

JÄRJESTYKSENVALVOJAN KOULUTUSMATERIAALI

JÄRJESTYKSENVALVOJAN PERUS- JA KERTAUSKOULUTUKSEN PÄIVITETTY KOULUTUSMATERIAALI

Kädessäsi on päivitetty ja osittain niin rakenteeltaan kuin sisällöltään uusittu järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali. Aikaisemmin käytössä olleet erilliset järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen koulutusmateriaalit on laitettu samoihin kansiin. Tällä uudistuksella olemme halunneet turvata sen, että järjestyksenvalvojat saavat vähintäänkin viiden vuoden välein päivityksen järjestyksenvalvojan toiminnan kannalta tärkeistä asioista, vaikka kertauskoulutuksessa koulutusmateriaalista käydään läpi vain keskeiset osat.

Kertauskoulutukseen muutoksia on myös tapahtunut voimankäytönkoulutuksen osalta. Aikaisemman kahden tunnin sijaan kertauskoulutuksen yhteydessä pidetään käytännönharjoituksia yksi tunti, missä keskitytään sisääntulotarkastusten tekemiseen. Tähän käytännön elämässä havaittuun ongelmaan halutaan tätä kautta paneutua perusteellisemmin ja sen myös toivotaan näkyvän parempina sisääntulotarkastuksina kentällä. On kuitenkin tärkeä muistaa, että mikäli koulutuksenjärjestäjä haluaa pitää kahdeksaa oppituntia pidemmän koulutuksen ja käyttää tätä kautta aikaa myös voimakeinojen käyttämiseen kertauskoulutuksessa, on se mahdollista.

Tulevaisuudessa materiaalia on tarkoitus päivittää lainmuutosten yhteydessä ja pitää materiaali ajantasaisena. Materiaali on saatavilla osoitteessa www.poliisi.fi/tavy (Järjestyksenvalvojatoiminta).

Tämän koulutusmateriaalin tuottamiseen ovat osallistuneet poliisiylitarkastaja Pekka Aho sisäasiainministeriön poliisiosalta (Tavy), ylikomisario Tapani Hack sisäasiainministeriön poliisiosastolta (PY), ylikomisario Jari Kapiainen poliisiammattikorkeakoululta, komisario Reima Lajunen Satakunnan poliisilaitokselta, rikosylikonstaapeli Timo Komonen Päijät-Hämeen poliisilaitokselta ja osastosihteerit Ritva Pelkonen sisäasiainministeriön poliisiosastolta (Tavy).

Työryhmä kuuli lisäksi materiaalin tekemisen yhteydessä eri puolilta Suomea niin oppilaitosten kuin myös yksityisiä järjestyksenvalvojakouluttajia. Työryhmä haluaakin kiittää lausunnonantajia saadusta palautteesta ja korjausehdotuksista. Tästä koulutusmateriaalista toivotaan myös palautetta koulutettavilta ja sitä voi antaa sähköisesti osoitteeseen tavy@poliisi.fi.

JÄRJESTYKSENVALVOJAN PERUS- JA KERTAUSKOULUTUKSEN TOTEUTTAMINEN

Yleistä

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutus tulee toteuttaa järjestyksenvalvojista annetun lain (533/1999) ja sen nojalla annettujen sisäasiainministeriön asetuksen järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä sekä järjestyksenvalvojakoulutuksesta (209/2007), sisäasiainministeriön asetuksen järjestyksenvalvojan suorittamasta henkilötarkastuksesta sekä säilöissäpidosta (304/2007) ja sisäasiainministeriön 15.12.2009 vahvistaman järjestyksenvalvojan koulutusaineiston mukaisesti. Koulutusaineistoilla pyritään varmistamaan laadukas koulutus ja valtakunnallinen yhdenmukaisuus.

Koulutuksen järjestäminen ja kouluttajana toimiminen

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen (jäljempänä koulutus) järjestäjinä voivat toimia kihlakuntien poliisilaitokset sekä oppilaitokset, joilla on oikeus antaa vartijan ammattitutkintoon taikka turvallisuusvalvojan perustutkintoon johtavaa koulutusta. Poliisilaitosten ja kyseisten oppilaitosten lisäksi koulutusta voivat järjestää ne, joiden lukuun kouluttajana toimiville sisäasiainministeriö (1.1.2010 alkaen Poliisihallitus) on myöntänyt hyväksymisen toimia järjestyksenvalvojakouluttajana. Hyväksyminen edellyttää erillisen kouluttajakoulutuksen suorittamista Poliisiammattikorkeakoululla.

Peruskoulutuksen opetuskohtaisessa tuntijaossa mainitun voimakeinojen käytännön harjoittelun (6 tuntia) kouluttajana saa toimia vain järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen voimankäyttökouluttajaksi hyväksytyt.

Hätäensiapuun ja sekä palo- ja pelastustoimeen liittyvien opetusaiheiden kouluttajilta ei kuitenkaan edellytetä kyseistä hyväksymistä. Hätäensiavun kouluttajana tulee toimia terveydenhuoltoalan ammattihenkilö, jonka lisäksi kyseisellä henkilöllä tulee olla kouluttajakokemusta. Palo- ja pelastustoimen kouluttajalla tulee olla kyseisen alan ammattitaito sekä kouluttajakokemusta.

Koulutuksen pituus, rakenne sekä toteuttaminen

Koulutus on toteutettava sisäasiainministeriön vahvistaman koulutusmateriaalin (järjestyksenvalvojan koulutusmateriaali) sekä siihen sisältyvien kurssi- ja opetusaihekohtaisten tuntijakojen mukaisesti. Peruskoulutuksen pituuden tulee olla vähintään 32 oppituntia ja kertauskoulutuksen pituuden vähintään kahdeksan (8) oppituntia, eikä vähimmäisoppituntimäärän suorittamista voida korvata miltei osin itseopiskelulla. Edellä mainittuja opetusaihekohtaisia tuntijakoja tulee nou-

dattaa siten, että kaikki koulutukseen sisältyvät opetusaiheet käydään kurssin aikana lävitse vähintään koulutusaineistossa esitetystä laajuudesta.

Koulutukseen osallistujien tehokkaan omaksumiskyvyn sekä opetuksen laadun varmistamiseksi yhden päivän aikana voidaan järjestää enintään kahdeksan oppituntia. Jos koulutus toteutetaan kello 15 jälkeen alkavana niin kutsuttuna iltapetoksena, yhden illan aikana voidaan järjestää enintään kuusi oppituntia, oppitunnin pituuden tulee olla vähintään 45 minuuttia ja opetusta saadaan toteuttaa ilman taukoa enintään kaksi oppituntia peräkkäin. Koulutuksen häiriöttömän toteutuksen sekä käytännönläheisyyden varmistamiseksi koulutettavan opetusryhmän enimmäiskoko voi olla enintään 40 henkilöä (luentomuotoinen opetus). Peruskurssin koulutukseen sisältyvän voimankäytön käytännön harjoituksissa tulee olla yksi kouluttaja jokaista 20:ntä harjoitukseen osallistuvaa koulutettavaa kohti. Kertauskoulutukseen sisältyvän turvatarkastukseen liittyvään käytännön harjoitukseen suositellaan käytettäväksi niin ikään yksi kouluttaja jokaista 20:ntä harjoitukseen osallistuvaa koulutettavaa kohti.

Koulutukseen osallistuminen

Koulutettavan tulee osallistua säännöllisesti koulutukseen. Peruskoulutuksesta voidaan kuitenkin sallia enintään neljän (4) oppitunnin poissaolo pakottavasta syystä. Tällöin kyseisen opetusaiheen kouluttajan tulee edellyttää koulutettavan perehtyvän asioihin itseopiskeluna tai osoittavan muulla tavoin perehtyneisyytensä kyseiseen aihealueeseen. Kouluttajan tulee aina varmistua viimeksi mainittujen seikkojen suorittamisesta. Koulutuksesta poissaolon peruste tulee myös pysyvä esittämään tarvittaessa valvontaviranomaiselle. Jos koulutettava on ollut poissa koulutuksesta enemmän kuin neljä tuntia tai hän on muutoin olennaisesti laiminlyönyt koulutukseen osallistumisen, on koulutus katsottava keskeytyneeksi.

Kertauskoulutuksessa tulee koulutettavan olla läsnä koko koulutuksen ajan.

Koulutuksen käytännön toteuttaminen

Koulutuksen ja siihen käytettävien koulutustilojen tulee olla asianmukaisia. Koulutustilojen tulee mahdollistaa opetuksen häiriöttömän seuraamisen sekä muistiinpanojen tekemisen. Luentomuotoisessa koulutuksessa tulisi pyrkiä käyttämään mieluiten luokkahuoneita tai muita vastaavia tiloja. Koulutukseen sisältyvät käytännön harjoitukset tulee toteuttaa näihin soveltuvissa tiloissa asianmukaisin harjoitus- ja suojavälinein.

Kouluttaja vastaa itse käytännön koulutustilanteessa käyttämästään aineistosta. Asianmukaisena koulutuksen toteuttamisena ei voida pitää esimerkiksi sitä, että kouluttajan käyttämä opetusaineisto koostuu suurelta osin yksinomaan koulutusaineistosta otetuista kopioista.

Kaikkien koulutukseen osallistuville tulee jakaa sisäasiainministeriön vahvistama järjestyksenvalvojan koulutusaineisto. Aineiston tulee toimia pohjana koulutetta-

viksi edellytettävien koulutusaiheiden opetuksessa. Kyseisen koulutusaineiston tekijäoikeudet ovat sisäasiainministeriöllä.

Kertauskoulutukseen sisältyvä Case -harjoitustapauksen kouluttaja valitsee Turvallisuusalan valvontayksikön internet sivustolta osoitteesta www.poliisi.fi/tavy (Järjestyksenalvojoiminta).

Peruskoulutukseen sisältyvä koe

Peruskoulutuksessa opittaviksi edellytettävien tietojen ja taitojen hallinta varmistetaan kurssin lopussa järjestettävällä 60 minuutin pituisella teoriakokeella. Kokeeseen osallistujan tulee olla kokeen suoritusilassa vähintään puoli tuntia. Kokeessa tulee käyttää sisäasiainministeriön tähän tarkoitukseen laatimia koekysymyssarjoja. Kokeeseen osallistuja ei saa käyttää kokeen suorittamisen aikana koulutus-, eikä muutenkaan lähdemateriaalia. Koulutusmateriaaliin sisältyviä kysymyksiä ei myöskään saa antaa koulutettaville ennen koetta, eikä kysymyksiä saa käsitellä sellaisenaan opetuksessa. Kokeeseen saa osallistua vain henkilö, joka on osallistunut kyseiseen koulutukseen. Hylätty koe voidaan uusia enintään kolme kertaa suorittamatta uudelleen peruskoulutusta.

Kukin koe sisältää 50 kappaletta oikein / väärin väittämiä sekä kaksi kirjallista kysymystä. Hyväksytty suoritus edellyttää vähintään 38 oikeaa vastausta väittämistä sekä sitä, että kokeeseen osallistuja on saanut vähintään yhden pisteen kummastakin kirjallisesta kysymyksestä.

Koe voidaan uusia hylätyn suorituksen johdosta aikaisintaan kolmantena päivänä hylätystä suorituksesta lukien. Hylätyn suorituksen johdosta järjestettävässä uusintakokeessa ei saa käyttää aikaisemmin käytettyä koekysymyssarjaa. Kouluttajan tulee kerätä koekysymykset ja niihin liittyvät vastausasiakirjat pois kokeeseen osallistujilta. Koulutuksen järjestäjän tulee säilyttää kokeeseen osallistujien vastausasiakirjoja kuuden kuukauden ajan, jonka jälkeen ne tulee tuhota.

Vartijan ammattitutkinto- tai turvallisuusalan perustutkintokoulutukseen sisältyvän järjestyksenalvojan peruskurssikoulutuksen kokeena voidaan käyttää kyseisissä koulutusjärjestelmissä käytettäviä niin kutsuttuja näyttökokeita.

Todistus

Koulutuksen järjestäjän tai koulutuksen toteuttajan on viivytyksettä annettava koulutuksen hyväksytysti suorittaneelle todistus järjestyksenalvojaksi hyväksymisen hakemista varten. Todistus pohjina saadaan käyttää vain sisäasiainministeriön hyväksymiä malleja. Todistuksessa tulee näkyä kaikkien koulutusta antaneiden kouluttajien nimet. Järjestyksenalvojakouluttajaksi hyväksytyn kouluttajan osalta tulee olla hyväksymisestä päätöstiedot. Koulutuksen järjestäjän tai tämän edustajan ja kouluttajan tulee päivätä ja allekirjoittaa kyseinen todistus.

Koulutuksen järjestäjän on annettava peruskoulutukseen osallistujalle pyydettäessä todistus myös silloin, jos henkilö on osallistunut koulutukseen, muttei ole

suorittanut hyväksytysti koulutukseen sisältyvää koetta. Myös tällöin annettavan todistuksen on oltava sisäasiainministeriön mallin mukainen.

Koulutukseen osallistujilta pyydettävä palaute

Koulutuksen järjestäjän tulee pyytää koulutukseen osallistujilta palaute koulutuksen toteuttamisesta. Palaute tulee pyytää sisäasiainministeriön mallin mukaisella palautelomakkeella. Kyseiseen palautelomakkeeseen sisältyvien kysymysten lisäksi koulutuksen järjestäjä voi sisällyttää käyttämäänsä lomakkeeseen myös muita koulutukseen osallistujille osoitettuja kysymyksiä.

Koulutuksen järjestäjän tulee säilyttää palautelomakkeita kuusi kuukautta, jonka jälkeen ne tulee hävittää.

Lainsäädäntömuutosten huomioon ottaminen koulutuksessa

Koulutuksen järjestäjän ja kouluttajien tulee huolehtia siitä, että mahdolliset lainsäädäntömuutokset otetaan huomioon koulutuksen käytännön toteutuksessa. Kyseisten seikkojen seuraaminen ja huomioon ottaminen koulutuksessa kuuluu ensisijaisesti kouluttajan vastuulle. Lainsäädäntömuutoksista ja koulutusta koskevista muista muutoksista on saatavilla tietoa muun muassa paikalliselta poliisilaitokselta ja turvallisuusalan valvontayksikön internet-sivuilta www.poliisi.fi/tavy. Järjestyksenvalvojan koulutuksen koulutusmateriaali on myös saatavilla edellä mainituilta internet-sivuilta.

JÄRJESTYKSENVALVOJAN PERUSKOULUTUKSEN OPETUSKOHTAINEN TUNTIJAKO

<i>Opetusaiheen koulutuksen vähimmäispituus</i>	<i>Opetusaihe ja sen keskeinen opetussisältö</i>
<i>45 min</i>	<i>Avaus, järjestelyt, kurssin sisältö ja tavoitteet</i> <i>1.1 Yleistä järjestyksenvalvojan tehtävistä</i>
<i>45 min</i>	<i>1.2 Järjestyksenvalvoja</i>
<i>45 min</i>	<i>1.3 Järjestyksenvalvojan tehtävät</i> <i>1.4 Järjestyksenvalvojan toimialue</i>
<i>45 min</i>	<i>1.5 Järjestyksenvalvojan tunnukset</i>
<i>45 min</i>	<i>1.6 Perusoikeuksien huomioiminen järjestyksenvalvojan tehtävissä</i>
<i>45 min</i>	<i>1.7 Tilaisuuden järjestäminen yleiset periaatteet</i> <i>1.8 Julkisen vallan kokoontumisvapauden edistämisvelvollisuus</i>
<i>45 min</i>	<i>1.9 Vastuu järjestyksenpidosta</i> <i>1.10 Välitön läheisyys</i>
<i>45 min</i>	<i>2.1 Yleinen kokous määrittely</i> <i>2.2 Yleisötilaisuus - määrittely</i> <i>2.3. Poikkeukset kokoontumislain soveltamisesta</i> <i>3.1 Yleisen kokouksen järjestämisoikeus</i> <i>3.2. Osallistumisoikeus yleiseen kokoukseen</i> <i>3.3. Ilmoitusvelvollisuus</i> <i>3.4 Yleiset kokouspaikat</i> <i>3.5 Yleisen kokouksen keskeyttäminen ja päättäminen</i>
<i>45 min</i>	<i>4.1 Yleisötilaisuuden järjestäminen</i> <i>4.2 Tilaisuuden tai järjestämipaikan omistajan tai haltijan suostumus</i>

	<p>4.3 Yleisötilaisuuden järjestämisen johdosta tehtävä ilmoitus</p> <p>4.4 Yleisötilaisuuden kieltäminen</p> <p>4.5 Yleisötilaisuuden estäminen, keskeyttäminen ja päättäminen</p> <p>4.6 Vastuuvakuutus</p>
2 x 45 min	<p>5.1 Yleisiä periaatteita</p> <p>5.2 Järjestyksenvalvojan oikeuden ja velvollisuudet</p>
2 x 45 min	5.3 Henkilön ja tavaroiden tarkastus + harjoitus
7 x 45 min	5.4 Voimakeinojen käyttäminen + harjoitus
3 x 45 min	<p>5.5 Hätävarjelu</p> <p>5.6 Pakkotila</p> <p>5.7 Jokamiehen kiinniotto-oikeus</p> <p>5.8 Järjestyksenvalvojan erityiset velvollisuudet ja rikosoikeudellinen suoja</p> <p>5.9 Järjestyksenvalvojan rikosoikeudellinen asema</p> <p>6 Järjestyksenvalvontaa liittyviä rikoksia</p>
2 x 45 min	<p>7.1 Aggressiivinen henkilö</p> <p>7.2 Alkoholi</p> <p>7.3 Huumausaineet</p> <p>7.4 Tupakka</p>
2 x 45 min	<p>8.1 Suunnitelmat ja muut vastaavat huomioon otettavat seikat</p> <p>8.2 Hätätilanteet</p>
45 min	8.3 Toimintaohjeet yleisötilaisuudessa
2 x 45 min	Hätäensiapu
2 x 45 min	Loppukoe ja palautekeskustelu

JÄRJESTYKSENVALVOJAN KERTAUSKOULUTUKSEN OPETUSKOHTAINEN TUNTIJAKO

<i>Opetusaiheen koulutuksen vähimmäispituus</i>	<i>Opetusaihe ja sen keskeinen opetussisältö</i>
<i>45 min</i>	<i>Avaus, järjestelyt, kurssin sisältö ja tavoitteet</i> <i>1.2 Järjestyksenvalvoja</i> <i>1.3 Järjestyksenvalvojan tehtävät</i>
<i>45 min</i>	<i>1.4 Järjestyksenvalvojan toimialue</i> <i>1.5 Järjestyksenvalvojan tunnukset</i> <i>1.6 Perusoikeuksien huomioiminen järjestyksenvalvojan tehtävissä</i>
<i>45 min</i>	<i>5.2 Järjestyksenvalvojan oikeuden ja velvollisuudet</i>
<i>2 x 45 min</i>	<i>5.3 Henkilön ja tavaroiden tarkastus + harjoitus</i>
<i>45 min</i>	<i>5.4 Voimakeinojen käyttäminen (teoria)</i>
<i>45 min</i>	<i>5.5 Hätävarjelu</i> <i>5.7 Jokamiehen kiinniotto-oikeus</i> <i>5.8 Järjestyksenvalvojan erityiset velvollisuudet ja rikosoikeudellinen suoja</i> <i>7.2 Alkoholi</i>
<i>45 min</i>	<i>Case tapaus</i>

KOULUTUSAINEISTOSSA KÄYTETYT LYHENTEET	4
PERUSKOULUTUKSEN TAVOITTEET	5
PERUSKOULUTUKSEN TAVOITTEET	5
KERTAUSKOULUTUKSEN TAVOITTEET	5
VIRANOMAISVALVONTA JA TIETOJENSAANTIOIKEUS	5
1 JÄRJESTYKSENVALVOJANA TOIMIMINEN.....	6
1.1 YLEISTÄ JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISTÄ	6
1.2 JÄRJESTYKSENVALVOJA	7
1.2.1 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen	7
1.2.2 Hyväksyminen yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan	9
1.2.3 Järjestyksenvalvojan asettaminen tehtäväänsä	10
1.2.4 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen.....	10
1.2.5 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen	11
1.3 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVÄT	13
1.3.1 Turvallisuuden varmistaminen toimialueella.....	13
1.3.2 Sivullisten ja ympäristön turvaaminen	14
1.3.3 Vahinkojen estäminen	15
1.3.4 Ilmoitusvelvollisuus vaarasta, vahingosta tai häiriöstä.....	15
1.4 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TOIMIALUE	16
1.4.1 Toimialueet eri alueilla ja paikoissa	16
1.4.2 Laajentavat poikkeukset	18
1.5 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TUNNUKSET.....	18
1.5.1 Tunnusten käyttäminen.....	18
1.5.2 Tunnuksen merkinnät	19
1.5.3 Tunnistelaatta	20
1.5.4 Tunnisteliivi.....	21
1.5.5 Järjestyslaissa tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä käytettävän.....	22
järjestyksenvalvojan asun merkit ja tekstit	22
1.6 PERUSOIKEUKSIEN HUOMIOMINEN JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISSÄ.....	22
1.6.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen.....	23
1.6.2 Liikkumisvapaus.....	24
1.6.3 Yksityiselämän suoja.....	24
1.6.4 Sananvapaus ja julkisuus.....	25
1.6.5 Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus.....	26
1.6.6 Omaisuuden suoja	26
1.6.7 Vastuu ympäristöstä	27
1.6.8 Perusoikeuksien turvaaminen	27
1.7 TILAISUUDEN JÄRJESTÄMISEN YLEISET PERIAATTEET	28
1.7.1 Syrjintä	28
1.8 JULKISEN VALLAN KOKOONTUMISVAPAUDEN EDISTÄMISVELVOLLISUUS	30
1.9 VASTUU JÄRJESTYKSENPIDOSTA	31
1.9.1 Yleinen kokous ja yleisötilaisuus	31
1.9.2 Majoitus- ja ravitsemisliikkeet	32
1.9.3 Leirintäalueet.....	36
1.9.4 Matkustaja-alukset.....	37
1.9.5 Järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja	38
1.10 VÄLITÖN LÄHEISYYS.....	39
2 YLEINEN KOKOUS JA YLEISÖTILAISUUS	40
2.1 YLEINEN KOKOUS - MÄÄRITTELY	40
2.2 YLEISÖTILAISUUS - MÄÄRITTELY	41
2.3 POIKKEUKSET KOKOONTUMISLAIN SOVELTAMISESTA	41
3 YLEINEN KOKOUS	43
3.1 YLEISEN KOKOUKSEN JÄRJESTÄMISOIKEUS	43
3.2 OSALLISTUMISOIKEUS YLEISEEN KOKOUKSEEN	43
3.3 ILMOITUSVELVOLLISUUS.....	44
3.3.1 Yksittäisten henkilöiden tekemä ilmoitus.....	44

3.3.2 Ilmoituksen sisältö ja yhteyshenkilö.....	45
3.4 YLEISET KOKOUSPAIKAT	45
3.4.1 Kokouspaikkaa koskevat rajoitukset	46
3.4.2 Kokouspaikan siirtäminen ja kulkuereitin muuttaminen	46
3.4.3 Kokousvälineet	47
3.5 YLEISEN KOKOUKSEN KESKEYTTÄMINEN JA PÄÄTTÄMINEN	47
4 YLEISÖTILAISUUDET	48
4.1 YLEISÖTILAISUUDEN JÄRJESTÄMINEN	48
4.2 TILAISUUDEN JÄRJESTÄMISPAIKAN OMISTAJAN TAI HALTIJAN SUOSTUMUS	48
4.3 YLEISÖTILAISUUDEN JÄRJESTÄMISEN JOHDOSTA TEHTÄVÄ ILMOITUS	48
4.3.1 Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tilaisuudet	48
4.3.2 Poikkeus ilmoitusvelvollisuudesta.....	49
4.3.3 Ilmoituksen sisältö ja poliisin edellyttämät selvitykset	50
4.4 YLEISÖTILAISUUDEN KIELTÄMINEN.....	50
4.5 YLEISÖTILAISUUDEN ESTÄMINEN, KESKEYTTÄMINEN JA PÄÄTTÄMINEN	51
4.6 VASTUUVAKUUTUS.....	52
5 JÄRJESTYKSEN PITO JA JÄRJESTYKSENVALVOJANA TOIMIMINEN	53
5.1 YLEISIÄ PERIAATTEITA.....	53
5.1.1 Toiminnassa noudatettavat periaatteet.....	53
5.1.2 Suhde tilaisuuden järjestäjään ja työnantajaan	54
5.1.3 Suhde poliisiin ja muihin viranomaisiin	54
5.2 JÄRJESTYKSENVALVOJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET	55
5.2.1 Pääsyn estäminen – ehdoton velvollisuus.....	56
5.2.2 Pääsyn estäminen – harkinnanvarainen oikeus.....	57
5.2.3 Poistaminen	58
5.2.4 Kiinniotto.....	60
5.2.5 Säilöissäpito.....	60
5.2.6 Kiinniotto matkustaja-aluksella	61
5.2.7 Järjestyksellään mukaisen järjestyksenvalvojan toimivaltuudet	62
5.3 HENKILÖN JA TAVAROIDEN TARKASTUS.....	63
5.3.1 Saapumistarkastus - Kielletyt esineet ja aineet.....	64
5.3.2 Kiinniottotarkastus - Kiinniotetun tarkastus	65
5.3.3 Säilöönottotarkastus	66
5.3.4 Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisotto-oikeus	66
5.3.5 Menettely poisotettujen esineiden ja aineiden suhteen.....	67
5.4 VOIMAKEINOJEN KÄYTTÄMINEN	68
5.4.1 Voimakeinojen käyttötarkoitus.....	68
5.4.2 Voimakeinojen puolustettavuus.....	69
5.4.3 Voimankäyttövälineet ja niiden kantaminen sekä voimankäyttötavat	70
5.4.4 Koiran mukana pitäminen	71
5.4.5 Voimakeinot poliisimiestä avustettaessa	72
5.4.6 Voimakeinojen käyttäminen ja voimankäyttöön oikeuttavat tilanteet	72
5.4.7 Sallittujen voimakeinojen rajat	73
5.4.8 Voimakeinojen käyttämisen liioittelu.....	74
5.5 HÄTÄVARJELU.....	75
5.5.1 Ajallinen ulottuvuus - aloitettu tai välittömästi uhkaava	75
5.5.2 Oikeudeton hyökkäys	76
5.5.3 Torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko	76
5.5.4 Puolustettavuus - kokonaisuus.....	77
5.5.5 Puolustettavat oikeudelliset suojatut etuudet.....	78
5.5.6 Häätövarjelen liioittelu	78
5.6 PAKKOTILA.....	78
5.7 JOKAMIEHEN KIINNIOTTO-OIKEUS	80
5.8 JÄRJESTYKSENVALVOJAN ERITYISET VELVOLLISUUDET JA RIKOSOIKEUDELLINEN SUOJA.....	80
5.8.1 Järjestyksenvalvojaa ja järjestyksenvalvojaksi asettajaa koskevat erityiset velvollisuudet ja niiden tehosteeksi säädetyt rangaistussäännökset.....	80
5.8.2 Säännösten ja viranomaisten antamien käskyjen noudattaminen	82

5.9 JÄRJESTYKSENVALVOJAN RIKOSOIKEUDELLINEN ASEMA	83
6 JÄRJESTYKSENVALVONTAAN LIITTYVIÄ RIKOKSIA	85
6.1 HEITTEILLEPANO	85
6.2 PAHOINPITELY JA LIEVÄ PAHOINPITELY	85
6.3 VAHINGONTEKO JA LIEVÄ VAHINGONTEKO.....	85
6.4 PETOS JA LIEVÄ PETOS	86
6.5 VÄÄRENNYS JA LIEVÄ VÄÄRENNYS.....	86
6.6 TUNTEMATTOMAKSI NAAMIOITUMISESTA.....	86
6.7 JÄRJESTYSLAIN RIKKOMUKSIA	87
6.7.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen	87
6.7.2 Päihdyttävien aineiden nauttiminen.....	87
6.7.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito.....	87
6.7.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito	88
7 AGGRESSIIVINEN HENKILÖ JA PÄIHTEET	89
7.1 AGGRESSIIVINEN HENKILÖ.....	89
7.1.1 Aggressiivisen henkilön tunnistaminen	89
7.1.2 Aggressiivisen henkilön kohtaamiseen liittyviä asioita	89
ALKOHOLI, HUUMAUSAINET JA TUPAKKA	90
7.2 ALKOHOLI.....	90
7.2.1 Alkoholijuoman hallussapito.....	90
7.2.2 Alkoholijuoman nauttiminen.....	91
7.2.3 Alkoholijuoman poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen.....	91
7.2.4 Alkoholijuomien anniskelu yleisötilaisuudessa	92
7.2.5 Päihtynyt henkilö.....	93
MUUT PÄIHDYTTÄVÄT AINEET.....	94
7.3 HUUMAUSAINET.....	94
7.3.1 Huumausaineen käyttäjä.....	94
7.3.2 Järjestyksenvalvontatehtävissä huomioon otettavia seikkoja epäillyssä huumausainerikostapauksessa	95
7.4 TUPAKKA	96
8 SUUNNITELMAT JA TOIMINTAOHJEET.....	98
8.1 SUUNNITELMAT JA MUUT VASTAAVAT HUOMIOON OTETTAVAT SEIKAT	98
8.1.1 Pelastussuunnitelma	98
8.1.2 Kulutuspalvelujen tarjoajan vastuu.....	99
8.2 HÄTÄTILANTEET.....	100
8.2.1 Häätöilmoitus	100
8.2.2 Tulipalo	101
8.2.3 Toimintaohjeet tulipalon sattuessa	102
8.3 TOIMINTAOHJEET YLEISÖTILAISUUDESSA	103
8.3.1 Ennen tilaisuutta	103
8.3.2 Tapahtumapäivänä.....	105
8.3.3 Tilaisuuden aikana.....	106
8.3.4 Tilaisuuden jälkeen.....	107

KOULUTUSAINEISTOSSA KÄYTETYT LYHENTEET

Tässä koulutusaineistossa käytetään säädöksistä seuraavia lyhenteitä:

Alkoholilaki - AlkohL

Järjestyslaki – JärjL

Kokoontumislaki - KokL

Laki järjestyksenvallvoista - JVL

Laki majoitus- ja ravitsemisliiketoiminnasta - MARAL

Merimieslaki – MerimL

Pakkokeinolaki - PKL

Poliisilaki - PolL

Rikoslaki - RL

Sisäasiainministeriön asetus järjestyksenvallvojen tunnuksista - Ajvt

Sisäasiainministeriön asetus järjestyksenvallvojan suorittamasta henkilöntarkastuksesta sekä säilössäpidosta - Ajvahs

Suomen perustuslaki - PL

Ulkoilulaki - UlkL

PERUSKOULUTUKSEN TAVOITTEET

Järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen tavoitteena on antaa sen hyväksytysti suorittaneelle valmiudet toimia järjestyksenvalvojana järjestyksenvalvojista annetun lain määrittämässä tilaisuuksissa. Järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittamisen jälkeen on mahdollista hankkia lisäammattitaitoa muun muassa järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksella (12h). Kaasusumuttimen kantaminen järjestyksenvalvojatehtävissä edellyttää vartijan erityisen voimankäyttökoulutuksen yleisen osan (4h) ja kaasusumutinta koskevan erityisen osan (5h) hyväksytysti suorittamisen lisäksi poliisin myöntämää sumuttimen hallussapitolupaa. Järjestyksenvalvojan tehtävissä hyödyllisiä lisäkoulutuksia voivat olla myös ensiapukoulutukset ja liikenteen ohjaamiseen liittyvät koulutukset.

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi edellyttää joissakin tapauksissa, että järjestyksenvalvoja on suorittanut peruskoulutuksen lisäksi voimankäytön lisäkoulutuksen.

Tilaisuuden järjestäjä on aina velvollinen perehdyttämään järjestyksenvalvojat tilaisuuden toimeenpanopaikan erityiskysymyksiin ja tilaisuuden järjestämiselle annettuihin ehtoihin ja määräyksiin sekä tilaisuuden pelastus- ja turvallisuussuunnitelmiin (esimerkiksi musiikkifestivaalit, kansainväliset urheilutilaisuudet, ravitsemisliikkeet ja matkustaja-alukset).

KERTAUSKOULUTUKSEN TAVOITTEET

Hyväksymisen uudistaminen edellyttää kertauskoulutusta (8h). Tavoitteena on varmistua järjestyksenvalvojan ammattitaidon säilymisestä. Koulutuksessa kerrataan keskeisiä järjestyksenvalvojatoimintaan liittyviä asioita ja päivitetään lainsäädännössä tapahtuneet järjestyksenvalvojan toimintaan liittyvät muutokset. Kertauskoulutuksen käytännönharjoituksessa paneudutaan henkilön ja tämän mukana olevien tavaroiden tarkastukseen. Lisäksi kertauskoulutuksessa käydään läpi tosielämän pohjalta rakennettu Case -tapaus.

VIRANOMAISVALVONTA JA TIETOJENSAANTIOIKEUS

Järjestyksenvalvojen, koulutuksen järjestäjien ja kouluttajien yleisestä valvonnasta ja ohjauksesta vastaa sisäasiainministeriö (1.1.2010 alkaen Poliisihallitus). Poliisilaitos valvoo toimintaa omalla toimialueellaan.

Sisäasiainministeriöllä ja poliisilaitoksilla on oikeus saada valvonnassa tarvittavia tietoja muun muassa järjestyksenvalvojen tehtävien suorittamiseen, koulutuksen järjestämiseen sekä muihin vastaaviin toimiin liittyvistä asioista. (JVL 19 §)

1 JÄRJESTYKSENVALVOJANA TOIMIMINEN

1.1 YLEISTÄ JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISTÄ

Järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) ja siihen sen jälkeen tehdyissä muutoksissa on säädetty järjestyksenvalvojaksi asettamisesta, järjestyksenvalvojana toimimisesta sekä järjestyksenvalvojakoulutuksen toteuttamisesta. Kyseinen laki sisältää myös säännökset järjestyksenvalvojan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä toimivaltuuksista. Sisäasiainministeriön antamassa asetuksessa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä ja järjestyksenvalvojakoulutuksesta (209/2007) sekä sisäasiainministeriön antamassa asetuksessa järjestyksenvalvojan suorittamasta henkilöntarkastuksesta sekä säilöissäpidosta (304/2007) on säädetty tarkemmin muun muassa järjestyksenvalvojen koulutuksesta, järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä, hyväksymisen hakemisesta sekä kiinniotetun säilöissäpidosta ja sen kirjaamisesta.

Järjestyksenvalvojana toimiminen edellyttää aina, että poliisi on hyväksynyt henkilön toimimaan järjestyksenvalvojana. Hyväksymisen edellytykset liittyvät henkilön luotettavuuteen, rehellisyyteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin sekä ammattitaitoon.

Järjestyksenvalvoja nauttii tehtävissään erityistä rikosoikeudellista suojaa. Säännöksellä pyritään turvaamaan järjestyksenvalvojan tehtävien asianmukainen suorittaminen, johon liittyen järjestyksenvalvojalla on tietyissä tilanteissa oikeus ja velvollisuus puuttua ihmisten perusoikeuksiin.

Järjestyksenvalvojan keskeisenä tehtävänä on huolehtia toimialueellaan olevien henkilöiden turvallisuudesta. Järjestyksenvalvoja toimii palvelutehtävässä estäen ennakolta muun muassa rikoksia ja onnettomuuksia. Järjestyksenvalvojan tulee puuttua järjestyshäiriöihin ja muihin tapahtumiin, jotka saattavat vaarantaa tilaisuudessa olevien henkilöiden turvallisuutta. Puuttuminen järjestyshäiriöihin tulee tehdä ensisijaisesti ohjein, neuvoin ja kehotuksin. Käytännössä tämä edellyttää järjestyksenvalvojalta muun muassa rohkeutta puuttua tehtävissä kohtaamiinsa hyvinkin erilaisiin tilanteisiin. Järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluu estää myös erilaiset väkivaltatilanteet tai niihin todennäköisesti johtavat uhkat tai häiritsevä käyttäytyminen. Kyseiset tilanteet voivat olla hyvin erilaisia, eikä niitä voida välttämättä ennakoita tai määritellä lainsäädännössä tai tässä peruskoulutusmateriaalissa yksityiskohtaisesti. Järjestyksenvalvojan tehtävissä onnistumista edesauttaa riskien ja uhkien ennakoiminen, tapauskohtainen turvallisuussuunnittelu ja järjestyksenvalvojen annettava tapauskohtainen ohjaus.

Järjestyksenvalvojan on tilaisuuden järjestäjän ohella huolehdittava myös siitä, ettei tilaisuuksista aiheudu kohtuutonta haittaa ulkopuolisille. Kohtuutonta haittaa voi aiheutua esimerkiksi melusta, roskaantumisesta sekä liikennejärjestelyistä. Esimerkiksi urheilukilpailujen yleisön ei voida katsoa häiritsevän kannustuksista aiheutuvalla melulla tilaisuuden kulkua, mutta vastaava toiminta sinfoniakonsertissa voidaan tulkita tilaisuuden häiritsemiseksi.

Järjestyksenvalvoja voi toimia myös liikenteenohjaajana, mutta tuolloin hänellä tulee olla poliisin antama määräys kyseiseen tehtävään. Järjestyksenvalvojalla on tällöin oltava tehtävässään liikenteenohjaajalta edellytetty varustus.

Liikenteenohjaajan pakollisia varusteita ovat 1) varrellinen ajoneuvolla ajo kielletty -merkki (liikennemerkki 311), jonka halkaisija on 400 mm, ja 2) standardin SFS-EN 471 mukainen CE-merkitty näkyvä varoitusvaatetus, jonka suojausluokka pinta-alan mukaan on 3 (keltaisella tai oranssilla päiväloisteväriillä käsitelty taustakangas). Lisäksi suositeltavaa on käyttää vaaleita käsineitä.

Perustuslaki turvaa kansalaisen perusoikeudet, joiden rajoittaminen tai oikeuksiin puuttuminen edellyttää lain tasoista oikeuttavaa säännöstä. Kokoontumislaki ja laki järjestyksenvalvojista säättävät perusteista, joilla järjestyksenvalvojalla on oikeus ja velvollisuus puuttua ihmisten tekemisiin muun muassa rajoittamalla liikkumisvapautta. Tasapuolinen kohtelu, ihmisarvon kunnioittaminen ja asiallinen käyttäytyminen ovat itsestään selvyyksiä järjestyksenvalvojatoiminnassa.

1.2 JÄRJESTYKSENVALVOJA

1.2.1 Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen

Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä se, joka:

1) on täyttänyt 18 vuotta;

2) tunnetaan rehelliseksi ja luotettavaksi ja on henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan tehtävään sopiva;

3) on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön määrittämät vaatimukset täyttävän koulutuksen, joka sisältää ainakin järjestyksenvalvojatoimintaan, järjestyksenvalvojan tehtäviin sekä järjestyksenvalvojan oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvät opetusaiheet (järjestyksenvalvojan peruskoulutus); sekä

4) on hyväksytysti suorittanut aikaisintaan kuusi kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista sisäasiainministeriön määrittämät vaatimukset täyttävän kertauskoulutuksen (järjestyksenvalvojan kertauskoulutus), jos järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä hakeva on jo aikaisemmin hyväksytty järjestyksenvalvojaksi 3 kohdan perusteella.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on voimassa enintään viisi vuotta. Järjestyksenvalvojaksi hyväksymiseen voidaan erityisistä syistä liittää koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä järjestyksenvalvontatehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Järjestyksenvalvojan peruskoulutusta vastaavan aikaisemman koulutuksen suorittanut voidaan 1 momentin 3 kohdan estämättä hyväksyä järjestyksenvalvojaksi uudelleen hänen hakiessaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä kuuden kuukauden kuluessa aikaisemman järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen päättymisestä. Hyväksymisen edellytyksenä on tällöinkin, että hakija on suorittanut hyväksytysti säädetyn järjestyksenvalvojan kertauskoulutuksen.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyy hakijan kotikunnan poliisilaitos. Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen johdosta aikaisempi voimassa oleva järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen raukeaa. (JVL 12 §)

Järjestyksenvalvojaksi voidaan hyväksyä tehtävään sopiva 18 vuotta täyttänyt henkilö, joka on saanut sisäasiainministeriön määrittämän koulutuksen. Kyseisellä koulutuksella tarkoitetaan ensimmäistä hyväksymistä haettaessa 32 tunnin pituista järjestyksenvalvojan peruskoulutusta. 1.3.2007 lähtien suoritettun peruskurssin todistus on voimassa toistaiseksi. Haettaessa vanhentuvan tai vanhentuneen kortin

tilalle uutta hyväksyntää järjestyksenvalvojaksi (järjestyksenvalvojakorttia) on hakijan suoritettava hyväksytysti 8 tunnin pituinen järjestyksenvalvojan kertauskoulutus.

Kertauskoulutus saa olla suoritettu enintään kuusi (6) kuukautta ennen uuden hyväksymisen hakemista. On myös huomattava, että uutta korttia on haettava 6 kuukauden sisällä kortin voimassaolon päättymisestä. Mikäli henkilö ei kortin vanhentumisen jälkeen 6 kuukauden kuluessa hae uutta järjestyksenvalvojaksi hyväksymistä, hänen pitää suorittaa hyväksytysti järjestyksenvalvojan peruskoulutus.

***Esimerkki:** Järjestyksenvalvoja, jolla on hyväksyminen voimassa, menee kertauskurssille kolmen vuoden päästä peruskurssin jälkeen. Tällöin kertauskurssin todistus on voimassa kuusi kuukautta ja uusi hyväksyminen on haettava tässä ajassa.*

Järjestyksenvalvoja, joka menee kertauskurssille kolmen kuukauden kuluttua järjestyksenvalvojakortin voimassaolon päättymisestä, tällöin hänen on haettava uusi hyväksyminen kolmen kuukauden sisällä kertauskurssin käymisestä.

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen järjestäjinä voivat toimia poliisilaitokset sekä oppilaitokset, joilla on oikeus antaa vartijan ammattitutkintoon tai turvallisuusvalvojan perustutkintoon johtavaa koulutusta. Koulutusta voivat antaa poliisilaitosten ja oppilaitosten lisäksi ne, joiden lukuun kouluttajana toimiville sisäasiainministeriö on myöntänyt hyväksymisen toimia järjestyksenvalvojakouluttajana.

Henkilön sopivuus järjestyksenvalvojaksi riippuu pääasiassa sellaisista hänen henkilöönsä liittyvistä seikoista, joita on vaikea määritellä laissa täsmällisesti. Kyseiset seikat liittyvät käytännössä henkilön luotettavuuteen, rehellisyyteen ja henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Esimerkiksi rikoksiin syyllistyminen voi siten muodostaa esteen järjestyksenvalvojaksi hyväksymiselle. Myös henkilön terveydentila tai tietyt sairaudet voivat muodostaa tällaisen esteen.

Järjestyksenvalvojan hyväksyy henkilön kotikunnan poliisilaitos enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Viimeksi mainittu mahdollistaa sen, että järjestyksenvalvojaksi hyväksytyt sopivuutta kyseiseen tehtävään voidaan valvoa säännöllisin määräajoin. Hyväksyminen on voimassa koko maassa. Hyväksymiseen voidaan erityisesti syistä liittää hakijan koulutuksesta, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista vastaavista seikoista johtuvia ajallisia ja alueellisia sekä järjestyksenvalvontatehtäviä koskevia ehtoja ja rajoituksia. Joissakin tilaisuuksissa voidaan edellyttää myös, että osa järjestyksenvalvojistakin on suorittanut hyväksytysti järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen.

Hyväksymiseen liittyvä hakemus on jätettävä henkilökohtaisesti poliisilaitokselle. Pääsääntöisesti hakemus tulisi jättää kotikunnan poliisilaitokselle, mutta hakemus voidaan kuitenkin jättää mille tahansa poliisilaitokselle (JVL 14 § 1 mom.) Hakemuksen liitteeksi, tilanteen mukaan tulee esittää selvitys perus-, tai kertauskoulutuksen, järjestyksenvalvojan voimankäytön lisäkoulutuksen sekä kaasusumutinkoulutuksen ja koiran mukana pitämiseen liittyvän tottelevaisuustarkastuksen hyväksytystä suorittamisesta. Kyseisten tietojen toimittaminen liittyy sekä järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen myöntämiseen että järjestyksenvalvojakortille merkittävien koulutustietojen tarkastamiseen.

1.2.2 Hyväksyminen yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan

Tilaisuuden laajuus ja luonne huomioon ottaen sekä muusta erityisestä syytä tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi hyväksyä järjestyksenvalvojaksi kokoontumislain mukaiseen yksittäiseen tilaisuuteen tai saman järjestäjän samassa paikassa järjestämiin saman luonteisiin tilaisuuksiin enintään neljäksi kuukaudeksi yhden vuoden aikana myös henkilön, joka täyttää pelkästään 12 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetty edellytykset. Tällaisella järjestyksenvalvojalla ei ole 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjä toimivaltuuksia. (JVL 2 a § 2 mom.)

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos voi hyväksyä järjestyksenvalvojaksi yksittäiseen tilaisuuteen henkilön, joka ei ole suorittanut hyväksytysti edellisessä kohdassa mainittua järjestyksenvalvojan peruskoulutusta. Yksittäisen tilaisuuden järjestyksenvalvojaa nimitetään ”tilapäiseksi järjestyksenvalvojaksi”. Tilapäiseksi järjestyksenvalvojaksi hyväksyttävältä vaaditaan samanlaista henkilökohtaista sopeuvuutta, kuin peruskoulutuksen suorittaneelta, hyväksymisen saaneelta järjestyksenvalvojalta. Saman järjestäjän samassa paikassa ja saman luonteisiin tilaisuuksiin (tilaisuussarja) voidaan hyväksyä sama tilapäinen järjestyksenvalvoja enintään 4 kuukaudeksi yhden vuoden aikana. Tilaisuuksien samankaltaisuudella tarkoitetaan sitä, että tilaisuudet ovat muun muassa ohjelmasisällön, tapahtuma-ajan, osallistujien, pääasiallisen kohderyhmän sekä muiden vastaavien seikkojen osalta samankaltaisia. Esimerkkinä tilaisuussarjalla voidaan pitää jalkapallo-otteluiden järjestämistä kevät- ja syyskierroksen aikana.

Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on poikkeus pääsäännöstä ja sen yhteydessä on aina otettava huomioon tilaisuuden laajuus ja luonne. Yksittäiseen tilaisuuteen hyväksyttäviä järjestyksenvalvoja käytetään erityisesti osallistujamäärältään laajoissa yleisötilaisuuksissa, joihin ei saada riittävästi järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvoja. Tällaisissa tilaisuuksissa on kuitenkin aina oltava riittävä määrä järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvoja, joilla on hyväksyntä voimassa. Poliisi voi tarvittaessa edellyttää että järjestyksenvalvojiksi asetetaan sekä miehiä että naisia.

Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan liittyvä hyväksyminen on voimassa vain siinä tilaisuudessa tai tilaisuussarjassa, jota poliisin tekemä hyväksymispäätös koskee. Hyväksyminen annetaan usein kokoontumislaissa säädetyn ilmoituksen toimittamisen johdosta tehtävässä päätöksessä (määräys). Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan hyväksyttävien järjestyksenvalvojen osalta on syytä ottaa huomioon se, että poliisi perii jokaisesta tällaiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan hyväksyttävästä järjestyksenvalvojasta oman suoritemaksun. Lisäksi on huomattava se, että tilapäinen järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävässään voimankäyttövälineitä. Tilapäisellä järjestyksenvalvojalla ei ole järjestyksenvalvojalaisissa tarkoitettua kiinniotto-oikeutta eikä myöskään oikeutta pitää kiinniotettua säilössä.

Majoitus- ja ravitsemisliikkeissä, matkustaja-aluksilla ja leirintäalueilla tarvittavien järjestyksenvalvojen määrä on arvioitavissa niiden normaalin toiminnan laajuuden perusteella. Kyseisten toimintojen harjoittajien voidaan sen vuoksi edellyttää hankkivan tarpeellisen määrän järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita järjestyksenvalvoja.

1.2.3 Järjestyksenvalvojan asettaminen tehtävänsä

Järjestyksenvalvojaksi saadaan asettaa tehtävään suostuva henkilö, jolla on poliisin myöntämä voimassa oleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi. (JVL 2 a § 1 mom.)

Järjestyksenvalvojaksi saadaan asettaa tehtävään suostuva henkilö, jolla on poliisin myöntämä voimassaoleva hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi. Hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi osoitetaan järjestyksenvalvojakortilla, jonka tulee olla asettamisen aikana voimassa. Hyväksyminen on yleensä voimassa myöntämispäivästä lukien enintään 5 vuotta. Järjestyksenvalvojaksi hyväksymätön henkilö ei voi toimia järjestyksenvalvojana eikä tällaisella henkilöllä ole mitään järjestyksenvalvojalle kuuluvia erityisiä toimivaltuuksia ja oikeuksia. Järjestyksenvalvojan ohella myös järjestyksenvalvojan asettamisesta vastaava taho (esim. majoitus- ja ravitsemisliikkeen harjoittaja tai yleisötilaisuuden järjestäjä) vastaa omalta osaltaan siitä, että järjestyksenvalvojaksi asetetulla on voimassa oleva poliisin myöntämä hyväksyminen tehtävään. Viimeksi mainittua velvollisuutta on pidetty niin keskeisenä, että sen laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi järjestyksenvalvojarikkomuksena.

Järjestyksenvalvojaksi asettaminen ja järjestyksenvalvojana toimiminen edellyttää lisäksi aina henkilön suostumusta. Tehtävän suorittamisvelvollisuus voi tosin perustua tehtyyn työsopimukseen, jossa järjestyksenvalvojan tehtävät on määritelty työtehtäviksi. Edellytetylle suostumukselle ei ole määritelty määrämuotoa. Pätevän suostumuksen olemassaololla on ratkaiseva merkitys muun muassa arvioitaessa tehtävän suorituspaikalta pois jääneen järjestyksenvalvojan siviilioikeudellista vastuuta. Pelkkä suostumus tehtävien suorittamiseen ei yksin riitä, vaan henkilöllä tulee tämän lisäksi olla voimassa oleva poliisin hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi.

Poliisimies tai rajavartiolaitoksen taikka tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittava tullimies ei saa toimia järjestyksenvalvojana. (JVL 2 a § 4 mom.)

Säännös rajaa yksiselitteisesti ne henkilöt, jotka eivät saa toimia järjestyksenvalvojina, ja joita ei voida hyväksyä järjestyksenvalvojiksi. Lain 2 a §:n 4 momentin säännös on tyhjentävä eikä ole tulkittavissa muulla tavalla.

1.2.4 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttaminen

Järjestyksenvalvojan kotikunnan poliisilaitoksen on peruutettava järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen, jos järjestyksenvalvoja sitä pyytää.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen tulee peruuttaa kokonaan tai määrääjäksi, jos järjestyksenvalvoja:

- 1) ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä rehellisyydeltään, luotettavuudeltaan tai henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen edellytyksiä;*
- 2) on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävänsä, tai hän on tahallaan menetellyt järjestyksenvalvojana olennaisesti virheellisesti; taikka*
- 3) on olennaisesti rikkonut järjestyksenvalvojaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.*

Poliisilaitos voi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta. (JVL 20 §)

Hyväksymisen peruuttaminen

- kotikunnan poliisilaitos peruuttaa
- peruutettava järjestyksenvalvojan pyynnöstä

Peruuttaminen muissa tilanteissa

Järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen tulee peruuttaa myös poliisin aloitteesta silloin, kun järjestyksenvalvojista annetun lain 20 §:n 2 momentissa määritellyt edellytykset täyttyvät. JVL 20 §:n 2 momentti velvoittaa poliisin peruuttamaan järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen kokonaan tai määrääjäksi. Hyväksymisen peruuttamiseen liittyvillä säännöksillä pyritään estämään järjestyksenvalvojaksi sopimattoman henkilön toimiminen järjestyksenvalvojana.

Järjestyksenvalvojan hyväksymisen peruuttamisen tulee perustua vähintään yhtä painaviin syihin, joilla hakemus järjestyksenvalvojaksi hyväksymisestä voidaan hylätä. Henkilön käyttäytymisessä tai elämäntavoissa on täytynyt tapahtua sellaisia muutoksia, että hänen rehellisyyttä tai luotettavuutta on syytä epäillä. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi toistuvat poliisin suorittamat päihtymyksen vuoksi tapahtuneet säilönnöt ja kotihälytykset. Peruuttaminen on mahdollista myös, jos järjestyksenvalvoja on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävänsä. Tällaisia sopimattomuutta osoittavia rikoksia ovat olleet muun muassa henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset, kuten pahoinpitelyt tai muina rikoksina huumausaine- ja omaisuusrikokset. Myös tahallinen ja olennaisesti virheellinen menettely järjestyksenvalvontatehtävissä sekä hyväksymiseen mahdollisesti liitettyjen ehtojen ja rajoitusten olennainen rikkominen voi johtaa hyväksymisen peruuttamiseen. Poliisilaitos voi hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta.

Hallintolain soveltaminen

Järjestyksenvalvojaksi ja järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen peruuttamisen menettely on hallintomenettelyä, johon sovelletaan hallintolakia (434/2003) ja päätöksestä valitettaessa hallintolainkäyttölain (586/1996) säädöksiä. Käytännössä kyseinen menettely on osoittautunut riittäväksi silloin, kun hyväksymisen peruuttaminen on perustunut lainvoimaiseen rikostuomioon tai muuhun vastaavaan viranomaisen päätökseen. Hallintomenettely ja sitä ensisijaisesti sääntelevä lainsäädäntö ei ole kuitenkaan mahdollistanut tapahtumien riittävän yksityiskohtaista ja luotettavaa selvittämistä silloin, kun hyväksymisen peruuttamisperusteena ei ole lainvoimainen rikostuomio. Tämän menettelyn turvaamiseksi on lakiin säädetty mahdollisuus poliisitutkinnan suorittaminen peruutusperusteiden olemassa olon toteamiseen. (JVL 24 §)

1.2.5 Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen

Päällystään kuuluva poliisimies voi väliaikaisesti peruuttaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Jos järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on peruutettu tai järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen on edellytykset, poliisimies voi ottaa järjestyksenvalvojakortin haltuunsa sen luovuttamiseksi päällystään kuuluvalla poliisimiehelle. Päällystään kuuluvan poliisimiehen on 14 päivän kuluessa päätettävä, peruutetaanko järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen väliaikaisesti. Poliisimies voi ottaa järjestyksenvalvojakortin haltuunsa myös silloin, kun järjestyksenvalvojaksi

hyväksyminen on peruutettu. Järjestyksenvalvojakortin pois ottamiseksi voidaan tehdä henkilötarkastus sen estämättä, mitä pakkokeinolain (450/1987) 5 luvun 10 §:ssä säädetään.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikaisesta peruuttamisesta on ilmoitettava heti järjestyksenvalvojan kotikunnan poliisilaitokselle. Päätös, jolla järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen on väliaikaisesti peruutettu, on voimassa enintään kolme kuukautta. Järjestyksenvalvojan kotikunnan poliisilaitos voi jatkaa päätöksen voimassaoloaikaa enintään kuudella kuukaudella kerrallaan, jos järjestyksenvalvojaa epäillään rikoksesta, joka todennäköisesti johtaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen. (JVL 21 §)

Hyväksymisen väliaikainen peruuttaminen on mahdollista, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen.

Väliaikaisen peruuttamisen voi toimittaa se toimivaltainen poliisimies, joka on todennut peruuttamisen edellytysten olevan todennäköisesti olemassa. Väliaikaisesta peruuttamisesta tulee heti ilmoittaa järjestyksenvalvojan kotikunnan poliisilaitokselle asian jatkokäsittelyä varten. Väliaikainen peruuttaminen on voimassa enintään kolme kuukautta, jonka aikana kotipaikan poliisilaitoksen on tehtävä päätös joko hyväksymisen peruuttamisesta tai väliaikaisen peruuttamisen jatkamisesta enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Esimerkki: Kuopiolaisen henkilön toimiessa järjestyksenvalvojana Jyväskylässä hänen epäillään syyllistyneen pahoinpitelyyn järjestyksenvalvojatehtävän yhteydessä. Tällöin Jyväskylän poliisilaitoksen poliisimiehellä on oikeus ottaa henkilön järjestyksenvalvojakortti pois tapahtumapaikalla. Edelleen Jyväskylässä päällystön kuuluva poliisimies päättää tekeekö hän asiassa järjestyksenvalvojakortin väliaikaisen peruuttamisen. Mikäli tapahtuma antaa aiheutta järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen, päätös siitä kuuluu Kuopion poliisille. Peruuttamisen sijaan Kuopion poliisi voi antaa asiassa myös varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi olosuhteisiin nähden kohtuutonta.

Järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen väliaikaiseen peruuttamiseen liittyvällä säännöksellä pyritään varmistumaan sitä, että poliisi voi myös kiireellisissä tilanteissa peruuttaa hyväksymisen ja siten estää henkilön toimimisen järjestyksenvalvojana. Säännös mahdollistaa myös järjestyksenvalvojakortin ottamisen poliisin haltuun. Kortin poisottamiseksi voidaan tarvittaessa tehdä pakkokeinolain mukainen henkilötarkastus.

Sisäasiainministeriön on peruutettava järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen, jos järjestyksenvalvojakouluttaja sitä pyytää.

Järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksyminen voidaan peruuttaa kokonaan tai määräajaksi, jos järjestyksenvalvojakouluttaja:

- 1) ei enää olojen olennaisten muutosten vuoksi täytä rehellisyydeltään, luotettavuudeltaan tai henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen edellytyksiä;
- 2) on lainvoimaisella tuomiolla tuomittu rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan sopimaton tehtävänsä, tai hän on tahallaan menetellyt järjestyksenvalvojakouluttajana olennaisesti virheellisesti; taikka
- 3) on olennaisesti rikkonut järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymiseen liitettyjä ehtoja ja rajoituksia.

Sisäasiainministeriö voi 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hyväksymisen peruuttamisen sijasta antaa järjestyksenvalvojakouluttajalle varoituksen, jos hyväksymisen peruuttaminen olisi oloihin nähden kohtuutonta. (JVL 22 §)

Sisäasiainministeriö voi väliaikaisesti peruuttaa järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen, jos poliisin tietoon on tullut seikkoja, jotka todennäköisesti johtavat järjestyksenvalvojakouluttajaksi hyväksymisen peruuttamiseen. (JVL 23 § 1 mom.)

Kouluttajan hyväksymisen peruuttamista koskeva menettely vastaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruutusmenettelyä. Ainoana erona on se, että päätöksen tekijänä on poliisilaitoksen sijasta sisäasiainministeriö, koska ministeriö on myöntänyt kouluttajaoikeudet. Käytännössä tämä tarkoittaa sisäasiainministeriön turvallisuusalan valvontayksikköä.

1.3 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVÄT

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia siinä tilaisuudessa tai sillä alueella, jonne hänet on 1 §:n 1 momentissa mainitun säädöksen nojalla asetettu järjestyksenvalvojaksi (toimialue).

Järjestyksenvalvojan on toimittava laissa ja asetuksessa annettujen säännösten mukaisesti ja noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten etukäteen tai tilaisuuden aikana antamia käskyjä ja määräyksiä. (JVL 2 §)

Kyseisessä järjestyksenvalvojista annetun lain säännöksessä säädetään järjestyksenvalvojan tehtävistä. Säännös määrittää myös sen, missä tapauksissa ja millä edellytyksillä järjestyksenvalvoja voi käyttää hänelle kuuluvia toimivaltuuksia. Järjestyksenvalvoja voi siten käyttää toimivaltuuksiaan vain ylläpitääkseen järjestystä ja turvallisuutta tai estääkseen rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan.

Toimivaltuuksien käyttämisen tulee siis liittyä edellä mainitussa säännöksessä säädettyihin järjestyksenvalvojan tehtäviin. Järjestyksenvalvoja ei näin ollen ole oikeutettu käyttämään mitään toimivaltuuksistaan esimerkiksi pelkästä ”virkaintoisuudestaan” tai asemansa osoittamiseksi muille.

Järjestyksenvalvojan tehtävät ja toimivaltuudet ovat lisäksi voimassa vain siinä tilaisuudessa tai toimialueella, jonne hänet on lainsäädännön mahdollistamalla tavalla (JVL 1 § 1 mom.) asetettu järjestyksenvalvojaksi. Esimerkiksi yleisötilaisuuden tapahtumapaikka ja sen välitön läheisyys ovat tällaisia alueita.

Järjestyksenvalvojan on toimittava laissa ja asetuksessa annettujen säännösten mukaisesti ja noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten antamia käskyjä ja määräyksiä. Säädöksen tarkoitus on selkeästi määritellä velvollisuus käskyjen ja määräysten noudattamisen järjestystä. Viranomaisten tilaisuudessa tai ennen tilaisuutta antamia käskyjä ja määräyksiä on noudatettava, vaikka järjestyksenvalvojan asettaja olisi antanut näistä poikkeavia määräyksiä. Työnjohdollinen käskynanto-oikeus ei mene viranomaisten antamien käskyjen tai määräysten edelle.

1.3.1 Turvallisuuden varmistaminen toimialueella

Järjestyksenvalvojan on erityisesti valvottava, ettei hänen toimialueellaan vaaraneta kenenkään turvallisuutta. Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista turvallisuutta ilmeisesti vaarantavista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle ja ryhdyttävä heti turvallisuuden säilyttämiseksi tarvittaviin

kiireellisiin toimenpiteisiin kuten yleisön varoittaminen ja ohjaaminen pois vaara-alueelta sekä vaaran aiheuttajan poistaminen.

Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan ja järjestyksenvalvojan toimenpiteet vaaran estämiseksi eivät ole olleet riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava turvallisuutta vaarantavista seikoista poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle. (JVL 4 §)

Järjestyksenvalvojan ensisijaisena tehtävänä on toimialueellaan olevien henkilöiden turvallisuudesta huolehtiminen. Säännös asettaa järjestyksenvalvojalle erityisen toimintavelvollisuuden, joka ei edellytä kuitenkaan poikkeuksellisen riskialttiisiin toimenpiteisiin ryhtymistä oman hengen tai terveyden uhalla. Erityinen toimintavelvollisuus tarkoittaa muun muassa sitä, ettei järjestyksenvalvoja saa olla poistumassa ensimmäisenä paikalta vaaran uhatessa, vaan hänen tulee pelastaa ja auttaa muita. Poistuminen on mahdollista vain ylivoimaisen vaaran tai muun vastaavan seikan uhatessa järjestyksenvalvojaa.

Järjestyksenvalvojen mahdollisesta asettamisesta huolimatta, vastuu tilaisuuteen osallistuvien henkilöiden turvallisuudesta on ensisijaisesti tilaisuuden järjestäjällä ja toissijaisesti järjestyksenvalvojilla. Järjestyksenvalvojen on ilmoitettava vaarasta tilaisuuden järjestäjälle taikka alueen tai paikan haltijalle, koska he ovat vastuussa tilaisuuden turvallisuudesta. Kiireellisessä tilanteessa järjestyksenvalvojan on ensin autettava sekä pelastettava ja ilmoitettava vaarasta vasta sen jälkeen.

Ennen järjestyksenvalvojatehtävän aloittamista järjestyksenvalvojan tulee selvittää, miten yleisöä on mahdollista varoittaa vaarasta ja miten yleisö voidaan tarvittaessa ohjata pois alueelta. Tämän lisäksi järjestyksenvalvojan tulee selvittää, missä erilaiset pelastus-, alkusammutus- ja ensiapuvälineet ovat sekä miten muutoin mahdollisiin pelastautumistoimenpiteisiin on varauduttu.

Elleivät muut toimenpiteet autta tilanteen selvittämiseksi tai tapahtuma edellyttää viranomaistoimenpiteitä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava asiasta poliisille ja tarpeen mukaan myös pelastusviranomaisille (esimerkiksi tulipalo tai henkilövahinko).

Viranomaisille tapahtuva ilmoitusvelvollisuus ei ole riippuvainen tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan kannanotosta. Viimeksi mainitut tahot saattavat olla tietoisissa tapauksissa haluttomia ilmoittamaan ongelmista viranomaisille pelätessään esimerkiksi tilaisuuden järjestämisehtojen tiukkenemista tai vastaavalla tavalla järjestettäväksi suunnitellun tilaisuuden kieltämistä. Viimeksi mainitut seikat vaikuttavat edelleen tilaisuuden järjestäjälle kertyvään taloudelliseen hyötyyn, joka saattaa tietyissä tapauksissa jäädä saamatta kokonaan.

1.3.2 Sivullisten ja ympäristön turvaaminen

Järjestyksenvalvojan on valvottava, ettei tilaisuudesta aiheudu vaaraa eikä kohtuutonta häiriötä sivullisille, liikenteelle taikka kotirauhalle. (JVL 5 § 1 mom.)

Järjestyksenvalvojan on otettava huomioon tehtävissään myös muiden kuin tilaisuuteen osallistuvien edut. Tilaisuudesta ei saa aiheutua ulkopuolisille henkilöille minkäänlaista vaaraa. Ulkopuoliselle aiheutuva häiriö ei saa vastaavasti olla kohtuutonta.

Intressivertailu voi olla vaikeaa esimerkiksi tilaisuudesta aiheutuvan melun suhteen. Kohtuullisuusarviointiin vaikuttaa lähinnä melun laatu, taso sekä tilaisuuden tapahtuma-aika. Kansalaisten melunsietokynnys vaihtelee huomattavasti. Myös ympäristöviranomaisen saattaa antaa tilaisuudesta aiheutuvan melun suhteen omia määräyksiään ympäristösuojelulain mukaisen meluilmoituksen johdosta (Ympäristönsuojelulaki 60 §). Jos tällaisia määräyksiä on annettu, tilaisuuden järjestäjän ja myös järjestyksenvalvojan tulee selvittää päätöksen sisältö ja varmistua siitä, ettei asetettuja rajoja ylitetä.

Tilaisuuden järjestämisen johdosta toteutettavat mahdolliset liikennejärjestelyt tulee suorittaa joustavasti siten, ettei muu liikenne häiriinny tai se häiriintyy mahdollisimman vähän. Pysäköintialueita ja liikenteenohjauksiksi määrättyjä henkilöitä tulee varata riittävästi. Myös poliisi tai tienpitäjä voi antaa liikennejärjestelyistä määräyksiä, joiden sisältö järjestyksenvalvojan tulee selvittää.

1.3.3 Vahinkojen estäminen

Järjestyksenvalvojan tulee toimialueellaan myös valvoa, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta eikä aiheuteta ympäristölle muuta vahinkoa kuin mitä voidaan pitää hyväksyttävänä tilaisuuden tarkoitus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. (JVL 5 § 2 mom.)

Järjestyksenvalvojan tulee valvoa, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta. Järjestyksenvalvojan on pyrittävä siten estämään kaikenlainen toisen omaisuuden vahingoittaminen.

Tämän lisäksi järjestyksenvalvojan tulee myös valvoa, ettei ympäristölle aiheudu muuta vahinkoa, kuin mitä voidaan pitää hyväksyttävänä tilaisuuden tarkoitus ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Ympäristövahinkojen osalta säännös on suhteellinen. Viimeksi mainittu johtuu lähinnä siitä, että kaikissa tilaisuuksissa ei voida välttää jonkinasteista ympäristön vahingoittumista. Esimerkiksi suurissa ulkona järjestettävissä yleisötilaisuuksissa, kuten puistokonserteissa, tilaisuuden järjestämispaikat kärsivät väistämättä yleensä jonkin verran vahinkoa. Asiasta on kuitenkin yleensä sovittu tilaisuuden järjestäjän ja alueen haltijan tai omistajan välisessä sopimuksessa.

Tilaisuuden järjestäjä on velvollinen puhdistamaan tilaisuuden järjestämisen johdosta roskaantuneen alueen. Tähän on syytä varautua jo etukäteen riittävin roskaastioin (Jätelaki 20 §). Useisiin tilaisuuksiin edellytetään puhtaanapitosuunnitelmaa, johon tulee tutustua etukäteen.

Paikalla tulee olla tarvittaessa myös terveydenvalvontaviranomaisen määräämä määrä hyväksytyjä saniteettitiloja.

1.3.4 Ilmoitusvelvollisuus vaarasta, vahingosta tai häiriöstä

Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle sekä ryhdyttävä heti toimenpiteisiin vaaran, vahingon tai häiriön estämiseksi.

Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan ja järjestyksenvalvojan toimenpiteet 1 ja 2 momentissa tarkoitettua vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi eivät ole ol-

leet riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava vaarasta, häiriöstä tai vahingosta poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle. (JVL 5 § 3 ja 4 mom.)

Toimiessaan järjestyksenvalvojalle asetettujen erinäisten velvollisuuksien johdosta (ulkopuoliselle aiheutuvan tai kohdistuvan vaaran tai häiriön ehkäisemiseksi, liikenneongelmien tai kotirauhan häiritsemisen johdosta sekä omaisuuden vahingoittamisen tai ympäristövahingon ehkäisemiseksi) järjestyksenvalvojan tulee aina ilmoittaa asiasta tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle. Tämä on keskeistä muun muassa siksi, että kyseisillä tahoilla on usein käytettävissään joitain tehokkaampia keinoja ongelmien estämiseksi tai vähentämiseksi. Tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija voi esimerkiksi hankkia lisätyövoimaa tai antaa uusia toimintaohjeita järjestyksenvalvojille. Ilmoitusvelvollisuudella pyritään varmistumaan myös siitä, että tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija saa tiedon toimenpiteisiin johtaneista tapahtumista.

Järjestyksenvalvojan on myös itse ryhdyttävä välittömästi toimenpiteisiin säännöksessä mainittujen ongelmien estämiseksi tai vähentämiseksi. Usein on syytä varautua kyseisiin ongelmiin myös siten, että yleisöä voidaan tehokkaasti opastaa esimerkiksi kovaäänisiä tai äänentoistolaitteita hyväksikäyttäen.

Jos toimenpiteet tilanteen korjaamiseksi eivät ole olleet riittäviä, asiasta on ilmoitettava poliisille ja tarpeen vaatiessa myös pelastusviranomaiselle.

1.4 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TOIMIALUE

Järjestyksenvalvojan toimialue määräytyy järjestyksenvalvojista annetun lain 1 §:n mukaan. Lisäksi järjestyksenvalvoja voidaan asettaa tehtäviinsä järjestykselain perusteella. Järjestykselakiin perustuvat järjestyksenvalvontatehtävät poikkeavat monilla tavoin muihin edellä mainittuihin säädöksiin perustuvista järjestyksenvalvontatehtävistä. Poikkeavuudet liittyvät muun muassa järjestyksenvalvojan toimivaltuuksiin.

1.4.1 Toimialueet eri alueilla ja paikoissa

Järjestyksenvalvojan toimialueella tarkoitetaan sitä aluetta tai tilaisuutta, missä järjestyksenvalvojalla on sekä oikeus että velvollisuus toimia.

Yleisten kokousten, yleisötilaisuuksien sekä järjestykselain mukaisten järjestyksenvalvojatehtävien osalta toimialue määritellään yleensä järjestyksenvalvojaksi asettamiseen oikeuttavassa päätöksessä. Toimialue voidaan esimerkiksi merkitä karttaan, joka voidaan liittää poliisin tekemään päätökseen. Matkustaja-alusten, ravitsemisliikkeiden ja leirintäalueiden osalta järjestyksenvalvojan toimialueet määräytyvät ensisijaisesti kyseisistä erityislaeista.

Järjestyksenvalvojan toimialueeseen kuuluu myös yleisen kokouksen järjestämisalueen tai yleisötilaisuusalueen välitön läheisyys. Yleisötilaisuuden toimialueen välittömäksi läheisyydeksi on katsottu kuuluvan tilaisuuden luonteeseen ja laajuuteen perustuva alue, johon tilaisuuden olennaiset vaikutukset ulottuvat. Esimerkkinä välittömästä läheisyydestä on pidetty etäisyyttä, jossa tilaisuuden ohjelma on kuun-

neltävissa ja katseltävissa ilman mitään apuvälineitä, eikä tilaisuudessakaan ole äänen tai kuvan toistolaitteita.

Toisena vastaavana esimerkkinä voidaan mainita tanssipaikan lähellä sijaitseva tansseihin saapuville varattu pysäköintialue, jossa tanssiyleisö yleensä myös koontuu väliajoilla. Toisaalta alueet voivat olla kauempana itse yleisötilaisuuden toimeenpanopaikasta, jos ne ovat välttämättömiä tilaisuuden järjestämiselle. Tällaisia alueita voivat olla muun muassa tilaisuuteen saapuvien ja sieltä poistuvien käyttämät kulkureitit ja pysäköintialueet. Esimerkkinä on urheiluhallissa järjestettävä yleisötilaisuus silloin, kun pysäköintipaikkoja ei ole riittävästi urheiluhallin edustalla. Tilaisuuteen saapuville on voitu varata pysäköintialue kauempaakin ja täältä ohjataan tilaisuuteen saapuvat kulkemaan määrättyä reittiä, jolle voidaan myös asettaa järjestyksenvalvoja.

1. Yleiset kokoukset kokoontumislaki (530/1999)

Järjestyksenvalvojan toimialue on varsinainen kokouspaikka ja sen välitön läheisyys. Välitön läheisyys rajataan suppeaksi ja vain kokoukselle tarpeelliseen etäisyyteen. Tarpeellisuuden arvioinnissa huomioidaan tosiasiallinen mahdollisuus kokoukseen osallistuvien ja ulkopuolisten välisen fyysisen kontaktin estämisen. Yleisen kokouksen järjestämisalueeseen mahdollisesti kuuluvaa aluetta, jota voidaan pitää järjestämisalueen välittömään läheisyyteen kuuluvana alueena, ei saa tarpeettomasti laajentaa.

2. Yleisötilaisuudet kokoontumislaki (530/1999)

Yleisötilaisuuden järjestämispaikka ja järjestämispaikan välittömään läheisyyteen kuuluvat alueet. Välittömässä läheisyydessä on sellaisia toimintoja ja alueita jotka palvelevat tilaisuuden järjestämistä tai ovat muutoin tilaisuuden järjestämiselle välttämättömiä. Myös välitöntä läheisyyttä kauempana olevia tilaisuuden järjestämiselle välttämättömien pysäköintialueiden ja niille johtaville väylille voidaan asettaa järjestyksenvalvoja. Välitön läheisyys voi vaihdella tapahtuman kulun ja etenemisen mukaan. Tilaisuutta aloitettaessa ja lopetettaessa alue on yleensä laajempi.

3. Majoitus- ja ravitsemisliikkeet laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta (308/2006)

Järjestyksenvalvojan toimialue on varsinainen liiketoiminta-alue sekä sen suppeasti tulkittava välitön läheisyys. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa toimialueeksi määritellään liikehuoneisto ja sen välitön läheisyys. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ravitsemisliikkeeseen jonottavat asiakkaiksi pyrkivät henkilöt ovat järjestyksenvalvojan valvonnan kohteena. Järjestyksenvalvojan on huolehdittava siitä, ettei jonossa synny epäjärjestystä eikä jono kohtuuttomasti häiritse muuta jalankulkuliikennettä ja ohikulkijoita. Toimialue voi kattaa myös kiinteistön ulkopuolisen lähialueen, jos toiminta on kiinteässä yhteydessä majoitus- ja ravitsemistoimintaan. Tällöin edellytetään alueen ja toiminnan toisiinsa liittymistä.

4. Leirintäalueet ulkoilulaki (606/1973)

Toimialue on yleensä selvärajainen aidattu alue tai muutoin selkeästi maastoon merkitty alue ja sen välitön läheisyys. Välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan aluetta, jolta voidaan häiritä leirintäalueelle majoittuneita.

5. Matkustaja-alukset merimieslaki (423/1978)

Toimialue käsittää aluksen ja sen välittömän läheisyyden. Välittömällä läheisyydellä tarkoitetaan satamassa esimerkiksi terminaaliputkea, jonne järjestyksenvalvojan toimivaltuudet siten ulottuvat. Terminaalin haltija voi poliisin luvalla asettaa terminaaliin myös järjestyslain mukaisia järjestyksenvalvoja.

6. Kauppakeskukset, liikenneasemat ja joukkoliikenteen kulkuneuvot järjestykslaki (612/2003)

Poliisi määrittelee toimialueen tapauskohtaisesti paikan tai kulkuneuvon haltijan hakemuksen johdosta tekemässään päätöksessä. Toimialueeksi voidaan määritellä rakennuksen tai kulkuneuvon lisäksi sen välitön läheisyys. Välittömänä läheisyytenä pidetään esimerkiksi kauppakeskusten ja liikenneasemien sisäänkäynti- ja pysäköintialueita, joukkoliikenteen kulkuneuvon lähtö- tai paluulaitureita. Poliisi voi tarvittaessa rajata toimialueen hakemuksessa esitettyä aluetta pienemmäksi. Näitä tehtäviä saavat tehdä vain vartioimisliikkeen palveluksessa olevat järjestyksenvalvojat.

1.4.2 Laajentavat poikkeukset

Kaikissa kohteissa jokin erityinen syy voi laajentaa poikkeuksellisesti toimialuetta. Seuraavassa muutamia esimerkkejä:

1. rikoksentekijän kiinnisaamiseen liittyvä kiinniottotilanne (verekseltä tavatun rikoksentekijän kiinniotto on pakkokeinolain 1 §:n mukaisen jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämistä)
2. kohteen rakenteissa tapahtunut vaaraa aiheuttava tilanne, jonka johdosta yleisöä joudutaan ohjaamaan ja pitämään loitolla (esim. tulipalo, tuhoamisuhka, tapahtunut muu onnettomuus jne.)
3. liikenteen tilapäinen ohjaustarve.

1.5 JÄRJESTYKSENVALVOJAN TUNNUKSET

1.5.1 Tunnusten käyttäminen

Järjestyksenvalvojan on käytettävä järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan asemaa osoittavaa selkeää tunnusta (järjestyksenvalvojan tunnus). Järjestyksenvalvojan tunnusta saa käyttää vain järjestyksenvalvoja järjestyksenvalvontatehtävissä. Järjestyksenvalvojan tunnusta erehdyttävästi muistuttavan merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on kiellettyä. (JVL 16 §)

Järjestyksenvalvojan tunnuksen käyttäminen osoittaa henkilön toimivan järjestyksenvalvojana ja omaavan muun muassa jokamiehenoikeuksia laajemmat toimival-

tuudet. Järjestyksenvalvojan tunnuksella on järjestyksenvalvojan oikeusturvan kannalta merkitystä arvioitaessa sitä, syyllistyykö henkilö järjestyksenvalvojaan kohdistuneeseen rikoslain 17 luvun 6 §:ssä rangaistavaan järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamiseen. Tunnuksen käyttämiseen on oikeutettu vain poliisin järjestyksenvalvojaksi hyväksymä henkilö. Lisäksi edellytetään, että järjestyksenvalvoja on asianmukaisesti asetettu tehtävänsä.

Järjestyksenvalvojan tunnusta erehdyttävästi muistuttavan merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on kiellettyä. Tällaisen merkin, tunnuksen tai asun käyttäminen on säädetty rangaistavaksi järjestyksenvalvontarikkomuksena, josta rangaistukseksi on säädetty sakkoa. Tällaisina tunnuksina voidaan pitää muun muassa pohjaväriään sekä tekstiltään ja sen asettelultaan järjestyksenvalvojan tunnuksia erehdyttävästi muistuttavaa asua tai laattaa.

Tunnuksen käyttäminen on sidoksissa järjestyksenvalvojatehtävässä olemiseen, joten muulloin kuin tehtävässä ollessa tunnusta ei saa käyttää.

Kiellolla pyritään esimerkiksi estämään järjestyksenvalvojan ja vahtimestarin asemien sekoittuminen keskenään. Vahtimestarit toimivat tehtävissään ilman järjestyksenvalvojan oikeuksia, eivätkä he nauti järjestyksenvalvojan tapaan korotettua rikosoikeudellista suojaa. Henkilön oikeudelliseen asemaan liittyvien epäselvyyksien välttämiseksi vahtimestareiden ja muiden vastaavien jokamiehenoikeuksilla toimivien henkilöiden käyttämien merkkien ja tunnusten tulee poiketa selvästi järjestyksenvalvojan tunnuksesta. Viimeksi mainittu voidaan toteuttaa muun muassa tunnuksen koon, pohjaväriin sekä tekstin asettelun välityksellä.

Järjestyksenvalvojan tunnusten käyttämisestä, tunnustyypeistä sekä tunnuksessa edellytettävistä teksteistä ja merkeistä on säädetty tarkemmin järjestyksenvalvojan tunnuksista annetulla sisäasiainministeriön asetuksella.

1.5.2 Tunnuksen merkinnät

Kokoontumislaisissa (530/1999), ulkoilulaissa (606/1973), merimieslaissa (423/1978) sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan on käytettävä tunnuksena joko tunnustelaattaa tai tunnusteliiviä. Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä, kumpaa edellä mainittua tunnusta järjestyksenvalvojan on käytettävä.

Tunnukseen on merkittävä sanapari ”JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt” tai ”ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja”. Tunnukseen saadaan tarvittaessa merkitä järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen sana ”security”, jonka sijasta voidaan käyttää kokoontumislain mukaisissa urheiluun liittyvissä yleisötilaisuuksissa sanaa ”steward” Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojan käyttämään tunnuksessa englanninkielistä järjestyksenvalvojan asemaa osoittavaa tekstiä. Järjestyksenvalvojan asemaa osoittavat sanat voidaan jakaa tunnuksessa useammalle riville. Mahdollinen englanninkielinen järjestyksenvalvojan asemaa osoittava sana tulee sijoittaa tunnuksessa tässä momentissa säädetyn sanaparin alapuolelle.

Järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tunnuksen tekstin tulee olla havaittavissa selvästi. Tunnuksessa ei saa olla kuvaa tai tekstiä, joka heikentää järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaittavuutta tai jota on pidettävä tilaisuuteen sopimattomana. Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi tarvittaessa kieltää tunnuksessa olevan kuvan tai tekstin käyttämisen, jos kuva tai teksti haittaa järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaittavuutta taikka kuvaa tai tekstiä on pidettävä tilaisuuden luonteeseen sopimattomana. (Ajvt 1 §)

Järjestyksenvalvojan tunnuksia ovat järjestyslain mukaisia tehtäviä lukuun ottamatta tunnustelaatta ja tunnisteliivi. Järjestyksenvalvojana toimiva henkilö voi lähtökohtaisesti valita itse, kumpaa tunnusta, tunnustelaattaa tai tunnisteliiviä hän käyttää järjestyksenvalvontatehtävässä. Tunnustelaatta on tarkoitettu käytettäväksi lähinnä sisätiloissa. Järjestyksenvalvojan toimialueen sijaintipaikan poliisilaitos voi kuitenkin tarvittaessa määrätä, kumpaa edellä mainittua tunnusta järjestyksenvalvojan tulee käyttää. Poliisilaitos voi esimerkiksi edellyttää tunnusteliivin käyttämistä kokoontumislain mukaisissa yleisötilaisuuksissa.

Järjestyksenvalvojan tunnukseen (tunnustelaattaan ja liiviin) on merkittävä sanapari ”JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt” tai sanapari ”ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja”.

Edellä mainitun lisäksi järjestyksenvalvojan tunnukseen saadaan tarvittaessa merkitä järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen sana ”security”. Tähän voi olla tarvetta muun muassa kansainvälisluontoisissa urheilu- ja konserttitahtumissa. Järjestyksenvalvojan asemaa osoittavana englanninkielisenä sanana voidaan käyttää kokoontumislain mukaisissa urheiluun liittyvissä yleisötilaisuuksissa myös sanaa ”steward”. Muut kuin järjestyksenvalvojaksi hyväksytyt henkilöt (esim. järjestyksenvalvojaksi hyväksymättömät vahtimestarit) eivät saa käyttää työasuissaan sanaa ”security”. Jos tällaisten henkilöiden tarvitsee käyttää työasuissaan englanninkielistä asemaa osoittavaa sanaa tai tekstejä, he voivat käyttää englanninkielistä sanaa ”staff”, jonka käänös vastaa myös henkilöiden oikeudellista asemaa.

Mainosten tai henkilön järjestyksenvalvojaksi asettaneen oikeushenkilön nimen tai logon käyttämisestä ei ole kielletty järjestyksenvalvojan tunnuksessa. Mainos tai yrityksen logo ei saa kuitenkaan haitata järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaittavuutta tunnuksesta. Myös tilaisuuteen sopimattomana pidettävän kuvan tai tekstin käyttäminen on kielletty. Tilaisuuteen sopimattomana tekstinä tai kuvana voitaisiin pitää esimerkiksi epäsiiveelliseksi katsottavaa tai järjestyshäiriöihin provosoivaa kuvaa tai tekstiä. Poliisi voi tarvittaessa kieltää tunnuksessa olevan tekstin tai kuvan käyttämisen, jos se haittaa järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tekstin havaitsemista tai sitä on pidettävä tilaisuuden luonteeseen sopimattomana.

1.5.3 Tunnustelaatta

Tunnustelaatan pohjaväri on oltava keltainen ja teksti on merkittävä mustalla tai tummansinisellä värillä. Tunnustelaatan vasempaan alakulmaan voidaan merkitä järjestyksenvalvojan tunnustenumero.

Tunnustelaatan pohjaväri ja tekstin väri voivat poiketa edellä 1 momentissa säädetystä, jos järjestyksenvalvoja käyttää tehtävässään tilaisuuden järjestäjän tai liikkeenharjoittajan määrittelemää työasua ja laatan pohjaväri sekä teksti erottuvat selvästi asun väristä. Tällöin kaikkien samalla toimialueella toimivien järjestyksenvalvojen käyttämien tunnustelaattojen pohjavärien ja tekstin värien tulee olla samanlaisia.

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tunnuksen sanapari on merkittävä tunnustelaattaan siten, että isompi teksti muodostuu vähintään 8 millimetrin korkuisista ja pienempi teksti vähintään 6 millimetrin korkuisista selvästi erottuvista kirjaimista. Jos tunnustelaattaan merkitään järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen sana tai järjestyksenvalvojan tunnuste-

numero kyseiset kirjaimet ja numerot eivät saa olla tunnistelaatan järjestyksenvalvojan asemaa osoittavassa sanaparissa käytettyjä pienempiä kirjaimia korkeampia. Järjestyksenvalvojan on pidettävä tunnistelaattaa asunsa rintamuksen vasemmalla puolella. Tunnistelaatan materiaalissa ja kiinnityksessä on otettava huomioon järjestyksenvalvojan työturvallisuuteen vaikuttavat tekijät. (Ajvt 2 §)

Tilaisuuden järjestäjän tai järjestyksenvalvojan tulee aina pystyä esittämään peruste laatan pohjaväristä poikkeamiselle esimerkiksi poliisin edellyttäessä sitä viranomaisvalvonnan yhteydessä.

Järjestyksenvalvojan on pidettävä tunnistelaattaa asunsa rintamuksen vasemmalla puolella. Tunnistelaatan materiaalissa ja kiinnityksessä on otettava huomioon järjestyksenvalvojan työturvallisuuteen vaikuttavat tekijät. Säännös mahdollistaa siten esimerkiksi kankaalle painetun järjestyksenvalvojatunnistelaatan käyttämisen.

1.5.4 Tunnisteliivi

Kaikki asut, joiden rintamuksessa ja selkämyksessä on järjestyksenvalvojan asemaa osoittava teksti, rinnastetaan tunnisteliiviin. Tunnisteliivin pohjaväri on oltava keltainen. Järjestyksenvalvojan asemaa osoittava teksti on merkittävä mustalla tai tummansinisellä värillä. Tunnisteliivin rintamukseen sekä selkämyksen alaosaan voidaan merkitä järjestyksenvalvojan tunnistenumero. Tilaisuuden järjestämispaikan poliisi voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojan käyttämään tunnisteliivissä tunnistenumeroa.

Sen estämättä, mitä edellä 1 momentissa on säädetty, tilaisuuden järjestämispaikan poliisi voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojaorganisaation esimiesasemassa toimivan järjestyksenvalvojan käyttämään pohjaväriältään oranssia tunnisteliiviä. Tunnisteliivin oikeaan rintamukseen sekä selkämyksen alaosaan on tällöin merkittävä sanapari "ESIMIES – förman" tai "FÖRMAN – esimies". Rintamukseen kyseinen sanapari tulee merkitä vähintään 8 millimetrin ja selkämykseen vähintään 25 millimetrin korkuisin kirjaimin.

Edellä 1 §:n 2 momentissa säädetty järjestyksenvalvojan asemaa osoittavan tunnuksen sanapari on merkittävä tunnisteliiviin vasempaan rintamukseen siten, että isompi teksti muodostuu vähintään 8 millimetrin korkuisista ja pienempi teksti vähintään 6 millimetrin korkuisista selkeästi erottuvista kirjaimista. Järjestyksenvalvojan asemaa osoittava sanapari on lisäksi merkittävä tunnisteliivin selkämykseen siten, että isompi teksti muodostuu vähintään 30 millimetrin korkuisista ja pienempi teksti vähintään 25 millimetrin korkuisista selvästi erottuvista kirjaimista. Jos tunnisteliiviin merkitään järjestyksenvalvojan asemaa osoittava englanninkielinen sana, kyseisen sanan kirjaimet eivät saa olla tunnisteliivin järjestyksenvalvojan asemaa osoittavassa sanaparissa käytettyjä pienempiä kirjaimia korkeampia. Järjestyksenvalvojan tunnistenumero voidaan merkitä tunnisteliivin rintamukseen ja selkämykseen enintään 100 millimetrin korkuisin numeroin. (Ajvt 3 §)

Tunnisteliivin pohjaväri on oltava keltainen ja järjestyksenvalvojan asemaa osoittava teksti on merkittävä liiviin mustalla tai tummansinisellä värillä. Kyseisestä väri vaatimuksesta ei ole mahdollista poiketa. Järjestyksenvalvojan asemaa osoittava sanapari ja mahdolliset englanninkieliset tekstit on merkittävä tunnisteliiviin vasempaan rintamukseen sekä selkämykseen.

Jotta asua olisi pidettävä säännöksessä tarkoitettuna tunnisteliivinä, sen tulee täyttää tunnisteliivin väriykselle (pohjaväri ja tekstin väri) sekä tekstile ja niiden sijoittelulle säädetty edellytykset. Mikäli asun selkämyksessä ja rinnassa on järjestyksenvalvojan tunnukset, asu rinnastetaan liiviksi, jolloin pohjaväri on oltava keltainen. Säännös kieltää esimerkiksi pohjaväriältään mustan takin, puseron tai pai-

dan pitämistä järjestyksenvalvojatehtävissä siten, että kyseisen asun rintamuksessa ja selkämyksessä on järjestyksenvalvojan asemaa osoittava tunnus. Edellä mainituin tavoin myös englanninkieliset sanat "security" tai "steward" ovat järjestyksenvalvojan asemaa osoittavia tekstejä.

Tunnisteliivin rintamukseen sekä selkämyksen alaosaan voidaan merkitä järjestyksenvalvojan tunnistenumero. Tunnistenumeron käyttäminen on lähtökohtaisesti vapaaehtoista, mutta tilaisuuden järjestämipaikan poliisi voi tarvittaessa määrätä järjestyksenvalvojan käyttämään tunnisteliivissä tunnistenumeroa.

Tilaisuuden järjestämipaikan poliisi voi tarvittaessa myös määrätä järjestyksenvalvojaorganisaation esimiesasemassa toimivan järjestyksenvalvojan käyttämään pohjaväritään oranssia tunnisteliiviä. Kyseinen väriyitys osoittaa viranomaisille sekä tilaisuuteen osallistujille keneen he voivat tarvittaessa olla yhteydessä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvissä kysymyksissä. Esimiesasemassa olevan järjestyksenvalvojan nopea tunnistaminen tunnisteliivin väriyituksen perusteella helpottaa toiminnan johtamista mahdollisessa ongelmatilanteessa. Järjestyksenvalvojan esimiesasemaa osoittavien tunnisteliivien käyttäminen edellyttää aina tilaisuuden järjestämipaikan poliisin määräystä. Määräyksellä tarkoitettaisiin tässä yhteydessä myös poliisin ennen tilaisuuden järjestämistä antamaa hyväksyntää.

1.5.5 Järjestyslaissa tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä käytettävän järjestyksenvalvojan asun merkit ja tekstit

Järjestyslaissa tarkoitetuissa järjestyksenvalvontatehtävissä järjestyksenvalvojan asun rintamuksen vasemmalla puolella on oltava merkittynä sanapari: "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja". Lisäksi rintamuksen vasemmalla puolella on oltava merkittynä vartioimisliikkeen nimi tai nimilyhenne taikka vakiintunut liikemerkki.

Päällystakin, haalarin ja sadeasun selkämyksessä on oltava merkittynä teksti "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" taikka sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja

Järjestyksenvalvojan asuun kuuluvassa päähineessä saa olla merkittynä teksti "JÄRJESTYKSENVALVOJA" tai "ORDNINGSVAKT" tai sanapari "JÄRJESTYKSENVALVOJA – ordningsvakt" tai "ORDNINGSVAKT – järjestyksenvalvoja" taikka vartioimisliikkeen nimi, nimilyhenne tai vakiintunut liikemerkki.

Järjestyksenvalvojan asun rintamukseen saadaan kiinnittää irrotettavissa oleva järjestyksenvalvojan henkilöllisyyttä ja asemaa osoittava laatta. Järjestyksenvalvojan asussa mahdollisesti käytettävät arvomerkit on kiinnitettävä olkapoletteihin.

(Ajvt 4 §)

Järjestyslain perusteella suoritettavissa järjestyksenvalvontatehtävissä käytettäviksi edellytetyt tunnukset poikkeavat muista järjestyksenvalvontatehtävissä edellytettävistä tunnuksista. Järjestyslain mukaisissa tehtävissä käytettäviksi edellytetyt tunnukset vastaavat pitkälti vartijan asua kuitenkin siten, että tunnuksissa on järjestyksenvalvojan asemaa osoittavat tekstit.

1.6 PERUSOIKEUKSIEN HUOMIOMINEN JÄRJESTYKSENVALVOJAN TEHTÄVISSÄ

Suomen perustuslaki muodostaa kehyksen koko kansalliselle oikeusjärjestykselle. Perustuslaissa vahvistetaan ne oikeudelliset arvot, joille yhteiskunnan ja oikeusjärjestyksen kehitys rakentuu. Suomen perustuslain toisessa luvussa säädellään ih-

misten perusoikeuksista. Jokaiselle kuuluvia perusoikeuksia ovat muun muassa oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, liikkumisvapaus, sananvapaus, omaisuuden suoja, yhdenvertaisuus, kokoontumis- ja yhdistymisvapaus, yksityiselämän suoja sekä uskonnon ja omantunnon vapaus.

Nykyisen perustuslain 124 § perusteella merkittävää julkisen vallan käyttöä koskevia tehtäviä voidaan antaa vain viranomaiselle. Järjestyksentralvojen tehtävien ei ole katsottu olevan merkittävää julkisen vallan käyttöä. Järjestyksentralvoilla on kuitenkin sellaisia toimivaltuuksia toimialueellaan ja tehtäviään suorittaessaan, että tarve tuntea kaikille ihmisille kuuluvat perusoikeudet korostuu.

Yksityisen ihmisen näkökulmasta on tärkeää, että hän voi nykyistä useammin suoraan vedota perusoikeuksiinsa. Samalla perusoikeuksien selkeä määrittely auttaa ihmisiä muutoinkin hahmottamaan oikeutensa ja asemansa suhteessa julkiseen valtaan, yhteiskuntaan ja ympäristöönsä. Järjestyksentralvoista annettu laki antaa järjestyksentralvoille oikeuksia puuttua yksilön tai yksilöiden perusoikeuksiin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Oikeuksien kääntöpuolena järjestyksentralvojen tehtävä sisältää myös suuren määrän velvollisuuksia. Esimerkiksi kokoontumislailalla on haluttu turvata ihmisten perusoikeutta kokoontua yleisiin kokouksiin tai yleisötilaisuuksiin.

Seuraavassa käsitellään keskeisiä Suomen perustuslain kansalaiselle takaamia oikeuksia, jotka vaikuttavat järjestyksentralvojen toimintaan.

1.6.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Ketään ei saa tuomita kuolemaan, kiduttaa eikä muutoinkaan kohdella ihmisarvoa loukkaavasti.

Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Rangaistuksen, joka sisältää vapaudenmenetyksen, määrää tuomioistuimien. Muun vapaudenmenetyksen laillisuus voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla (PL 2 luku 7 §).

Säädöksessä turvataan jokaiselle oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen suojaa myös sellaiselta ihmisarvoa loukkaavalta kohtelulta, joka toteutetaan puuttumalla henkilön fyysiseen olemukseen ilman hänen suostumustaan.

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen antaa suojaa esimerkiksi henkilöön käypiä tarkastuksia ja pakolla toteutettavia lääketieteellisiä tai vastaavia toimenpiteitä vastaan. Säännös sisältää suojan laitonta ja mielivaltaista vapaudenriistoa ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumista vastaan sekä säännöksiä, joiden tavoitteena on taata henkilön oikeusturva vapaudenmenetyksen yhteydessä (3 mom).

Esimerkiksi järjestyksentralvojen suorittaessa turvallisuustarkastusta, on hänen muistettava, että lähtökohtaisesti kohdehenkilöllä on oikeus koskemattomuuteen. Ruumiillisen koskemattomuuden lisäksi suojan piiriin kuuluu myös merkittävä puut-

tuminen yksilön henkiseen koskemattomuuteen silloinkin, kun tällaista puuttumista ei voida katsoa samassa pykälässä kielletyksi ihmisarvon vastaiseksi kohteluksi. Suorittaessaan turvallisuustarkastuksen järjestyksenvalvojan on tiedettävä miksi hän tekee tarkastuksen, koska jollei hän pysty perustelemaan tarkastusta, rikkoo hän ihmisen koskemattomuutta koskevaa perusoikeutta. Esimerkiksi kokoontumislain tai järjestyksenvalvojista annetun lain perusteella järjestyksenvalvojalla on tehtävänsä suorittaessaan oikeus puuttua tähän perusoikeuteen kyseisissä laeissa säädellyissä tapauksissa.

1.6.2 Liikkumisvapaus

Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. (PL 2 luku 9 § 1 mom.)

Liikkumisvapauden asema perusoikeutena merkitsee, että kyseisen oikeuden rajoitusten on perustuttava lakiin. Rajoitusten tulee myös täyttää rajoituksen välttämättömyyden ja hyväksyttävyyden ehdot. Välttämätöntä liikkumisvapauden estäminen voi olla esimerkiksi kansallisen tai yleisen turvallisuuden takia, yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi tai muiden yksilöiden oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. Kyseisiä oikeuksia voidaan lisäksi rajoittaa erityisalueilla samoin lain nojalla.

Yleisten kokouksien ja yleisötilaisuuksien järjestämisestä on säädetty kokoontumislaisissa. Yleisötilaisuuksissa yleisötapahtuma-alueen rajaaminen aidalla on liikkumisvapauden rajoittamista, joka kuitenkin voidaan tehdä kokoontumislain perusteella yleisötapahtuman mahdollistamiseksi. Tällä tarkoitetaan sekä yleisötilaisuuden järjestäjän intressien turvaamista että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamista yleisötilaisuusalueella ja yleisötilaisuuden vaikutusalueella. Yleisötilaisuuden järjestäjän on varsinaista yleisötilaisuutta koskevien velvoitteiden lisäksi huolehdittava myös yleisötilaisuudesta mahdollisesti aiheutuvien haittojen ehkäisemisestä yleisötilaisuuden vaikutusalueella oleville henkilöille ja omaisuudelle. Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi liikkumisvapautta voidaan rajoittaa esimerkiksi aidoin myös yleisötilaisuuden järjestämisalueen sisällä, mikäli se on yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta perusteltavissa. Viranomaiset antavatkin järjestäjälle usein määräyksiä turvallisuusrakenteista.

Yleisessä kokouksessa liikkumisvapauden rajoittaminen on lähtökohtaisesti kiellettyä. Kokoontumisvapauden vuoksi poliisi voi vain kokoontumislaisissa säädetyillä perusteilla tai poliisilaisissa poliisille säädellyillä toimivaltuuksilla rajoittaa yleiseen kokoukseen osallistuvien liikkuvuutta. Tällöin rajoitusten tulee täyttää välttämättömyyden ja hyväksyttävyyden ehdot.

1.6.3 Yksityiselämän suoja

*Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. (PL 2 luku 10 § 1 mom.)
Kirjeen, puhelun ja muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. (PL 2 luku 10 § 2 mom.)*

Pykälä sisältää yksityiselämän suoja koskevan yleislausekkeen (1 mom.) sekä säännökset kunnian ja kotirauhan suojasta (1 mom.) ja luottamuksellisen viestin salaisuudesta (2 mom.). Lisäksi se sisältää säännöksen henkilötietojen suojaami-

sesta lailla (1 mom.) sekä kotirauhaa ja luottamuksellisen viestin salaisuutta koskevan rajoituslausekkeen.

Yksityisyyden suoja tarkoittaa niiden osalta sitä, että järjestyksenvalvojalla tulee olla tehtävänsä suorittamiseksi perusteltu syy esimerkiksi rikoksen ehkäisemiseksi tai esteen poistamiseksi puuttua kyseisissä paikoissa olevien henkilöiden toimintaan. Huolimatta siitä, että henkilö osallistuu yleiseen tilaisuuteen tai kokoukseen taikka oleillessa muutoin järjestyksenvalvojan toimialueella, joka on yleinen paikka, on hänen yksityiselämänsä suojattu. Tämä tarkoittaa sitä, että järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta puuttua henkilön tekemisiin, ellei puuttumiselle ole järjestyksenvalvojalle määrättyjen tehtävien vuoksi perusteita. 2 momentin säännös ei suojaa tavallisen kuuloetäisyydellä käytävän keskustelun sisältöä ulkopuolisilta, mutta luottamukselliseksi tarkoitettujen keskustelujen kuunteleminen teknisin apuvälinein on puuttumista säännöksessä turvattuihin oikeushyviin.

1.6.4 Sananvapaus ja julkisuus

Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä annetaan lailla. Lailla voidaan säätää kuvaohjelmia koskevia lasten suojelemiseksi välttämättömiä rajoituksia.

Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. (PL 2 luku 12 §)

Perustuslain 2 luvun 12 pykälän 1 momentti sisältää sananvapautta koskevan yleislausekkeen. Sananvapauslausekkeen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Ydinajatukseltaan sananvapautta voidaan pitää poliittisena perusoikeutena. Sananvapaus ei kuitenkaan rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin on totunnaisesti luettu muunkin tyyppiset ilmaisut niiden sisällöstä riippumatta. Sananvapaus antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille eikä sananvapaus ole sidoksissa mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon, esimerkiksi painettuun sanaan, vaan sananvapaus turvataan riippumatta ilmaisemiseen tai julkistamiseen kulloinkin käytettävistä menetelmistä

Järjestyksenvalvojan tehtävien näkökulmasta sananvapaus tarkoittaa muun muassa sitä, että järjestyksenvalvoja ei saa estää ketään puhumasta tai muutoin ilmaisemasta mielipidettään toimialueellaan, ellei siihen ole järjestyksenvalvojan tehtävän kannalta perusteltua syytä. Perusteeksi ei riitä esimerkiksi se, että järjestyksenvalvoja pitää todennäköisenä, että muut paikalla olevat henkilöt ovat asiasta eri mieltä. Provosointi voidaan kuitenkin estää poistamalla henkilö paikalta, jos poistaminen on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen vuoksi välttämätöntä.

Sananvapauteen kuuluu myös tietojen vastaanottaminen. Kyseisestä perusoikeudesta johtuen ihmisillä on oikeus esimerkiksi valokuvata tai tallentaa muutoin valokuvia, filmejä tai ääniä. Esimerkiksi julkista tehtävää suorittavan järjestyksenvalvojan kuvaaminen yleisellä paikalla on sallittua. Myös järjestyksenvalvojan kanssa käyty keskustelu voidaan nauhoittaa, mikäli nauhoittaja osallistuu itse keskuste-

luun. Ihmisillä on myös lähtökohtaisesti sananvapauden perustuva oikeus äänittää ja kuvata yleisötilaisuuksissa esiintyviä artisteja omaan käyttöönsä. Yleisötilaisuuden järjestäjälle kuuluu kuitenkin kokoontumislain nojalla huolehtia tekijänoikeuksien toteutumisesta. Sananvapauden estämättä järjestäjä voi asettaa rajoituksia esimerkiksi kuvaamiselle. Näin on tehtykin esimerkiksi jalkapallo-otteluiden osalta, kuvaamista ammattimaisin välinein on rajoitettu. Järjestäjän tulee väärinkäsitysten välttämiseksi informoida tilaisuuteen osallistuvia kyseessä olevasta rajoituksista esimerkiksi lippuun tehtävin merkinnöin ja saapumisporteilla rajoituksia osoittavin kyltein.

1.6.5 Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

Jokaisella on oikeus lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. (PL 2 luku 13 §)

Kyseisen pykälän mukaan jokaisella on oikeus ennakolta lupaa hankkimatta järjestää kokouksia ja mielenosoituksia sekä osallistua niihin. Säännös turvaa sekä oikeutta itse järjestää kokouksia ja mielenosoituksia että oikeutta osallistua muiden järjestämiin kokouksiin ja mielenosoituksiin. Pykälässä ei ole rajattu perustuslain suojaa nauttivien kokousten piiriä esimerkiksi käsiteltävien asioiden pohjalta.

Oikeuden turvaaminen "ennakolta lupaa hankkimatta" kieltää viranomaisen ennakkollisen luvan asettamisen kokoontumisen edellytykseksi. Säännöksen vaatimusta ei vastaa myöskään sellainen ennakoilmoitusmenettely, joka tosiasiallisesti estäisi kokousten järjestämisen esimerkiksi edellyttäessään ilmoituksen tekemistä kohtuuttoman kauan ennen varsinaista kokousta.

Vakiintuneesti on katsottu, että yleisen kokoustilaisuuden toimeenpanemista mielenosoituksen muodossa ja sellaiseen osallistumista on pidettävä eräänä hyväksyttävänä tapana käyttää kokoontumis- ja sananvapautta. Kokoontumis- ja mielenosoitusoikeuden asema perusoikeuksina edellyttää, että niiden käyttämisestä ja hyväksyttävistä rajoituksista on säädettävä lailla.

1.6.6 Omaisuuden suoja

*Jokaisen omaisuus on turvattu.
Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla. (PL 2 luku 15 §)*

Omaisuuden suoja koskeva perusoikeus vaikuttaa järjestyksenvalvojan tehtäviin monin tavoin. Vaikka Suomen lainsäädännössä katsotaan omaisuuteen liittyvien oikeuksien yleensä väistävän ihmisiin kohdistuvien oikeuksien ja velvollisuuksien tieltä, on myös omaisuuden suoja tärkeä perusoikeus. Se on huomioitu esimerkiksi järjestyksenvalvojistakin annetuissa laissa määritellyissä järjestyksenvalvojan tehtävissä ja velvollisuuksissa.

Omaisuuden turvaamisella tarkoitetaan esimerkiksi yleisötilaisuuden tai yleisen kokouksen järjestäjän tai ravitsemisliiketoiminnan harjoittajan (ravintolan pitäjä) hallussa olevan omaisuuden suojelemista. Toisaalta omaisuuden suoja koskee esimerkiksi kaikkia yleisötilaisuuteen osallistuvia henkilöitä. Yleisötilaisuuden järjestäjän haltuun vapaaehtoisesti luovutetusta omaisuudesta on pidettävä hyvää

huolta. Kokoontumislaissa säädetään myös siitä, että yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava, että kokouspaikan tai yleisötilaisuuden järjestämispaikan omistajalle tai kyseisten tilaisuuksien vaikutusalueella olevalle omaisuudelle ei aiheuteta vahinkoja. Yleensä omaisuuden suojasta huolehtiminen annetaan järjestyksenvalvojen tehtäväksi.

1.6.7 Vastuu ympäristöstä

Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. (PL 2 luku 20 §)

Luonnosta ja ympäristöstä huolehtiminen kuuluu myös järjestyksenvalvojan tehtäviin. Vastuu ympäristöstä voi konkretisoitua järjestykselakirikkomusten tai rikoslaissa määriteltyjen rikosten estämisenä.

Säännöksen mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Vastuu kohdistuu sekä julkiseen valtaan että yksityisiin luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin.

Säännöksen piiriin kuuluvat sekä ympäristön tuhoutumisen tai pilaantumisen estäminen että aktiiviset luonnolle suotuisat toimet. Siten säännös ilmaisee ihmisten kaikinpuolisen vastuun sellaisesta taloudellisen ja yhteiskunnallisen toiminnan kokonaislinjasta, joka turvaa elollisen ja elottoman luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Yksilön osuus ympäristönsuojelussa voi toteutua sekä aktiivisena tekemisellä että passiivisena pidättymisenä ympäristön vahingoittamisesta.

1.6.8 Perusoikeuksien turvaaminen

Perusoikeuksien tosiasiallisen toteutumisen merkitystä korostaa myös julkiselle vallalle, ja siten myös lainsäätäjälle, asetettu yleinen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien turvaamisvelvollisuus. Julkiselle vallalle asetettu perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaamisvelvollisuus koskee myös oikeuksien toteutumista yksityisten keskinäisissä suhteissa.

Käytännössä velvoite kohdistuu lähinnä lainsäätäjään, jonka tehtävänä on täsmentää yleisellä tasolla ilmaistua perusoikeutta niin, että sen vaikutus ulottuu myös yksityisiin suhteisiin. Esimerkiksi säätäessään rangaistaviksi perusoikeussäännösten turvaamiin oikeushyviin, kuten henkeen, henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja vapauteen, omaisuuteen, yksityiselämään, kunniaan ja kotirauhaan kohdistuvat loukkaukset lainsäätäjä täyttää tätä turvaamisvelvollisuuttaan. Samaan suuntaan vaikuttaa esimerkiksi naisten ja miesten tasa-arvoa edistävän lainsäädännön ylläpitäminen. Säännöksessä ei ole määritelty niitä keinoja, joilla julkisen vallan tulee turvaamisvelvollisuutensa toteuttaa. Keinovalinta jää kussakin tapauksessa erikseen harkittavaksi. Valittavat keinot saattavat myös vaihdella huomattavasti. Keskeisiin keinoihin kuuluvat perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön säätäminen sekä taloudellisten voimavarojen kohdentaminen.

Viranomaisten on esimerkiksi antaessaan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä koskevia määräyksiä yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjälle huolehdittava myös siitä, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet toteutuvat. Viranomaisten on valvottava, että toimialueellaan tehtäviään suorittavat järjestyksenval-

vojat kunnioittavat ihmisten perusoikeuksia ja ihmisoikeuksia ja noudattavat muutoinkin Suomen lainsäädäntöä.

1.7 TILAISUUDEN JÄRJESTÄMISEN YLEISET PERIAATTEET

Yleinen kokous ja yleisötilaisuus on järjestettävä rauhanomaisesti sekä osanottajien tai sivullisten turvallisuutta vaarantamatta ja heidän oikeuksiaan loukkaamatta. Tällaista tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei kokoontumisesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle. (KokL 3 § 1 mom.)

Tilaisuuden järjestäjän velvollisuutena on huolehtia tarpeellisista turvallisuustoimenpiteistä tilaisuuksissa. Järjestäjän tulee ottaa huomioon sivullisten oikeudet pyrkimällä rajoittamaan tilaisuudesta ulkopuolisille aiheutuvia haittoja. Säädöksessä tarkoitettu haitta voi muodostua häiriöstä tai konkreettisesta vahingosta.

Sivullisten oikeuksiin kuuluu myös rikoslaissa turvattu kotirauha, jota ei saa tilaisuutta järjestettäessä loukata. Kotirauhan loukkaamisena ei kuitenkaan voida pitää tilaisuudesta aiheutuvaa tilapäistä ja kohtuullista häiriötä.

Tilaisuutta järjestettäessä on huolehdittava siitä, ettei tilaisuudesta aiheudu huomattavaa haittaa ympäristölle. Ympäristöllä tarkoitetaan sekä rakennettua että luonnonvaraista ympäristöä. Kyseinen vaatimus edellyttää, että järjestäjän tulee huolehtia tarpeellisista toimenpiteistä huomattavien ympäristöhaittojen estämiseksi. Ympäristöhaitat voivat myös liittyä suureen yleisömäärään varautumiseen riittäväillä puhtaanapito- ja saniteettitilojen järjestelyillä. Erityiset liikennejärjestelyt voivat koskea muun muassa paikoitusalueiden varaamista tilaisuuteen saapuvien henkilöiden käyttöön tai liikenteen ohjaamista normaaleista liikennejärjestelyistä poikkeavalla tavalla.

Järjestäjän tulee huolehtia mahdollisuuksiensa mukaan myös tilaisuudesta aiheutuvien vähäisempien haittojen rajoittamisesta. Vähäisenä haittana voidaan pitää esimerkiksi nurmikon tilapäistä talleantumista.

Edellä mainittujen haittojen estämiseksi ja rajoittamiseksi tilaisuuden järjestäjä voi asettaa tai poliisi voi määrätä järjestäjän asettamaan tilaisuuteen riittävän määrän järjestyksenvalvoja.

Järjestyksenvalvojan tulee pitää edellä esitettyjä kokoontumislain yleisiä periaatteita (rauhanomaisuus, turvallisuus, oikeuksien loukkaamattomuus ja ympäristön suojeleminen) toimintansa yhtenä perussäännöksenä.

1.7.1 Syrjintä

Ketään ei saa yleistä kokousta tai yleisötilaisuutta järjestettäessä asettaa ilman hyväksyttävää syytä eri asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella. (KokL 3 § 2 mom.)

Joka elinkeinotoiminnassa, ammatin harjoittamisessa, yleisöpalvelussa, virkatoiminnassa tai muussa julkisessa tehtävässä taikka julkista tilaisuutta tai yleistä kokousta järjestettäessä ilman hyväksyttävää syytä

1) ei palvele jotakuta yleisesti noudatettavilla ehdoilla

2) kieltäytyy päästämästä jotakuta tilaisuuteen tai kokoukseen tai poistaa hänet sieltä taikka

3) asettaa jonkun ilmeisen eriarvoiseen tai muita olennaisesti huonompaan asemaan rodun, kansallisen tai etnisen alkuperän, ihonvärin, kielen, sukupuolen, iän, perhesuhteiden, sukupuolisen suuntautumisen tai terveydentilan taikka uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, poliittisen tai ammatillisen toiminnan tai muun näihin rinnastettavan seikan perusteella, on tuomittava, jollei teko ole rangaistava työsyryjintänä, syrjinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

(RL 11:9 §)

Syrjintä on säädetty rangaistavaksi rikoslaissa. Kokoontumislaki sisältää syrjintään liittyvän erityissäännöksen. Kiellettyyn syrjintään voidaan syyllistyä esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilön osallistuminen yleiseen kokoukseen tai yleisötilaisuuteen estetään ilman hyväksyttävää syytä. Syrjinnästä voidaan tuomita sakkoon tai enintään kuudeksi kuukaudeksi vankeuteen.

Asiakkaiden valinta on sallittua, mutta se pitää aina tehdä ilman syrjintää. Syrjintänä ei voida pitää esimerkiksi elokuville asetettuja ikärajoja. Tilaisuuden järjestäjä tai poliisi voi asettaa ikärajoja myös muihin yleisötilaisuuksiin. Asiakasvalintaoikeudesta on säädetty majoitus- ja ravitsemusliikkeistä annetussa laissa. Ravintola-toiminnan harjoittajalla sekä liikkeen henkilökunnalla on oikeus evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsyyn liikkeeseen, jos siihen on järjestyksenpidon tai liikkeen toiminta-ajatuksen vuoksi perusteltu syy. Myös alkoholilaissa on säädettyä palvelun tarjoamiseen liittyen.

Toiminta-ajatuksen perustuva asiakasvalinta on tehtävä aina ilman, että samalla syyllistytään syrjintään. Hyväksyttävä peruste palvelematta jättämiselle voi olla esimerkiksi asiakkaan ravintolan toimintatavasta ja tyylistä poikkeava pukeutuminen. Tällöin tulee kuitenkin huomioida, että asiakkaita tulee palvella yhdenvertaisesti.

Seuraavassa on esimerkki tuomioistuimen päätöksestä, jossa ravintolan järjestyksenvalvojen on annettu tuomio syrjinnästä.

Esimerkki: *Käräjäoikeuden päätöksen mukaan ravintolan kaksi järjestyksenvalvojaa olivat ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyneet päästämästä kahta mieshenkilöä sisälle heidän rotunsa perusteella. Edelleen käräjäoikeus tuomitsi syrjinnästä järjestyksenvalvojen esimiehen, joka oli antanut määräyksen järjestyksenvalvojen rotuun perustuvasta asiakasvalinnasta ravintolaan.*

Järjestyksenvalvojan täytyykin ymmärtää, että hänellä on itsenäinen vastuu toimionsa laillisuudesta. Vaikka esimies olisi ohjeistanut syrjivään käytökseen, ei annettu ohje vapautta järjestyksenvalvojaa vastuusta, jos syrjintää tapahtuu.

Esimerkiksi uskonnollisten yhdyskuntien järjestämät tilaisuudet voivat olla tarkoitettuja vain kyseisen uskonnollisen yhdyskunnan jäsenille.

Edelleen esimerkiksi mielenosoitukseen osallistuminen voi olla rajattu vain tietyn mielipiteen esittämiseen ja heidän kannattajiin. Tällöin mielenosoitukseen osallistuvat vastakkaisen mielipiteen kannattajat muodostavat vastamielenosoituksen.

Lisäksi laissa yhdenvertaisuuden edistämiseksi säädetään ikään, etniseen ja kansalliseen alkuperään, kieleen ja vakaumukseen liittyvästä syrjinnän kiellosta. Edel-

lä mainittujen lisäksi on kiellettyä syrjiä mielipiteeseen, terveydentilaan, vammaisuuteen, sukupuoliseen suuntautumiseen sekä muuhun henkilöön liittyvään syyn perusteella.

Yhdenvertaisuutta täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetty laaja-alainen syrjinnän kieltö. Perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksen luettelo kielletyistä syrjintäperusteista ei ole tyhjentävä, vaan siinä on pyritty tunnistamaan suomalaisen yhteiskunnan kannalta merkitykseltään huomattavat erotteluperusteet.

1.8 JULKISEN VALLAN KOKOONTUMISVAPAUDEN EDISTÄMISVELVOLLISUUS

Julkisen vallan on edistettävä kokoontumisvapauden käyttämistä turvaamalla oikeus kokoontua ilman ulkopuolista häiriötä ja luomalla edellytyksiä yleisten kokousten järjestämiselle. (KokL 4 §)

Käytännössä säännös tarkoittaa lähinnä sitä, että kuntien, valtion sekä muiden julkisyhteisöiden tulisi suhtautua myönteisesti tilojen ja alueiden luovuttamiseksi yleisille kokouksille. Säännöksellä tarkoitetaan myös sitä, että poliisin tulee turvata yleisen kokouksen järjestäminen ulkopuolisilta häiriöiltä.

Säännös ei kuitenkaan tarkoita sitä, että viranomaisten olisi kaikissa olosuhteissa turvattava ja edistettävä yleisen kokouksen järjestämistä. Saadakseen lainsäädännössä mainittua suojaa, yleisten kokousten tulee olla väkivallattomia ja muutoinkin hyväksyttävällä tavalla toteutettuja.

Julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. (PL 22 §)

Perusoikeuksien turvaaminen kyseisen perustuslain 22 §:n mukaan ei koske yksinomaan kokoontumisvapauden edistämistä, vaan turvaaminen tarkoittaa perustuslaissa kaikkien kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Merkitystä ei ole ihmisten kansalaisuudella vaan julkisen vallan tuella turvata kaikkien ihmisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kenenkään ihmisoikeuksia ei saa loukata eikä perusoikeuksiin puuttua muuten kuin laissa säädetyillä edellytyksillä ja perusteilla.

1.9 VASTUU JÄRJESTYKSENPIDOSTA

1.9.1 Yleinen kokous ja yleisötilaisuus

Yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden järjestäjän on huolehdittava järjestyksen ja turvallisuuden säilymisestä sekä lain noudattamisesta tilaisuudessa. Samat velvollisuudet kuuluvat myös yleisen kokouksen puheenjohtajalle, jos sellainen valitaan. (KokL 17 §)

Yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjä voi asettaa yleiseen kokoukseen taikka yleisötilaisuuteen ja sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) tarkoitettuja järjestyksenvalvojia ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa. Järjestyksenvalvojia voidaan asettaa myös yksittäisen yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestämiseksi tarvittaville paikoitusalueille ja niille johtaville sisääntuloväylille sekä muille vastaaville tilaisuuden järjestämiseen liittyville alueille. Järjestyksenvalvojien toimialuetta ei tule kuitenkaan asettaa laajemmaksi kuin järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa ja sen välittömässä läheisyydessä sekä mainituilla paikoitusalueilla, niille johtavilla väylillä ja muilla vastaavilla tilaisuuden järjestämiseen liittyvillä alueille on välttämättä tarpeen. Järjestyksenvalvojien valtuuksista säädetään mainitussa laissa. Oikeudesta keskeyttää yleinen kokous tai yleisötilaisuus taikka määrätä se päättymään on kuitenkin voimassa, mitä tässä laissa säädetään. (KokL 18 §)

Kokoontumislaki sisältää erityissäännöksen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä yleisessä kokouksessa ja yleisötilaisuudessa. Säännöksessä korostetaan järjestäjän ensisijaista vastuuta yleisen kokouksen ja yleisötilaisuuden järjestyksenpidosta. On huomattava, että järjestyksenvalvojan toimialue on kyseisessä 18 §:ssä kolmiosainen.

1) Yleiseen kokoukseen voi järjestäjä asettaa järjestyksenvalvojan, jonka toimialueena on kokouspaikka ja sen välitön läheisyys. Järjestyksenvalvojalla on oikeus turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien toimien suorittamiseen tai oikeus puuttua häiriöihin, jotka tapahtuvat kokouksen kokouspaikassa tai kokouspaikan ulkopuoleisella lähialueella. Läheisyys on kuitenkin rajattava ja määriteltävä suppeasti kokoukselle tarvittavaan alueeseen. Syynä toimialueen rajaamiseen on ollut välittömän läheisyyden erityisen vaikea riittävän yksityiskohtainen määrittely esimerkiksi kulkuemuotoisen kokouksen osalta.

2) Yleisötilaisuuden järjestäjä voi asettaa yleisötilaisuuteen ja sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvojia ylläpitämään järjestystä ja turvallisuutta. Säännös mahdollistaa järjestyksenvalvojalle yleisötilaisuudessa puuttumisen tarvittaessa tilaisuuden välittömässä läheisyydessä tapahtuvaan tilaisuuden järjestystä tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Yleisötilaisuuden välitön läheisyys on selkeästi laajempi kuin yleisen kokouksen.

3) Yksittäisen yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden välittömän läheisyyden lisäksi voidaan järjestyksenvalvojia asettaa kauempana oleville alueille. Tällaisia alueita ovat paikoitusalueet ja paikoitusalueelle johtavat sisääntuloväylät sekä muut vastaavat alueet, jotka ovat tilaisuuden järjestämiseksi välttämättömiä ja tarpeellisia.

Järjestäjän tulee ryhtyä jo ennen tilaisuuden järjestämistä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Kokoontumislain 20 §:n nojalla poliisi voi tarvittaessa antaa tilaisuuden järjestämistä koskevia ohjeita ja määräyksiä. Käytännössä tämä tarkoittaa usein erillisen turvallisuussuunnitelman laatimista, jossa järjestäjä huomioi muun muassa turvallisuutta mahdollisesti vaarantavat asiat. Järjestäjä voi tarvittaessa asettaa järjestyksenvalvoja ilman, että poliisi on edellyttänyt heitä asetettavaksi. Tällaisia järjestelyitä edellyttävien tilaisuuksien järjestäjän tulee kuitenkin aina tehdä ilmoitus poliisille.

Tietyissä tilaisuuksissa järjestäjän tulee varautua myös tarvittaviin paloturvallisuutta ja pelastustoimintaa koskeviin toimenpiteisiin. Pelastuslaki edellyttää myös useissa tilaisuuksissa erillisen pelastussuunnitelman laatimista.

Yleisötilaisuuden ja yleisen kokouksen järjestäjän on kiellettävä ja tarvittaessa es-tettävä tilaisuudessa toimenpiteet, jotka ovat lainsäädännön vastaisia tai aiheuttavat välitöntä vaaraa ihmisten terveydelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Kannus-tukset ja kehotukset tällaiseen järjestystä tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan on kiellettävä.

Tilaisuuden järjestäjän ja yleisen kokouksen puheenjohtajan tulee tarvittaessa tie-dottaa tilaisuuteen osallistuville poliisin tilaisuuden tai kokouksen järjestämisen johdosta antamista ohjeista ja määräyksistä. Järjestyksenvalvojan on otettava sel-vää kyseisistä ohjeista ja määräyksistä.

Yleisen kokouksen puheenjohtajan valitseminen ei ole pakollista. Huomattava osa järjestettävistä yleisistä kokouksista on mielenosoituksia, joissa puheenjohtaja ei ole välttämätön. Puheenjohtajan valinta tulee kysymykseen lähinnä kokouksissa, joissa on tarkoitus keskustella ja tehdä päätöksiä. Jos yleiselle kokoukselle vali-taan puheenjohtaja, hän vastaa edellä mainituista velvollisuuksista järjestäjän ohella.

Tilaisuuden järjestäjän tai yleisen kokouksen puheenjohtajan velvollisuuksien olennainen laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi kokoontumisrikkomuksena ko-koontumislain 26 §:ssä.

1.9.2 Majoitus- ja ravitsemisliikkeet

1 § Soveltamisala ja määritelmät

Tämä laki koskee majoitustoiminnan ja ravitsemistoiminnan harjoittamista.

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) majoitustoiminnalla ammattimaisesti tapahtuvaa kalustettujen huoneiden tai mui-den majoitustilojen tarjoamista tilapäistä majoitusta tarvitseville asiakkaille;*
- 2) ravitsemistoiminnalla ammattimaisesti tapahtuvaa ruoan tai juoman tarjoamista yleisölle elintarvikelaissa (23/2006) tarkoitetussa elintarvikehuoneistossa nautittavak-si;*
- 3) majoitusliikkeellä rakennusta, huoneistoa tai muuta liikepaikkaa, jossa harjoitetaan majoitustoimintaa;*
- 4) ravitsemisliikkeellä elintarvikehuoneistoa, jossa harjoitetaan ravitsemistoimintaa;*
- 5) majoitustoiminnan harjoittajalla sitä, joka harjoittaa majoitustoimintaa;*
- 6) ravitsemistoiminnan harjoittajalla sitä, joka harjoittaa ravitsemistoimintaa;*
- 7) matkustajalla henkilöä, joka saapuu majoitumistarkoituksessa majoitusliikkee-seen;*

8) matkustajan puolisollla matkustajan aviopuolisoa tai henkilöä, joka elää matkustajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa;

9) ryhmämatkalla etukäteen järjestettyä matkaa, jolle osallistuu matkustajien muodostama ryhmä; sekä

10) ryhmämatkan johtajalla matkustajaa, joka toimii ryhmämatkalle osallistuvien matkustajien johtajana, tai henkilöä, joka toimii matkanjärjestäjän edustajana.

Ravitsemistoiminnalla tarkoitetaan tässä laissa myös vain yhteisön, säätiön tai laitoksen omalle henkilöstölle tai muuten rajoitetulle henkilöpiirille tarkoitettua ruoan tai juoman tarjoamista (henkilöstöravintolatoiminta). Henkilöstöravintolatoimintaan ei kuitenkaan sovelleta, mitä 3 ja 4 §:ssä säädetään.

Yleisötilaisuuksien järjestämiseen majoitus- ja ravitsemisliikkeessä sovelletaan koontumislakia (530/1999), jollei tilaisuus kuulu liikkeen tavanomaiseen toimintaan. Henkilötietojen salassapitoon, luovuttamiseen ja muuhun käsittelyyn sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja henkilötietolakia (523/1999), jollei tässä laissa toisin säädetä.

Velvollisuudesta tehdä ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994). Elintarvikehuoneiston hyväksymismenettelystä säädetään elintarvikelaissa. (MARAL 1 §)

Tätä lakia ei sovelleta:

1) yksityisten sosiaalipalvelujen valvonnasta annetussa laissa (603/1996) tarkoitetun yksityisen palvelujen tuottajan tarjoamiin sosiaalihuollon asumispalveluihin;

2) kuljetukseen liittyvään majoitukseen kulkuvälineessä;

3) vain yhteisön, säätiön tai laitoksen omalle henkilöstölle tarkoitettuun loma-asunnon tai muun majoitusosan tarjoamiseen; eikä

4) elintarvikkeiden tai alkoholittomien juomien tarjoamiseen asiakkaille, jos se on vähäistä toiminnanharjoittajan samassa liikehuoneistossa harjoittamaan muuhun elinkeinotoimintaan verrattuna. (MARAL 2 §)

Lakia sovelletaan muun muassa ansiotarkoituksessa tapahtuvaan ruoan tai juoman tarjoamiseen asiakkaille sitä varten varatussa huoneistossa tai paikassa. Ravitsemisliikkeitä ovat muun muassa ravintola, baari, kahvio sekä lounasravintola. Majoitusliikkeitä ovat puolestaan muun muassa hotelli, motelli, lomakeskus ja retkeilymaja.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on oikeus evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsy liikkeeseen, jos siihen on järjestyksenpidon tai liikkeen toiminta-ajatuksen vuoksi perusteltu syy. Toiminnanharjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on myös oikeus kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa asiakas liikkeestä, jos hän häiritsee muita asiakkaita tai muutoin aiheuttaa häiriötä liikkeessä tai ei täytä liikkeeseen asetettuja asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä. Syrjinnän kiellosta säädetään yhdenvertaisuuslain (21/2004) 6 §:ssä. (MARAL 5 § 1 mom.)

Majoitus- ja ravitsemisliikkeen harjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on vastuu järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä kyseisessä liikkeessä. Majoitus- ja ravitsemisliikkeen harjoittajalla sekä liikkeen henkilökunnalla on tiettyjen edellytysten täytyessä oikeus evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsy liikkeeseen, kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa asiakas liikkeestä.

Oikeus evätä asiakkaalta pääsy liikkeeseen tulee perustua järjestyksenpitoon tai liikkeen toiminta-ajatukseseen. Liikkeenharjoittajalla tai henkilökunnalla ei ole oikeutta käyttää voimakeinoja, esimerkiksi sisään pääsyn estämiseksi tai poistamisen suorittamiseksi. Voimakeinojen käyttämisen oikeus on ainoastaan järjestyksenvalvojalla.

Oikeus kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa liikkeestä tulee perustua häiriön aiheuttamiseen. Edellä olevan perusteen lisäksi henkilö voidaan poistaa, jos henkilö ei täytä liikkeeseen asetettuja asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä. Asiakkaaksi pääsyn edellytyksillä tarkoitetaan liikkeen asettamia vaatimuksia esimerkiksi ikärajaa tai pukeutumista.

Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittaja voi asettaa liikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) tarkoitettuja järjestyksenvalvoja. Sen kihlakunnan poliisilaitos, jonka toimialueella majoitus- ja ravitsemisliike sijaitsee, voi määrätä toiminnanharjoittajan määrääjäksi tai toistaiseksi asettamaan liikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen riittävän määrän järjestyksenvalvoja, jos liikkeen toiminnassa on ilmennyt toistuvia järjestyshäiriöitä tai jos siihen järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi on muutoin liikkeen toimintaan liittyvä erityinen syy. (MARAL 5 § 2 mom.)

Edellä mainitun MARA -lain pykälän mukaan järjestyksen turvaamiseksi liikkeenharjoittaja voi asettaa tai poliisi voi määrätä liikkeenharjoittajan asettamaan majoitus- ja ravitsemisliikkeeseen järjestyksenvalvoja. Järjestyksenvalvojen määrän ravitsemisliikkeeseen voi päättää joko liikkeenharjoittaja tai poliisilaitos. Järjestyksenvalvojan toimialueena on itse liikehuoneisto sekä sen välitön läheisyys.

Poliisilaitos voi määrätä liikkeenharjoittajan asettamaan järjestyksenvalvoja majoitus- ja ravitsemisliikkeeseen, jos poliisin tietoon on tullut esimerkiksi toistuvia järjestyshäiriöitä, joita ei muilla toimenpiteillä kyetä ehkäisemään. Muuna syynä järjestyksenvalvojan määräämiseksi voidaan pitää esimerkiksi aukioloajan pidennystä kello 2.00 jälkeen. Edelleen määräys voi koskea järjestyksen turvaamisesta välittömässä läheisyydessä hetken aikaa vielä ravintolan sulkeutumisen jälkeenkin.

Ravitsemisliikkeiden turvallisuuden ylläpitämisen osalta on muistettava myös se, että yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin on laadittava pelastuslaissa edellytetty pelastussuunnitelma.

Anniskelupaikan vastaavaa hoitajaa ja tämän sijaisia koskevista ammattitaito- ja sopivuusvaatimuksista säädetään alkoholilain 21 b §:ssä. Alkoholijuomien anniskelua suorittavassa liikkeessä tulee olla vastaavan hoitajan lisäksi myös tarpeellinen määrä vastaavan hoitajan sijaisia. Anniskeluluvan haltija sekä anniskelupaikan vastaava hoitaja ja hänen sijaisensa ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että anniskelupaikassa noudatetaan alkoholilaissa annettuja säädöksiä. Anniskeluluvan haltijan määräys vastaavasta hoitajasta ja tämän sijaisista tulee olla nähtävillä anniskelupaikassa (Asetus alkoholijuomista 27 a §). Vastaava hoitaja vastaa myös pelastuslain 22 §:n mukaan liikehuoneiston haltijan poissa ollessa liikehuoneiston käyttöturvallisuudesta.

Ravitsemisliikkeen saa avata aikaisintaan kello 5 ja sen saa pitää auki kello 2:een. Jos ravitsemisliikkeessä anniskellaan alkoholijuomia (anniskelupaikka) ja alkoholijuomien anniskelu on määrätty päätymään anniskelupaikassa tai sen osastossa aikaisemmin kuin kello 1.30, anniskelupaikka tai sen osasto on suljettava viimeistään puoli tuntia anniskeluajan päättymisen jälkeen.

Anniskelupaikan saa pitää auki kello 2:n ja 4:n välisenä aikana, jos anniskelupaikan anniskeluaikaa on jatkettu kello 1.30:n jälkeen siitä erikseen annettujen säännösten mukaisesti. Anniskelupaikka on tällöin suljettava viimeistään puoli tuntia anniskeluajan päättymisen jälkeen.

Uusia asiakkaita saa vastaanottaa ravitsemisliikkeeseen viimeistään puoli tuntia ennen säädettyä sulkemisaikaa. (MARAL 3 §)

Kyseinen majoitus ja ravitsemisliikkeistä annettu laki sisältää säädökset ravitsemisliikkeen avaamis- ja sulkemisajankohdista sekä aukioloajan pidennyksistä. Ravitsemisliikkeen saa avata aikaisintaan kello viisi aamulla ja pitää auki myös kello kahteen yöllä. Lain 3 §:n 2 momentti mahdollistaa ravitsemisliikkeen avoinna pitämisen kello kahden ja neljän välisenä aikana. Alkoholijuomia anniskelevan ravitsemisliikkeen saa pitää auki enintään kello neljään sen mukaan kuin anniskeluluvan myöntävä viranomaisen päättää anniskeluaajan jatkamisesta kello puoli kahden jälkeen siitä erikseen annettujen säädösten ja määräysten nojalla.

Uusia asiakkaita ei saa vastaanottaa ravitsemisliikkeeseen enää kun on puolituntia aikaa liikkeen sulkemiseen. Merkitystä ei tällöin ole sillä, tuleeko asiakas ruokailemaan vai nauttimaan alkoholipitoisia aineita. Tältä osin tulee kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että liikkeen tulee olla tyhjä asiakkaista liikkeen sulkemisajankohdaksi.

Jollei 3 §:n 1 momentista muuta johdu, ravitsemisliikkeen saa pitää auki 2 momentissa säädetyn ilmoituksen perusteella myös kello 2:n ja 5:n välisenä aikana edellyttäen, että ravitsemisliikkeessä ei sanottuna aikana anniskella eikä nautita alkoholijuomia ja että aukioloajan pidennys matkailuliikenteen takia, työmatkalla tai työssä olevia varten taikka muusta perustellusta syystä on tarpeellista. Ilmoittaessaan aukioloajan pidennyksestä ravitsemistoiminnan harjoittajan on selvitettävä poliisille järjestyksen ja turvallisuuden huomioon ottaminen liikkeen toiminnassa.

Ravitsemistoiminnan harjoittajan on viimeistään kaksi viikkoa ennen ravitsemisliikkeen aiottua aukioloajan pidennystä tehtävä kirjallinen ilmoitus sen kihlakunnan poliisilaitokselle, jonka toimialueella liike sijaitsee. Ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) ravitsemistoiminnan harjoittajan toiminimi, yritys- ja yhteisötunnus ja ravitsemisliikkeen käyntiosoite sekä yhteyshenkilön nimi, puhelinnumero ja muut yhteystiedot;*
- 2) aukioloajan pidennys, jota ravitsemisliikkeessä on tarkoitus noudattaa, sekä perusteet aukioloajan pidennykselle;*
- 3) se, aiotaanko pidennettyä aukioloaikaa noudattaa toistaiseksi, määräajan vai tietyn tilaisuuden ajan; sekä*
- 4) se, koskeeko aukioloajan pidennys koko ravitsemisliikettä, sen osastoa vai muuten yksilöityä liikkeen osaa.*

Poliisilaitos voi ilmoituksen perusteella antaa yksityiskohtaisia määräyksiä ravitsemistoiminnan harjoittamisesta kello 2:n ja 5:n välisenä aikana.

Poliisilaitos voi kieltää aukioloajan pidennyksen, jos on perusteltua syytä epäillä, että ravitsemisliikkeen aukioloajan pidennyksestä aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle tai vakavaa häiriötä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. (MARAL 4 §)

Poliisi voi aukioloajan pidennykseen liittyvän ilmoituksen johdosta antaa yksityiskohtaisia määräyksiä liikkeen harjoittamisesta kyseisenä aikana ja tarvittaessa kieltää aukioloajan pidennyksen.

Aukioloajan pidennysmahdollisuus koskee kuitenkin vain sellaisia ravitsemisliikkeitä, joissa ei sanottuna aikana anniskella alkoholijuomia. Jos ravitsemisliikkeen alkoholijuomien anniskeluaikaa on pidennetty kello 01.30:n jälkeen tapahtuvaksi, sillä ei siten ole mahdollisuutta harjoittaa niin kutsuttua yökahvilatoimintaa anniskeluaajan päättymisen ja kello viiden välillä.

Poikkeavan aukioloajan hyväksyminen vaatii häiriöttömän liikepaikan, jonka läheisyydessä on lisäksi oltava muun muassa pysäköintitilaa tai muuta matkailua palvelevia toimintoja. Liikkeessä tulee yleensä toimia myös järjestyksenvalvoja.

Elintarvikeliikkeisiin, jollaisia ovat muun muassa ravitsemisliikkeet, ei saa päästää koiria, kissoja eikä muita eläimiä. Eläinten päästäminen on kuitenkin mahdollista lähinnä ulkotiloihin, jossa tarjoillaan ainoastaan juomia.

1.9.3 Leirintäalueet

Leirintäalueella tarkoitetaan tässä laissa aluetta, jolla majoitutaan tilapäisesti ja yleensä vapaa-aikana leirintämökkiin, teltaan, matkailuperävaunuun tai matkailuajoneuvoon ja jolla on yleensä vähintään 25 leirintämökkiä taikka teltalle, matkailuperävaunulle tai matkailuajoneuville varattua paikkaa. Alue, jolla on vähintään 10 leirintämökkiä, on kuitenkin aina leirintäalue.

Tämän lain säännökset leirintäalueista koskevat muutakin vastaavanlaiseen majoittumiseen tarkoitettua aluetta, jolla olevissa, enintään yhdelle ruokakunnalle tai pienryhmälle tarkoitetuissa rakennuksissa yhteensä on yli 40 vuodepaikkaa.

(UlkL 18 §)

Leirintäalueen pitäjä voi asettaa järjestyksenvalvoja valvomaan järjestystä ja turvallisuutta leirintäalueella ja sen välittömässä läheisyydessä. Leirintäalueen sijaintipaikan paikallispoliisi voi tarvittaessa antaa leirintäalueen pitäjälle määräyksiä järjestyksenvalvojen asettamisesta. Järjestyksenvalvojan kelpoisuusvaatimuksista, koulutuksesta, valtuuksista ja velvollisuuksista säädetään järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999). (22.4.1999/534)

Leirintäalueen pitäjällä ja leirintäalueen henkilökuntaan kuuluvalla on leirintäalueen järjestyksenpidon tai leirintäalueen käyttötarkoituksen vuoksi oikeus kieltää leirintäalueelle pyrkivältä pääsy alueelle ja tarvittaessa poistaa henkilö alueelta.

(UlkL 22 §)

Alue, jolle on tarkoitus enintään 14 vuorokauden ajaksi majoittaa telttoihin tai enintään tämän ajan siellä pidettäviin matkailuperävaunuihin tai matkailuajoneuvoihin yli 100 henkilöä, on tilapäinen leirintäalue. Tilapäiseen leirintäalueeseen sovelletaan 19 ja 24 §:n säännöksiä leirintäalueista. (UlkL 25 §)

Leirintäalueen pitämistä sääntelee ulkoilulaki. Sen mukaan leirintäalueen pitäjä vastaa järjestyksestä ja turvallisuudesta leirintäalueella ja sen välittömässä läheisyydessä. Hän voi asettaa tähän tehtävään järjestyksenvalvoja. Leirintäalueelle voidaan myös laatia järjestyssääntö, jossa voidaan antaa järjestyksenpidollisia ohjeita. Järjestyssääntö on pidettävä nähtävillä.

Leirintäalueen pitäjällä ja leirintäalueen henkilökuntaan kuuluvalla on ravitsemisliikkeiden tavoin oikeus kieltää tiettyjen edellytysten täytyessä leirintäalueelle pyrkivältä pääsy alueelle ja tarvittaessa poistaa henkilö alueelta. Leirintäalueen pitäjällä tai henkilökunnalla ei ole oikeutta voimakeinojen käyttämiseen esimerkiksi poistamisen suorittamiseksi. Voimankäyttöoikeus on vain järjestyksenvalvojilla (ks. kappale voimankäytöstä).

Perusoikeuksiin kuuluva kotirauha nauttii erityistä suojaa. Kotirauhan suojan piiriin kuuluvat muun muassa leirintäalueella olevat majoitustilat kuten esimerkiksi telta, asuntoauto sekä asuntovaunu. Eduskunnan oikeusasiamiehen vuonna 2007 antaman ratkaisun mukaan auto ei lähtökohtaisesti kuulu kotirauhan suojan piiriin. Siitä huolimatta kynnyks puuttua esimerkiksi autossa tapahtuvaan alkoholinnauttimiseen pitää olla korkea. Kotirauhan suojaamalla alueella henkilöllä voi olla hallussaan kiellettyjä esineitä kuten teräaseita.

Leirintäaluetta koskevien ulkoilulain säännösten noudattamisen valvonta kuuluu kunnan leirintäalueviranomaiselle. Kyseisellä viranomaisella on oikeus tarkastaa leirintäalue ja saada valvonnassa tarvittavat tiedot alueesta. Se voi tarvittaessa antaa leirintäalueen pitäjälle määräyksiä tai huomautuksen sekä jopa päättää alueen sulkemisesta määräajaksi.

Leirintäalueiden turvallisuuden ylläpitämisen osalta on muistettava myös se, että yli 10 majoituspaikan leirintäalueille on laadittava pelastuslain edellyttämä pelastussuunnitelma. Leirintäalueella tulee olla helposti saatavissa alkusammutuskalustoa tulipalon varalta.

Kokoontumislain säännöksiä ei sovelleta leirintäalueisiin, ellei leirintäalueella järjestetä yleisiä kokouksia tai yleisötilaisuuksia, esimerkiksi tansseja. Leirintäalueilla oleviin majoitus- ja ravitsemisliikkeisiin sovelletaan kyseisten liikkeiden harjoittamisesta annettua lakia. Leirintäalueilla oleviin kauppoihin ja kioskeihin sovelletaan vastaavasti niistä annettuja säännöksiä.

1.9.4 Matkustaja-alukset

Päälliköllä ja häntä avustavalla henkilöllä on oikeus käyttää aluksessa sellaisia järjestyksen ylläpitämiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina, kun otetaan huomioon vastarinnan vaarallisuus ja tilanne muutenkin. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, merilain 15 luvussa tarkoitettua matkustajien kuljetusta suorittavan aluksen päällikkö voi asettaa järjestyksenvalvojia valvomaan järjestystä ja turvallisuutta aluksella ja sen välittömässä läheisyydessä. Tässä momentissa tarkoitetun järjestyksenvalvojan kelpoisuusvaatimuksesta, koulutuksesta, valtuuksista ja velvollisuuksista säädetään järjestyksenvalvojista annetussa laissa. (MerimL 74 §)

Matkustaja-aluksen päällikkö vastaa järjestyksestä ja turvallisuudesta aluksella ja sen välittömässä läheisyydessä. Aluksen päällikkö ja häntä avustava henkilö voivat käyttää tehtävän suorittamiseksi myös voimakeinoja, joita vastarinnan vaarallisuuteen nähden ja tilanne muutoin huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Aluksen päällikkö voi myös asettaa järjestyksenvalvojia tähän tehtävään.

Aluksella järjestystä ylläpitävään henkilöön sovelletaan merimieslakia. Merimieslakia sovelletaan työhön, jota työntekijä sopimuksen perusteella tekee työntajalle tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan suomalaisella aluksella tai väliaikaisesti muualla. Työntekijään sovelletaan lisäksi myös muita merityöstä annettuja säännöksiä. Toimintaan voidaan lisäksi soveltaa järjestyksenvalvojalakia, jos aluksen päällikkö on asettanut alukselle järjestyksenvalvojia.

Aluksen päälliköllä on aluksellaan määräysvalta säilössäpidosta. Järjestyksenvalvojalain erityissäännöksen mukaan kiinniotettu voidaan pitää säilössä siihen saakka, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan. Lisäksi edellytetään, ettei kiinniottoperuste ole lakannut sitä ennen.

1.9.5 Järjestyslain mukainen järjestyksenvalvoja

*Kauppakeskuksen tai liikenneaseman sijaintipaikan taikka kulkuneuvon lähtöpai-
kan poliisilaitos voi paikan tai kulkuneuvon haltijan hakemuksesta antaa luvan aset-
taa kauppakeskukseen, liikenneasemalle tai joukkoliikenteen kulkuneuvon järjes-
tyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) tarkoitettuja järjestyksenvalvoja yllä-
pitämään poliisin apuna järjestystä ja turvallisuutta, jos järjestyksen ja turvallisuu-
den ylläpitäminen ei muulla tavalla ole tarkoituksenmukaista sekä järjestyksen ja
turvallisuuden ylläpitäminen sitä perustellusta syystä edellyttää. Järjestyksenvalvo-
jien asettamiseen oikeuttavassa päätöksessä järjestyksenvalvojien toimialue on ra-
jattava kauppakeskuksen tai liikenneaseman kiinteistön alueelle taikka kulkuneu-
vooon ja tarvittaessa niiden välittömään läheisyyteen.*

*Lupa järjestyksenvalvojien asettamiseen on voimassa enintään viisi vuotta. Lu-
paan voidaan liittää järjestyksenvalvojien koulutukseen, voimankäyttövälineiden
kantamiseen, toimialueeseen sekä sijoitteluun ja lukumäärään liittyviä ehtoja.*

*Luvan myöntänyt poliisilaitos voi tarvittaessa peruuttaa luvan järjestyksen-
valvojien asettamiseen sekä muuttaa luvan ehtoja tai voimassaoloaikaa sellaisten
muutosten vuoksi, joilla on olennaisia vaikutuksia toimialueen järjestyksen ja turval-
lisuuden ylläpitämiseksi. (JärjL 22 §)*

*Edellä 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin järjestyksenvalvontatehtäviin liittyviä
toimeksiantoja saa vastaanottaa ja suorittaa ainoastaan yksityisistä turvallisuuspal-
veluista annetun lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu vartioimisliike. Järjestyksen-
valvontatehtäviä saa suorittaa ainoastaan vartioimisliikkeen palveluksessa oleva
järjestyksenvalvoja, jonka hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi ja vartijaksi on voi-
massa. (JärjL 23 § 1 mom.)*

Järjestyslain (612/2003) 22 § mahdollistaa järjestyksenvalvojan asettamisen kaup-
pakeskuksiin, liikenneasemille sekä joukkoliikenteen kulkuneuvoihin. Järjestyk-
senvalvojan asettaminen kyseisille paikoille tai kulkuneuvoihin edellyttää kuitenkin
aina poliisilaitoksen myöntämää tapauskohtaiseen harkintaan perustuvaa erityistä
lupaa. Lupa voidaan myöntää vain kyseisille paikoille tai kulkuneuvoihin ja se on
voimassa enintään viisi vuotta. Lupa voidaan tarvittaessa liittää ehtoja ja rajoi-
tuksia. Poliisilaitos voi myös tarvittaessa peruuttaa luvan voimassaolon tai muuttaa
siihen liittyviä ehtoja ja rajoituksia.

Järjestyslain mukaisia järjestyksenvalvonta toimeksiantoja saavat vastaanottaa
vain vartioimisliikkeet. Lisäksi edellytetään, että kyseisiä tehtäviä vartioimisliikkeen
palveluksessa suorittavilla järjestyksenvalvojilla on voimassa oleva hyväksyminen
sekä järjestyksenvalvojaksi että vartijaksi.

Järjestyslain perusteella asetetun järjestyksenvalvojan toimivaltuudet poikkeavat
edellisessä kohdissa mainittujen säännösten perusteella asetettujen tavanomaisen
järjestyksenvalvojien toimivaltuuksista. Järjestyslain mukaisen järjestyksenvalvo-
jan toimivaltuuksista ja tehtävistä säädetään järjestyksenvalvojista annetun lain
ohella myös järjestyslaissa. Tällaisen järjestyksenvalvojan toimivaltuuksia on rajoi-
tettu muiden järjestyksenvalvontatehtävien suorittamiseen verrattuna monilta osin.

1.10 VÄLITÖN LÄHEISYYS

Välitön läheisyys käsite esiintyy eri laeissa kuten kokoontumislaissa, laissa majoitus- ja ravitsemisliiketoiminnasta ja ulkoilulaissa. Välittömän läheisyyden käsitettä voidaan pitää käsitteenä, jolle ei ole täsmällistä vakiintunutta merkitystä, eikä välittömän läheisyyden käsitettä voida määritellä tyhjentävästi. Mitä käsitteellä kulloinkin eri lainsäädäntöön liittyen tarkoitetaan, on pääteltävä asiayhteydestä.

Useimmiten järjestyksenvalvoja joutuu miettimään miten välitöntä läheisyyttä tulkintaa ravintolajonoihin ja huvipaikkojen läheisyyteen. Järjestyksenvalvojan täytyy aina tietää oman toimialueensa välittömään läheisyyteen kuuluvista alueista.

Esimerkiksi ravintolatoimintaan liittyen perustuslakivaliokunta (PeVL 49/2004 vp) piti tärkeänä majoitus- ja ravitsemisliiketoimintaan sovellettavaa sääntelyä arvioi-
dessaan, että ilmaisua "välitön läheisyys" tulkitaan suppeasti. Yleensä sillä tarkoi-
tetaan välittömästi liikkeen sisäänkäynnin edessä olevaa alaltaan vähäistä katu-
tai tiealueen osaa.

Edelleen perustuslakivaliokunta on katsonut, että ilmaisua "välitön läheisyys" tulee tulkita samaan tapaan supistavasti järjestyksenvalvojen ja vastaavien toimialuetta sääntelevässä muussakin lainsäädännössä. Käsitettä välitön läheisyys on suppeasti tulkittunakin luonnollisesti arvioitava kokoontumislain kohdalla kulloinkin kyseessä olevien järjestyksenvalvontatehtävien lähtökohdista. Kokoontumislain tarkoittamat yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet voivat olla luonteeltaan erilaisia. Kysymys on keskeisesti siitä, minkä alueen katsotaan kuuluvan kussakin tilanteessa järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen kannalta "välittömään läheisyyteen".

Välitön läheisyys tuleekin määritellä ainoastaan sen laajuiseksi kuin se on välttämätöntä kyseisen kohteen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Mikäli "määritellyllä alueella" tapahtuva toiminta vaarantaa järjestyksenpidon kohteena olevan alueen turvallisuuden tai järjestyksen, voidaan välittömän läheisyyden määrittelyä pitää oikeana.

Käsitettä välitön läheisyys ei voida kovin pitkälle konkretisoida. Viime kädessä kussakin yksittäistapauksessa tuomioistuin päättää, onko järjestyksenvalvoja toiminut ja järjestyksenpito tapahtunut kulloisenkin toimialueen välittömässä läheisyydessä.

Yhtenä käytäntönä, merkitä välitön läheisyys, voisi olla esimerkiksi menettelytapa, jossa ravintolajonon etuosassa asiakkaat ennen sisääntuloa odottavat vuoroaan selkeästi merkityllä (köysitys) alueella. Yleisötilaisuudessa välittömän läheisyyden tulkintaa voisi helpottaa, jos poliisille yleisötilaisuusilmoitusta tehtäessä karttaan merkittäisiin raja huvialueen välittömästä läheisyydestä.

2 YLEINEN KOKOUS JA YLEISÖTILAISUUS

Kokoontumislaki sisältää säännökset sekä yleisen kokouksen että yleisötilaisuuden järjestämisestä, järjestämisoikeudesta sekä turvallisuuden ylläpitämisestä kyseisissä tapahtumissa. Kokoontumislain lähtökohtana on se, että kaikki erilaiset yleisölle avoimet tapahtumat ovat joko yleisiä kokouksia tai yleisötilaisuuksia.

Tapahtumassa toimivan järjestyksenvalvojan on kuitenkin erotettava toimiiko hän yleisessä kokouksessa vai yleisötilaisuudessa. Viimeksi mainittu seikka on tärkeä muun muassa sen johdosta, että kyseisiä tapahtumia koskeva sääntely on osin erilaista. Järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet ovat hieman erilaisia riippuen siitä kummassa tilaisuudessa järjestyksenvalvojat toimivat.

2.1 YLEINEN KOKOUS - MÄÄRITTELY

Yleisellä kokouksella tarkoitetaan tässä laissa mielenosoitusta tai muuta kokoontumisvapauden käyttämiseksi järjestettyä tilaisuutta, johon muutkin kuin nimenomaisesti kutsutut voivat osallistua tai jota he voivat seurata. Yleisenä kokouksena ei kuitenkaan pidetä sellaista mielenosoitusta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. (KokL 2 § 2 mom.)

Yleisellä kokouksella tarkoitetaan pääsääntöisesti tilaisuutta, johon yleisöllä on vapaa pääsy ja jossa on kysymys tietojen tai mielipiteiden muodostamisesta, levittämisestä tai ilmaisemisesta. Yleisiä kokouksia ovat muun muassa vaalitalaisuudet sekä erilaiset valistustarkoituksessa järjestetyt tilaisuudet, kulkueet kuten vappumarssit ja muut mielenosoituskulkueet. Muut kuin edellä mainitut kulkueet ovat pääsääntöisesti yleisötilaisuuksia. Tällaisia ovat muun muassa erilaiset kaupalliset kulkueet kuten joulupukkiparaatit ja festivaalien avajaiskulkueet.

Kokoontumislain tarkoituksena on toisaalta turvata kokoontumisoikeuden käyttämistä ja toisaalta se sisältää järjestysmääräyksiä yleisiä kokouksia varten. Lain soveltamisala ulottuu vain yleisiin kokouksiin, jolloin sen ulkopuolelle jäävät muun muassa yksityiset kokoukset, julkiset huvitilaisuudet ja tietyt laissa nimenomaan luetellut tilaisuudet.

Yleisenä kokouksena voidaan pitää myös tilaisuutta, jonka tarkoituksena on taiteellinen tai muu itseilmaisuus. Kokouksen järjestäjä voi kuitenkin asettaa joitakin rajoituksia yleiseen kokoukseen osallistumiselle. Tällainen rajoitus voi olla esimerkiksi kokoukseen osallistumisen maksullisuus.

Tapahtuman ohjelma voi sisältää yleiseen kokoukseen kuuluvien piirteiden lisäksi myös viihteellistä osuutta. Tällöin tilaisuutta pidetään joko yleisenä kokouksena tai yleisötilaisuutena sen päätarkoituksen perusteella. Tulkinnessa on suositettava yleistä kokousta, koska se liittyy selkeämmin ihmisten perustuslaissa turvattuun kokoontumisvapauteen.

Mielenosoitukset ja muut yleiset kokoukset saattavat vaihdella tilaisuuden ohjelmasisällön, järjestämispaikan tai muun vastaavan seikan suhteen. Mielenosoituksessa kokoontumisen tarkoituksena voidaan pitää julkista mielipiteiden il-

maisemista tai vaatimusten esittämistä jostakin asiasta tietyille kohderyhmälle tai ennalta määräämättömälle yleisölle.

2.2 YLEISÖTILAISUUS - MÄÄRITTELY

Yleisötilaisuudella tarkoitetaan tässä laissa yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen tämän lain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä. (KokL 2 § 3 mom.)

Yleisötilaisuutena voidaan pitää esimerkiksi erilaisia huvi- ja urheilutilaisuuksia, juhlia, tansseja sekä taiteen esittämiseen liittyviä näytöksiä. Viimeksi mainittuja tilaisuuksia ovat muun muassa teatteri-, ooppera-, baletti-, sirkus- ja elokuvanäytökset sekä konsertit ja näyttelyt.

Myös muut kuin taiteen esittämistä koskevat näytökset ja näyttelyt ovat pääsääntöisesti yleisötilaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset kaupalliset tilaisuudet kuten messut ja mainostapahtumat, eläinten tai esineiden esittely, arvostelua taikka myyntiä varten järjestetyt tilaisuudet sekä ilmailu- ja urheilunäytökset. Myös erilaiset kilpailut ja joukkueottelut sekä huvipuisto- ja tivolitapahtumat ovat yleisötilaisuuksia. Muussa kuin kokoontumisvapauden käyttämistarkoituksessa järjestetyt kulkueet, kuten juhla- ja mainoskulkueet ovat myös yleisötilaisuuksia.

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä järjestetään myös yleisötilaisuuksia. Tyypillisimpiä tällaisia tilaisuuksia ovat tanssit, diskot ja karaokeillat. Kokoontumislakia ei sovelleta niihin, jos kyseisiä ja vastaavia tilaisuuksia voidaan pitää ravintolatoimintaan tavanomaisesti kuuluvina. Kokoontumislaki tulee sovellettavaksi lähinnä silloin, jos ravitsemisliikkeessä tai muussa vastaavassa paikassa järjestetään paikan normaalista toiminnasta poikkeavia tapahtumia. Esimerkiksi ravintolassa järjestettävää nyrkkeilyottelua on pidettävä kokoontumislain mukaisena yleisötilaisuutena.

Leirintäalueilla saatetaan myös järjestää kokoontumislain mukaisia yleisötilaisuuksia, esimerkiksi tansseja tai konsertteja.

Yksittäistapauksissa tapahtumapaikan poliisi ratkaisee pidetäänkö tapahtumaa yksityistilaisuutena vai yleisötilaisuutena.

2.3 POIKKEUKSET KOKOONTUMISLAIN SOVELTAMISESTA

Tätä lakia ei sovelleta julkisyhteisöjen järjestämiin virallisiin tilaisuuksiin eikä uskonnollisten yhdyskuntien tunnusomaiseen toimintaan kuuluviin tilaisuuksiin, jotka järjestetään julkista uskonnonharjoitusta varten yhdyskunnan omissa tai niitä vastaavissa tiloissa. (KokL 2 § 4 mom.)

Kokoontumislakia ei sovelleta julkisyhteisöjen järjestämiin virallisiin tilaisuuksiin. Julkisyhteisöllä tarkoitetaan muun muassa kuntia ja valtiota. Tällaisia virallisia tilaisuuksia ovat esimerkiksi puolustusvoimien paraatit, itsenäisyyspäiväjuhlat, kuntien

viralliset vuosijuhlat, valtion järjestämät hautajaiset, yliopistojen promootiojuhllaisuudet sekä lukuvuoden avajaiset ja niihin liittyvät kulkueet. Viralliset tilaisuudet voidaan järjestää viranomaisten välisenä yhteistyönä, jonka johdosta niiden ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi kuulua kokoontumislain soveltamisalaan.

Kokoontumislaki tulee kuitenkin sovellettavaksi, jos julkisyhteisö järjestää muun kuin edellä mainitun virallisen tilaisuuden. Tällaisia tilaisuuksia ovat muun muassa kuntien järjestämät kulttuuritapahtumat.

Kokoontumislakia ei sovelleta myöskään uskonnollisen yhdyskunnan tunnusomaiseen toimintaan kuuluviin tilaisuuksiin. Tällaisia tilaisuuksia ovat jumalanpalvelukset, messut, vesperit, ristisaatot ja muut näihin rinnastettavat yhdyskunnan omissa tai niitä vastaavissa tiloissa järjestettävät tilaisuudet.

Uskonnollisten yhdyskuntien järjestämät muut tilaisuudet kuuluvat kokoontumislain soveltamisalaan. Tällaisia tilaisuuksia ovat esimerkiksi ulkona tilapäisissä teltoissa tai urheiluhalleissa järjestettävät satunnaiset uskonnolliset tapahtumat. Uskonnollisella yhdyskunnalla tarkoitetaan evankelis-luterilaista kirkkoa ja ortodoksista kirkkokuntaa sekä muita uskonnonvapauslain (453/2003) 2 luvun mukaisesti rekisteröityjä uskonnollisia yhdyskuntia.

3 YLEINEN KOKOUS

Perustuslaissa säädetyn kokoontumisvapauden käyttämiselle ei saa asettaa muita kuin lainsäädäntöön perustuvia rajoituksia. Lisäksi edellytetään, että rajoitusten on oltava välttämättömiä demokraattisen yhteiskunnan kansalaisten, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden, väestön terveyden tai moraalin taikka muiden ihmisten vapauksien tai oikeuksien suojelemiseksi.

3.1 YLEISEN KOKOUKSEN JÄRJESTÄMISOIKEUS

Yleisen kokouksen saa järjestää täysivaltainen henkilö, yhteisö ja säätiö. Vajaavaltainen, joka on täyttänyt 15 vuotta, saa järjestää yleisen kokouksen, jollei ole ilmeistä, että hän ei kykene vastaamaan järjestäjälle lain mukaan kuuluvista velvoitteista. Muu vajaavaltainen saa järjestää yleisen kokouksen yhdessä täysivaltaisen henkilön kanssa. (KokL 5 §)

Yleisen kokouksen järjestäjänä voi toimia luonnollinen henkilö, yhteisö ja säätiö. Yhteisöjä ovat esimerkiksi rekisteröity yhdistys, osakeyhtiö tai osuuskunta. Järjestäjänä voi toimia myös julkisoikeudellinen yhteisö, esimerkiksi valtio, kunta, seurakunta ja oppilaskunta.

Henkilö on kotipaikasta riippumatta oikeutettu järjestämään yleisen kokouksen. Myös ulkomaalaiset ja ulkomaiset yhteisöt voivat järjestää yleisen kokouksen.

Yleisellä kokouksella on aina oltava järjestäjä. Kokouksella voi olla useampikin järjestäjä, jolloin nämä ovat yhteisesti vastuussa järjestäjälle kuuluvista tehtävistä ja velvollisuuksista.

Vajaavaltainen on henkilö, joka ei ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä eli 18 vuoden ikää. Vajaavaltainen on myös 18 vuotta täyttänyt henkilö, jos hänelle on määrätty edunvalvoja. Muu vajaavaltainen saa järjestää yleisen kokouksen yhdessä täysivaltaisen henkilön kanssa. Säännös koskee käytännössä alle 15-vuotiaita lapsia. Järjestämiseen oikeutetuilta vajaavaltaiselta edellytetään kuitenkin kykyä vastata kokouksen järjestäjälle asetetuista velvollisuuksista. Poliisi arvioi kyvykkyyden vastata velvollisuuksista kokoontumislain mukaisen ilmoituksen käsittelyn yhteydessä.

3.2 OSALLISTUMISOIKEUS YLEISEEN KOKOUKSEEN

Jokaisella on oikeus osallistua yleiseen kokoukseen. (KokL 6 §)

Osallistumisoikeus sisältää oikeuden olla läsnä tilaisuudessa, pitää puheita ja lausua mielipiteitä tai ilmaista ajatuksia muulla tavoin. Osallistumisoikeus koskee kaikkia ihmisiä vajaavaltaisuudesta, kansalaisuudesta, kotipaikasta tai muista ominaisuuksista riippumatta.

Säännöksellä ei ole kuitenkaan tarkoitettu estää pääsymaksun asettamista edellytykseksi yleiseen kokoukseen osallistumiselle.

3.3 ILMOITUSVELVOLLISUUS

Järjestäjän on tehtävä ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä yleisestä kokouksesta suullisesti tai kirjallisesti ilmoitus kokouspaikan poliisille vähintään kuusi tuntia ennen kokouksen alkamista. Myöhemminkin tehtyä ilmoitusta voidaan pitää päteväenä, jos kokouksen järjestämisestä ei aiheudu kohtuutonta haittaa yleiselle järjestykselle. (KokL 7 § 1 mom.)

Kokoontumislaki asettaa ulkona yleisellä paikalla järjestettävän yleisen kokouksen järjestäjälle velvollisuuden tehdä kokouksen järjestämisestä erillinen ilmoitus poliisille. Ilmoitusvelvollisuus ei siten koske sisätiloissa järjestettäviä yleisiä kokouksia.

Yleisellä paikalla tarkoitetaan alueita, jotka on tarkoitettu yleisesti käytettäviksi tai tosiasiallisesti ovat yleisesti käytössä (JärL 2 §). Paikka voi olla yleinen riippumatta siitä, omistaako alueen yksityinen vai julkinen taho. Erilaisilla yleisessä käytössä olevilla katetuilla alueilla järjestettävät yleiset kokoukset kuuluvat ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Ilmoitus on tehtävä vähintään kuusi tuntia ennen kokouksen alkamista. Säännöksellä halutaan varata poliisille riittävästi valmistautumisaikaa sille laissa säädettyjen kokouksen järjestämiseen liittyvien tehtävien suorittamiseksi.

Yleisen kokouksen järjestäjä tai tämän edustaja on vastuussa edellä mainitun ilmoituksen tekemisestä. Ilmoitus voidaan tehdä kirjallisesti tai suullisesti.

Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvä säännös on tärkeä poliisille, koska poliisi saa ilmoituksen välityksellä tiedon ennakolta ulkona järjestettävistä kokouksista. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on luoda edellytykset järjestäjän ja poliisin väliselle yhteistyölle sekä turvata mahdollisuudet huolehtia kokouksen häiriöttömästä kulusta. Ulkona yleisellä paikalla järjestettävät yleiset kokoukset saattavat edellyttää erityisiä liikennejärjestelyjä tai muita poliisin toimenpiteitä sekä ennen kokouksen järjestämistä että kokouksen aikana.

3.3.1 Yksittäisten henkilöiden tekemä ilmoitus

Ilmoitus voidaan tehdä myös sellaisesta ulkona yleisellä paikalla järjestettävästä mielenosoituksesta, joka on tarkoitettu ainoastaan yksittäisten henkilöiden mielipiteen ilmaisemista varten. Tällöin mielenosoitukseen sovelletaan tämän lain säännöksiä yleisestä kokouksesta 5 §:ää lukuun ottamatta. (KokL 7 § 2 mom.)

Ulkona yleisellä paikalla järjestettävät yhden tai muutaman hengen mielenosoitukset eivät lähtökohtaisesti kuulu kokoontumislain soveltamisalaan. (KokL 2 § 2 mom.) Tällainen mielenosoitus on esimerkiksi mielipiteen esittäminen julkisesti yksin tai pienessä ryhmässä.

Muun muassa kokouspaikkaa koskevilla säännöksillä on keskeinen merkitys myös osanottajamäärältään pienissä mielenosoituksissa. Tämän vuoksi mielenosoituksen järjestäjä voi edellisessä kohdassa mainitun ilmoituksen tekemisellä saada halutessaan tapahtumalle laissa säädetyn suojan.

3.3.2 Ilmoituksen sisältö ja yhteyshenkilö

Yleistä kokousta koskevan ilmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- 1) kokouksen järjestäjä;*
- 2) kokouksen tarkoitus;*
- 3) kokouspaikka tai kulkueen reitti;*
- 4) kokouksen alkamisaika ja arvioitu päättymisaika;*
- 5) järjestäjän asettamat järjestyksenvalvojat; sekä*
- 6) kokouksessa käytettävät rakennelmat ja muut erityisvälineet.*

Kokouksen järjestäjän on lisäksi nimettävä ilmoituksessa yhteydenpitoa varten henkilö, jonka on oltava poliisin tavoitettavissa kokouksen järjestämistä koskevissa asioissa (yhteyshenkilö). (KokL 8 §)

Kokoontumislaki sisältää säännökset poliisille tehtävän ilmoituksen sisällöstä ja yhteyshenkilöstä. Laissa on säädetty ilmoitettavaksi edellytettävät vähimmäistiedot, jotka järjestäjän tulee aina sisällyttää ilmoitukseensa.

Tiedot ovat välttämättömiä, jotta poliisi kykenisi arvioimaan tilaisuuden edellyttämien erityisjärjestelyjen tarpeellisuuden. Ilmoitus antaa myös poliisille mahdollisuuden arvioida, onko kyseessä kokoontumislaisa tarkoitettu yleinen kokous vai yleisötilaisuus.

Kokouksessa käytettäviä rakennelmia ja välineitä ovat esimerkiksi suuret telineet tai lavasteet sekä kulkueessa käytettävät kulkuneuvot. Tavanomaisia kokousvälineitä, kuten lippuja, tunnuksia, julisteita tai äänenvahvistimia ei ilmoituksessa kuitenkaan tarvitse mainita.

Laissa edellytetyn erityisen yhteyshenkilön nimeäminen on välttämätöntä. Yhteyshenkilön on oltava poliisin ja muiden viranomaisten tavoitettavissa kokouksen järjestämistä koskevissa asioissa.

3.4 YLEISET KOKOUSPAIKAT

Yleisen kokouksen saa järjestää ulkona yleisellä torilla, aukiolla, katualueella tai muussa sellaisessa kokoustarkoitukseen soveltuvassa yleisessä paikassa ilman omistajan tai haltijan lupaa. Omistaja tai haltija voi rajoittaa tällaisen paikan käyttämistä kokoustarkoitukseen, jos kokouksen järjestämisestä on odotettavissa kohtuutonta haittaa omistajalle, haltijalle tai ympäristölle. (KokL 9 §)

Kokoontumislaki sisältää luettelon paikoista, joissa ulkona pidettävä yleinen kokous voidaan järjestää. Luettelo on kuitenkin vain esimerkinomainen ja mainittujen alueiden lisäksi järjestämispaikkoina voivat tulla kyseeseen myös muut yleisessä käytössä olevat kokoustarkoitukseen soveltuvat paikat. Tällaisia paikkoja voivat olla muun muassa puistot ja muut virkistysalueet, julkisten rakennusten portaat tai katetut kulkuväylät. Yleiset kokouspaikat ovat yleisessä käytössä olevia alueita, joihin jokaisella on jo muutenkin vapaa pääsy-, liikkumis- ja oleskeluoikeus.

Esimerkiksi yleisöltä kokonaan suljetut sotilasalueet, rajavyöhykealueet sekä satama-alueiden ja lentoasemien liikkumisrajoitusten piiriin kuuluvat alueet eivät kuulu kokoontumislain tarkoittamiin yleisen kokouksen järjestämisalueisiin. Myös hautausmaat sekä luonnonsuojelu- ja muinaismuistoalueet on katsottava pääsääntöisesti kokoustarkoitukseen soveltumattomiksi.

Paikan omistajalla ja haltijalla on mahdollisuus oikeuksiensa suojaamiseksi rajoittaa paikan käyttämistä kokoustarkoitukseen. Tämä on mahdollista lähinnä silloin, jos kokouksen järjestämisestä olisi odotettavissa kohtuutonta haittaa paikan omistajalle, haltijalle taikka ympäristölle. Omistaja tai haltija voi myös asettaa paikan käyttämistä koskevia ehtoja tai kieltää paikan käyttämisen kokonaan.

Yleisen kokouksen järjestämiseen ulkona muualla kuin yleisellä paikalla tarvitaan aina paikan omistajan tai haltijan lupa. Lupa edellytetään myös sisätiloissa järjestettävään yleiseen kokoukseen, jos kokouspaikan omistajana tai haltijana on jokin muu kuin kokouksen järjestäjä.

3.4.1 Kokouspaikkaa koskevat rajoitukset

Jos samassa paikassa ilmoitetaan järjestettäväksi samanaikaisesti useita yleisiä kokouksia eikä niiden samanaikainen järjestäminen ole mahdollista, etusija on kokousilmoituksen ensimmäisenä tehneellä järjestäjällä, jollei kokouspaikan perinteisestä tai sopimukseen perustuvasta käytöstä muuta johdu. Poliisi voi tällöin osoittaa yhteyshenkilöiden kanssa neuvoteltuaan muut kokoukset siirrettäviksi toiseen ajankohtaan tai toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan. (KokL 10 § 1 mom.)

Esimerkiksi jos samaan paikkaan on ilmoitettu järjestettäväksi toisiaan ääripäitä edustavat mielenosoitukset, on toinen niistä tarpeen siirtää pidettäväksi muualla tai muuna aikana. Tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos samassa paikassa haluttaisiin osoittaa mieltä nykyistä eläkejärjestelmää vastaan ja toisaalta puolustaa sitä. Mielenosoituksen ja vastamielenosoituksen järjestäminen samassa paikassa samaan aikaan voi olla turvallisuusriski. Tällöin ensiksi mielenosoituksesta ilmoittanut on etusijalla järjestämisoikeudessa.

3.4.2 Kokouspaikan siirtäminen ja kulkuereitin muuttaminen

Jos yleisen kokouksen järjestäminen ilmoitetussa paikassa vaarantaa ihmisten turvallisuutta, aiheuttaa huomattavaa haittaa ympäristölle tai vahinkoa omaisuudelle, häiritsee kohtuuttomasti sivullisia tai liikennettä taikka valtiotransporttiin tai julkisyhteisön järjestämään kansainväliseen kokoukseen kuuluvaa tai suojelun tarpeeltaan niihin rinnastettavaa tilaisuutta, poliisi voi yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan osoittaa kokouksen siirrettäväksi toiseen, kokouksen tarkoituksen kannalta sopivaan paikkaan. (KokL 10 § 2 mom.)

Eräessä keskisuudessa kaupungissa mielenosoittajat halusivat osoittaa mieltä au-toilua vastaa. Poliisille tehdyn ilmoituksen jälkeen joukko mielenosoittajia marssi ensin kaupungin läpi ja pysähtyi sen jälkeen pitämään mielenosoitusta ennalta so-vittuun paikkaan kadulle. Pian kuitenkin ilmeni, että paikka jossa mielenosoitusta pidettiin, esti kiinteistölle liikennöimisen. Koska mielenosoitus häiritsi kohtuutto-masti kiinteistölle liikennöintiä, otti poliisi yhteyttä ilmoitettuun tilaisuuden yhteys-henkilöön ja määräsi paikan siirrettäväksi seuraavaan kortteliin.

Poliisi voi lisäksi liikenteen sujuvuuden sitä vaatiessa ja yhteyshenkilön kanssa neuvoteltuaan määrätä kulkueen reittiä muutettavaksi ottaen kuitenkin huomioon, ettei reitin muutoksella vaaranneta kulkueen tarkoitusta. (KokL 10 § 3 mom.)

Liikkuva kulkue häiritsee liikennettä yleensä enemmän kuin paikallaan pysyvä kokous. Tämän johdosta kulkumuotoisia yleisiä kokouksia varten on säädetty erityinen edellä mainittuja joustavampi rajoitusmahdollisuus. Poliisi voi kyseisen säännöksen perusteella määrätä kulkueen reittiä muutettavaksi liikenteen sujumuuden sitä niin vaatiessa. Kulkueen tarkoitusta ei saa kuitenkaan vaarantaa reitin muutoksella.

3.4.3 Kokousvälineet

Yleisessä kokouksessa saa käyttää julisteita, tunnuksia, äänenvahvistimia ja muita tavanomaisia kokousvälineitä sekä tilapäisiä rakennelmia. Järjestäjän on tällöin huolehdittava siitä, etteivät ne aiheuta vaaraa tai kohtuutonta haittaa osanottajille, sivullisille tai ympäristölle. (KokL 11 §)

Kokoontumislain perusteella käytettävien kokousvälineiden tulee kuulua kokouksen tavanomaiseen kulkuun. Poikkeuksellisten tai suurten rakennelmien sekä vaaraa aiheuttavien telien tai lavasteiden käyttäminen edellyttää rakennusvalvontaviranomaisen hyväksynnän.

Poliisi voi antaa tarvittaessa ohjeita ja määräyksiä kokousvälineiden käyttämisestä. Poliisin tulee kuitenkin tällöin ottaa huomioon kokoontumislain 11 §:n säännös kokousvälineiden käyttöoikeudesta sekä niiden käyttämisessä noudatettavista periaatteista.

3.5 YLEISEN KOKOUKSEN KESKEYTTÄMINEN JA PÄÄTTÄMINEN

Yleisen kokouksen puheenjohtajan tai järjestäjän on keskeytettävä kokous tai määrättävä se päätymään, jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitöntä vaara ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle.

Päälystössä kuuluvalla poliisilla on oikeus keskeyttää yleinen kokous tai määrätä se päätymään, jolleivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi, 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa sekä silloin, kun yleistä kokousta järjestettäessä muutoin toimitaan olennaisesti lain vastaisesti. (KokL 21 §)

Puheenjohtajalla ja järjestäjällä on velvollisuus keskeyttää tai päättää yleinen kokous jos kokouksen jatkamisesta aiheutuu välitön vaara ihmisten turvallisuudelle, omaisuudelle tai ympäristölle. Välittömän vaaran voisi muodostaa esimerkiksi kokouspaikan läheisyydessä tapahtunut vaarallinen tulipalo taikka laaja sähkökatkos. Välittömänä vaarana voitaisiin pitää myös tilannetta, jossa kokouksen yleinen turvallisuus vaarantuu konkreettisesti väkivaltaisen yhteenoton tai sen vakavan uhan johdosta.

Kokouksen keskeyttämis- tai päättämisvelvollisuuden olennainen laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi.

Järjestyksenvalvojalla ei ole itsenäistä oikeutta eikä velvollisuutta kokouksen keskeyttämiseen. Päälystössä kuuluvalla poliisimiehellä on myös oikeus keskeyttää tai päättää kokous, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä vaaran torjumiseksi.

4 YLEISÖTILAISUUDET

4.1 YLEISÖTILAISUUDEN JÄRJESTÄMINEN

Yleisötilaisuuden saa järjestää täysivaltainen henkilö, yhteisö ja säätiö. Vajaavaltainen saa järjestää yleisötilaisuuden yhdessä täysivaltaisen henkilön kanssa. (KokL 12 §)

Järjestämisoikeus poikkeaa vajaavaltaiten osalta yleisen kokouksen järjestämisoikeudesta.

4.2 TILAISUUDEN JÄRJESTÄMISPAIKAN OMISTAJAN TAI HALTIJAN SUOSTUMUS

Yleisötilaisuuden järjestäjän on hankittava järjestämispaikan omistajan tai haltijan suostumus paikan käyttämiseen tilaisuutta varten. (KokL 13 § 1 mom.)

Omistajan tai haltijan suostumusta edellyttävä kokoontumislain säännös koskee sekä ulkona että sisätiloissa järjestettäviä yleisötilaisuuksia.

Suostumuksen hankkimistavasta ja muodosta ei ole erityisiä säännöksiä mutta selvyyden vuoksi on suositeltavaa, että sopimus tehdään kirjallisesti (esim. vuokrasopimus paikasta).

4.3 YLEISÖTILAISUUDEN JÄRJESTÄMISEN JOHDOSTA TEHTÄVÄ ILMOITUS

Yleisötilaisuuden järjestäminen on kokoontumislain mukaan joko ilmoituksenvaaraista tai vapaata.

4.3.1 Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tilaisuudet

Järjestäjän on tehtävä yleisötilaisuuden järjestämisestä kirjallinen ilmoitus järjestämispaikan poliisille vähintään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista. Poliisi voi hyväksyä myöhemminkin tehdyn ilmoituksen, jos tilaisuuden järjestämisestä ei aiheudu haittaa yleiselle järjestykselle eikä määräajan laiminlyönti vaikeuta kohtuuttomasti poliisille lain mukaan kuuluvien tehtävien täyttämistä. (KokL 14 § 1 mom.)

Ilmoitus:

- viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista järjestämispaikan poliisille
- kirjallinen
- yleisötilaisuuden järjestäjä vastaa

Ilmoitusvelvollisuuteen liittyvän säännöksen osalta on huomioitava, että useiden järjestyksen ja turvallisuuden taikka ympäristön kannalta vaarallisten tai haitallisten yleisötilaisuuksien tai ohjelmien järjestäminen edellyttää ilmoituksen lisäksi eräiden muiden ilmoitusten tekemistä tai lupien hakemista. Viranomaiset voivat antaa ky-

seisten ilmoitusten perusteella määräyksiä tilaisuuden järjestämisestä. Määräykset voidaan sisällyttää myös viranomaisen antamaan lupapäätökseen.

Yleisötilaisuudesta tehtävä ilmoitus voi koskea myös useita tai toistuvia saman järjestäjän samassa paikassa järjestämiä keskenään samanlaisia yleisötilaisuuksia. Tällaisia tilaisuuksia voivat olla muun muassa musiikki- ja tanssitilaisuudet, erilaiset urheilukilpailut, näytökset tai huvipuistotapahtumat. Samankaltaisten yleisötilaisuuksien osalta on huomattava se, että mikäli tilaisuuteen esitetään asetettavaksi muita kuin kortillisia järjestyksenvalvoja tällainen järjestyksenvalvoja ei voi toimia kuin enintään neljä kuukautta yhden vuoden aikana. Ilmoitus yleisötilaisuudesta voi olla kyseistä neljää kuukautta pidempi. Tilaisuuden järjestäjä vastaa siitä, että tilaisuudessa on riittävä määrä järjestyksenvalvoja paikalla. Tilapäisten eli peruskoulutusta saamattomien järjestyksenvalvojen osalta tulee huomata, että heillä ei ole oikeutta kiinniottoon tai voimankäyttövälineiden kantamiseen, eikä myöskään säilöönottoon. Edellä mainitusta johtuen paikalla tulee aina olla järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen suorittaneita, kortillisia järjestyksenvalvoja. Yleisötilaisuuksien järjestäjien tulee esim. sarjapeleissä huomioida, että 4 kuukauden hyväksyntä ei todennäköisesti riitä koko kaudeksi.

Ilmoitus voidaan tehdä korkeintaan vuodeksi kerrallaan, jos tilaisuuteen ei aseteta muita kuin sellaisia järjestyksenvalvoja, joilla on järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen voimassa.

Usean poliisilaitoksen alueella järjestettävästä yleisötilaisuudesta, kuten erilaisista moottoriurheilukilpailuista, tehdään ilmoitus sille poliisilaitokselle, jonka toimialueella merkittävin osa tilaisuudesta järjestetään.

Tarkempia tietoja yleisötilaisuuden järjestämistä löytyy poliisin internetsivuilta osoitteesta www.poliisi.fi.

4.3.2 Poikkeus ilmoitusvelvollisuudesta

*Ilmoitusta ei tarvitse kuitenkaan tehdä sellaisesta yleisötilaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai järjestämispaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä.
(KokL 14 § 2 mom.)*

Kokoontumislaki mahdollistaa myös poikkeamisen edellä esitetystä ilmoitusvelvollisuudesta. Ilmoitusvelvollisuuden rajoittamisen tarkoituksena on vähentää järjestäjälle asetettuja turhia velvollisuuksia ja helpottaa järjestyksen ja turvallisuuden kannalta ongelmattomien yleisötilaisuuksien järjestämistä. Poikkeamismahdollisuus voi liittyä sekä sisätiloissa että ulkona järjestettäviin tilaisuuksiin.

Säännöksissä tarkoitettujen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät toimenpiteet tai järjestelyt voivat olla sekä järjestäjän että poliisin suorittamia. Tällaiset toimenpiteet voivat koskea esimerkiksi poliisin hyväksymien järjestyksenvalvojen asettamista, tilaisuuden ohjelmanumeroihin liittyviä turvallisuustoimenpiteitä tai järjestämispaikan rajaamista muulta käytöltä.

Toimenpiteet sivullisille tai ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi voivat puolestaan koskea sivullisten kotirauhan turvaamista tai omaisuuden vahingoittumisen estämistä. Ne voivat myös liittyä suureen yleisömäärään varautumiseen riittävillä puhtaanapito- ja saniteettitilojen järjestelyillä. Erityiset liikennejärjestelyt voivat koskea muun muassa paikoitusalueiden varaamista tilaisuuteen saapuvien henkilöiden käyttöön tai liikenteen ohjaamista normaaleista liikennejärjestelyistä poikkeavalla tavalla.

Edellä mainitun perusteella ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle jäävät pääsääntöisesti esimerkiksi sisätiloissa vakituisesti järjestettävät näyttelyt, elokuva-, teatteri- ja oopperanäytökset sekä sellaiset konsertit, joihin ei ole tarpeellista asettaa järjestyksenvalvoja. Viranomaisilla ei ole yleensä tarvetta ohjata erityisesti tällaisten tilaisuuksien järjestämistä.

Esimerkiksi elokuvateatterit saattavat kuitenkin nykyisin olla hyvinkin laajoja, jopa kymmeniä saleja käsittäviä kokonaisuuksia. Tällaisissa paikoissa järjestettävien tilaisuuksien asianmukaiset järjestelyt saattavat edellyttää esimerkiksi järjestyksenvalvojen määräämistä.

4.3.3 Ilmoituksen sisältö ja poliisin edellyttämät selvitykset

Ilmoituksen sisällöstä on voimassa, mitä 8 §:ssä säädetään yleistä kokousta koskevasta ilmoituksesta. Poliisi voi vaatia tarvittaessa selvityksiä myös muista yleisötilaisuuden järjestämiseen liittyvistä seikoista. (KokL 14 § 3 mom.)

Poliisille toimitettavaksi edellytettävän ilmoituksen sisällöstä on lähtökohtaisesti voimassa, mitä kokoontumislaissa säädetään yleistä kokousta koskevasta ilmoituksesta. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että etenkin suurista yleisötilaisuuksista tehtävän ilmoituksen tulee olla riittävän laaja ja monipuolinen, jotta tilaisuuden turvallisuuteen vaikuttavat seikat voidaan ottaa riittävästi huomioon. Poliisin lisäksi myös monet muut viranomaiset ovat eri lakien perusteella oikeutettuja antamaan itsenäisesti järjestäjälle ohjeita ja määräyksiä sekä tekemään tilaisuutta koskevia päätöksiä. Tällaisia viranomaisia ovat muun muassa pelastus-, ympäristö-, terveysvalvonta-, rakennusvalvonta-, ja terveydenhuoltoviranomaiset ja lisäksi alkoholin anniskelun osalta lääninhallitus. Kunkin viranomaisen tehtäväalueet selviävät yleisötilaisuuden ilmoittamisesta laaditusta lomakkeesta. Viranomaistoiminnan kannalta on erittäin tärkeää, että ilmoituksessa ilmoitetaan yhteyshenkilö, joka toimii järjestäjän edustajana viranomaisiin päin.

4.4 YLEISÖTILAISUUDEN KIELTÄMINEN

Poliisilla on oikeus kieltää yleisötilaisuuden järjestäminen, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä ja jos on ilmeistä, että:

- 1) tilaisuuden järjestäminen on lainvastaista tai sen järjestämisessä rikotaan olennaisesti tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä;*
- 2) järjestystä ja turvallisuutta ei voida ylläpitää;*
- 3) tilaisuuden järjestäminen aiheuttaa vaaraa terveydelle tai vahinkoa omaisuudelle; tai*
- 4) tilaisuuden järjestäminen aiheuttaa huomattavaa haittaa sivullisille tai ympäristölle. (KokL 15 §)*

Poliisin tulee ensisijaisesti ohjata yleisötilaisuuksien järjestämistä antamalla järjestäjälle ohjeita ja määräyksiä (KokL 20 §) lupapäätöksellä. Jos ohjeet, määräykset tai muut toimenpiteet eivät ole riittäviä ja on ilmeistä, että tietyt laissa säädetyt perusteet täyttyvät, poliisi voi kieltää tilaisuuden järjestämisen jo ennakolta. Toimenpide on mahdollista vain laissa tyhjentävästi säädettyjen perusteiden olemassa ollessa.

Lainvastainen tilaisuus on esimerkiksi tilaisuuden järjestäminen ilman tilaisuuden järjestämipaikan omistajan tai haltijan suostumusta.

Viranomaisten antamien määräysten olennainen rikkominen: esimerkiksi järjestäjä jättää ottamatta vaaditun vastuuvakuutuksen (KokL 16 §), tai poliisi määrää tilaisuuteen 100 järjestyksenvalvojaa, mutta järjestäjä ilmoittaa asettavansa vain 10.

4.5 YLEISÖTILAISUUDEN ESTÄMINEN, KESKEYTTÄMINEN JA PÄÄTTÄMINEN

Yleisötilaisuuden järjestäjän on peruutettava tai keskeytettävä tilaisuus taikka määrättävä se päättymään 15 §:ssä mainituilla perusteilla. Poliisilla ja järjestyksenvalvojalla on vastaavilla perusteilla oikeus estää tai keskeyttää yleisötilaisuus tai määrätä se päättymään, jos muut toimenpiteet eivät ole osoittautuneet riittäviksi.

Mitä 1 momentissa säädetään yleisötilaisuudesta, koskee vastaavasti tällaiseen tilaisuuteen kuuluvaa ohjelmanumeroa tai muuta tapahtumaa. (KokL 22 §)

Yleisötilaisuuden järjestäjällä on aina oikeus peruuttaa, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus. Järjestäjällä on velvollisuus tietyissä tilanteissa kyseisten toimenpiteiden suorittamiseen. Yleisötilaisuuden järjestäjille asetetut kyseiset velvollisuudet ovat yleisten kokouksien järjestäjää tai puheenjohtajaa laajempia, perustuslaissa säädetyin kokoontumisvapauden suojan vuoksi. Tilaisuuden järjestäjille asetetun peruutus- ja keskeytysvelvollisuuden olennainen laiminlyöminen on myös säädetty rangaistavaksi.

Poliisilla ja järjestyksenvalvojalla on oikeus estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuus vastaavilla perusteilla. Tämän lisäksi edellytetään kuitenkin, etteivät muut toimenpiteet ole osoittautuneet riittäviksi tilanteen korjaamiseksi. Viimeksi mainittu korostaa ohjeiden ja määräysten ensisijaisuutta tilaisuuden estämiseen, keskeyttämiseen tai päättämiseen verrattuna.

Järjestyksenvalvojalla on oikeus päättää itsenäisesti yleisötilaisuuden järjestämisen estämisestä, keskeyttämisestä tai päättämisestä. Toimenpide ei siten ole riippuvainen tilaisuuden järjestäjän suostumuksesta. Tällöin on kuitenkin aina otettava huomioon muun muassa tilaisuuden keskeyttämisestä mahdollisesti aiheutuvat järjestyksenpidolliset seuraukset.

Samoilla perusteilla voidaan estää, keskeyttää tai päättää yleisötilaisuuden tietty ohjelmanumero tai tapahtuma.

4.6 VASTUUVAKUUTUS

Jos tilaisuuden järjestämisestä voi aiheutua vahinkoa henkilölle tai omaisuudelle, poliisi voi määrätä yleisötilaisuuden järjestämisen edellytykseksi, että järjestäjällä on riittävä vastuuvakuutus mahdollisen korvausvelvollisuutensa varalta. (KokL 16 §)

Poliisi voi määrätä yleisötilaisuuden järjestämisen edellytykseksi sen, että tilaisuuden järjestäjällä on riittävä vastuuvakuutus sille mahdollisesti aiheutuvan korvausvelvollisuuden varalta. Vakuutuksen voimassaoloa on vaadittu yleensä tilaisuuksissa, joissa katsojille, toimihenkilöille tai ulkopuolisille voi aiheutua henkilöön tai omaisuuteen kohdistuvaa vahingonvaaraa.

Tällaisia tilaisuuksia ovat usein muun muassa nopeuskilpailut taikka niihin rinnastettavat näytökset. Muita vakuutusta edellyttäviä tilaisuuksia ovat muun muassa lento- ja laskuvarjohyppynäytökset, erilaiset moottoriurheilukilpailut, jääkiekko-ottelut, näytösajot sekä ravi- ja ratsastuskilpailut.

Järjestyksenvalvojan on myös tärkeätä selvittää työnantajaltaan, onko häntä koskeva kattava vakuutus voimassa.

5 JÄRJESTYKSEN PITO JA JÄRJESTYKSENVALVOJANA TOIMIMINEN

5.1 YLEISIÄ PERIAATTEITA

5.1.1 Toiminnassa noudatettavat periaatteet

Järjestyksenvalvojan on toiminnassaan asetettava etusijalle sellaiset toimenpiteet, jotka edistävät yleisön turvallisuutta.

Järjestyksenvalvojan on toimittava asiallisesti ja tasapuolisesti sekä sovinnollisuutta edistäen. Järjestyksenvalvojan tulee ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta toimialueellaan.

Järjestyksenvalvojan toimenpiteet on suoritettava aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. (JVL 3 §)

Säännöksellä halutaan korostaa sitä, että järjestyksenvalvojan tärkein tehtävä on yleisön ja toimialueen turvallisuudesta huolehtiminen. Esimerkiksi tilaisuuden järjestäjän taloudelliset edut tai yleisön mukavuusnäkökohdat eivät saa ohittaa tätä.

Kyseisen säännöksen mukaan järjestyksenvalvojan tulee toimia tehtävissään

- asiallisesti ja
- puolueettomasti sekä
- sovinnollisuutta edistäen

Kyseinen sääntö vastaa perustuslaissa edellytettävää yhdenvertaisuuden ja tasapuolisen kohtelun velvollisuutta. Yhdenvertaisuuslaissa on määritelty muun muassa kielletystä syrjinnästä, joka on rikoslaissa määrätty rangaistavaksi.

Järjestyksenvalvoja saa vain laissa määritetyillä perusteilla puuttua ihmisten perusoikeuksiin. Kaikkien ihmisten perusoikeudet ovat perustuslaissa määriteltyjä.

Asiallisuuden ja tasapuolisen kohtelun säännöstä on pidettävä sen yleisluonteisuudesta huolimatta keskeisenä järjestyksenvalvojan toimintaa käytännössä ohjaavana toimintaohjeena. Esimerkiksi joutuessaan käyttämään laissa säädettyjä toimivaltuuksia, järjestyksenvalvojan on noudatettava

- suhteellisuuden
- lievimmän keinon ja
- vähimmän haitan periaatteita

Ylläpitäessään järjestystä ja turvallisuutta toimialueellaan järjestyksenvalvojan tulee ensisijaisesti käyttää:

- neuvoja
- kehotuksia ja
- käskyjä

Esimerkiksi tahattomaan yleisöltä kielletyllä alueella oleskeluun ilman vaaran aiheuttamista tulisi puuttua ensisijaisesti neuvoin ja kehotuksin. Meneillään olevaan pahoinpitelyyn tulisi sen sijaan puuttua lopettamiskäskyn laiminlyönnin jälkeen välittömästi tarpeellisin ja puolustettavissa olevin voimakeinoin.

Tietyissä tilanteissa saattaa olla tarpeellista puuttua suuremman oikeudellisen etuuden suojaamiseksi jonkun henkilön perusoikeuksiin, esimerkiksi omaisuuden suojaan. Tällaisessa tapauksessa vahinkoa ei saa kuitenkaan aiheuttaa enempää kuin mikä on tarpeellista tehtävän suorittamiseksi. Tällainen tilanne voi muodostua esimerkiksi silloin, kun tulipaloa pakoon pyrkivän yleisön tieltä joudutaan siirtämään ajoneuvoja voimakeinoin sivuun.

Järjestyksenvalvoja on omalla toiminnallaan vastuussa sekä järjestyksenvalvojen että kyseisen tilaisuuden järjestäjän ulkoisesta kuvasta.

5.1.2 Suhde tilaisuuden järjestäjään ja työnantajaan

Järjestyksenvalvoja voi olla suoraan työsuhteessa tilaisuuden järjestäjään esimerkiksi kirjallisella tai suullisella työ sopimuksella yksittäistä tilaisuutta varten. Toisaalta järjestyksenvalvoja voi olla palkattuna henkilöstönä järjestyksenvalvontaa tekevässä liikeyrityksessä, joka huolehtii sopimuksen perusteella yleisötilaisuuden järjestyksenvalvonnasta. Järjestyksenvalvojan oikeusturvan kannalta on tärkeä sopia tehtävien hoitamisesta ja järjestyksenvalvojaksi asettamisesta.

Järjestyksenvalvojen asettaminen on lähtökohtaisesti vapaaehtoista, mutta poliisi voi antaa yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjää sitovia määräyksiä. Poliisin antamat määräykset voivat koskea järjestyksenvalvojan asettamisvelvollisuuden lisäksi myös muun muassa järjestyksenvalvojen lukumäärää ja sukupuolta sekä heiltä edellytettävää vähimmäiskoulutusta.

Voidakseen toimia järjestyksenvalvojana henkilöllä on aina oltava poliisin myöntämä voimassaoleva hyväksyminen kyseiseen tehtävään. Hyväksyminen voi olla määräaikainen (yleensä osoitetaan järjestyksenvalvojakortilla) tai yksittäistä tilaisuutta koskeva asettamispäätös. Hyväksymisen yhteydessä poliisi muun muassa arvioi ehdotetun henkilön sopivuuden kyseiseen tehtävään. Määräaikaisen hyväksymisen edellytyksenä on järjestyksenvalvojan peruskoulutuksen hyväksytty suorittaminen. Tilapäisesti, yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan voidaan hyväksyä myös järjestyksenvalvojan peruskoulutusta suorittamaton henkilö.

Jos tilaisuuden järjestäjä tai puheenjohtaja haluaa kohdistaa voimakeinoja esimerkiksi yleisötilaisuuden tai yleisen kokouksen häiritsijöihin, hänen on otettava yhteyttä asian johdosta järjestyksenvalvojaan tai poliisiin. Järjestyksenvalvojalla on kuitenkin itsenäinen harkintavalta toimivaltuuksiensa käyttämisessä suhteessa tilaisuuden järjestäjään tai puheenjohtajaan nähden.

Järjestyksenvalvojen asettaminen ei kuitenkaan siirrä tai muuta kokoontumislain 17 §:ssä säädettyä tilaisuuden järjestäjän tai kokouksen puheenjohtajan ensisijaista vastuuta tilaisuuden järjestyksenpidosta ja turvallisuudesta.

5.1.3 Suhde poliisiin ja muihin viranomaisiin

Järjestyksenvalvojan on toimittava laissa ja asetuksessa annettujen säännösten mukaisesti ja noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten etukäteen tai tilaisuuden aikana antamia käskyjä ja määräyksiä. (JVL 2 § 2 mom.)

Poliisi ja pelastusviranomaiset antavat tarvittaessa järjestyksenvalvojalle käskyjä ja määräyksiä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä sekä rikosten ja onnettomuuksien estämisestä. Käskyjä ja määräyksiä voidaan antaa sekä etukäteen että tilaisuuden aikana.

Muita käskyjen ja määräysten antamiseen oikeutettuja viranomaisia voivat olla esimerkiksi terveys-, rakennusvalvonta- tai ympäristöviranomaiset omiin tehtäviinsä liittyen. Järjestyksenvalvojen asettajan (lähinnä työnantajan tai toimeksiantajan) on huolehdittava siitä, että jokainen järjestyksenvalvoja saa tiedon viranomaisten antamista käskyistä ja määräyksistä. Järjestyksenvalvojan tulee saada tutustua muun muassa ehtoihin, jotka poliisi on mahdollisesti asettanut tilaisuuden järjestäjälle kokoontumislain mukaisen ilmoituksen johdosta tekemässään päätöksessä.

Järjestyksenvalvojan tulee oma-aloitteisesti selvittää, millaisia mahdollisia määräyksiä, suunnitelmia tai ehtoja viranomaisen on tilaisuuden järjestämisen johdosta asettanut. Ilman tällaista tietoa järjestyksenvalvojan on mahdotonta suorittaa tehtäväänsä asianmukaisesti.

Joissakin tapauksissa tilaisuuden järjestäjä ei välttämättä halua noudattaa viranomaisten antamia määräyksiä. Tilaisuuden järjestäjä saattaa edellyttää tai jopa käskää järjestyksenvalvojaa toimimaan viranomaismääräysten vastaisesti. Tällaisissakin tilanteissa järjestyksenvalvojan tulee aina noudattaa viranomaismääräyksiä ja lainsäädännön edellyttämää toimintatapaa. Viranomaismääräysten vastainen menettely voi aiheuttaa järjestyksenvalvojalle rikosoikeudellisia seuraamuksia ja se voi myös johtaa järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiseen (JVL 20 ja 21 §).

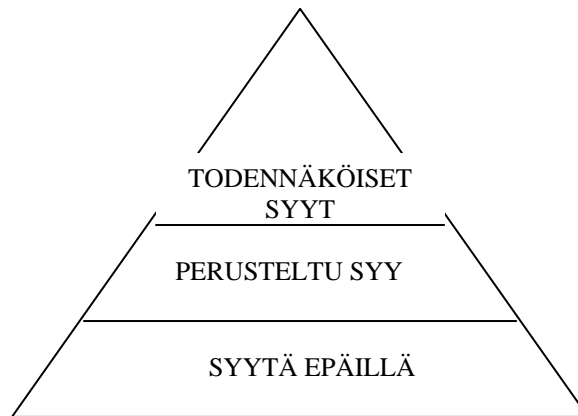
Poliisilla ja pelastusviranomaisella on virkatehtävässään vapaa pääsy yleiseen kokoukseen ja yleisötilaisuuteen (KokL19 §).

5.2 JÄRJESTYKSENVALVOJAN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

OIKEUS ja VELVOLLISUUS

Järjestyksenvalvojan oikeuksia ja velvollisuuksia pohdittaessa on erotettava oikeus ja velvollisuus toisistaan. Oikeus kuvaa harkinnanvaraista toimivaltuutta jonkin toimenpiteen suorittamiseen, kun velvollisuus puolestaan ei ole harkinnanvarainen toimenpide.

Usein lainsäädännössä on määritelty tietty kynnyks kynnys toimivaltuuden käyttämisen perusteeksi. Nämä kynnykset eivät ole täysin selviä ja toimivaltuuksia käytettäessä niitä joudutaan tapauskohtaisesti tulkitsemaan ja viime kädessä perustelemaan tulkintaa tuomioistuimessa.

Syytä epäillä on alin todennäköisyyden kynnys. Se tarkoittaa, että toimivaltuuksien käyttämiselle tulee olla syy, joka kansantajuisesti kuvattuna on huolellisesti harkitsevan ihmisen epäily, tunne.

Syytä epäillä -kynnystä voidaan myös kuvata seuraavalla tavalla: Kun asioita huolellisesti harkitseva ihminen havaintojensa perusteella päätyy tällaiseen tulokseen.

Perusteltu syy edellyttää esim. epäiltyä havaintoa välineestä, konkreettista ilmoitusta jostakin asiasta tai epäilyn suusanallista uhkausta. Kynnys on korkeampi kuin "vain" epäily jostakin.

Todennäköiset syyt edellyttävät selvää syytä toimenpiteellä, esim. järjestyksenvalvojan tekemää selkeää havaintoa tapahtuneesta. Erehtymisen mahdollisuus on oltava erittäin vähäinen.

Oikeudet ja velvollisuudet ovat voimassa yleisessä kokouksessa, yleisötilaisuuksissa, majoitus- ja ravitsemisliikkeissä, leirintäalueilla ja matkustaja-aluksilla. Järjestylain mukaisen järjestyksenvalvojan oikeudet ja velvollisuudet poikkeavat osin edellä mainituista.

5.2.1 Pääsyn estäminen – ehdoton velvollisuus

Järjestyksenvalvojan on estettävä pääsy toimialueelleen henkilöltä, jonka päihtymyksensä, käyttäytymisensä tai varustautumisensa vuoksi on perusteltua syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta taikka joka ei ole täyttänyt sinne pääsyn edellytykseksi asetettua ikää. (JVL 6 § 1 mom.)

Säännöksessä säädetään tilanteista, joissa järjestyksenvalvojan on *estettävä* henkilön pääsy toimialueelleen. Kynnys pääsyn estämiselle on korotettu: perusteltua syytä epäillä. Se edellyttää selvää, konkreettista epäilyä järjestyksen tai turvallisuuden vaarantumisesta. Laiminlyödessään tämän velvollisuuden järjestyksenvalvoja syyllistyy järjestyksenvalvontarikkomukseen.

Päihtynyt henkilö:

Päihtynyt henkilö, joka ei kykene omin avuin liikkumaan tai se on vaikeata. Päihtymys herättää selvästi huomiota muissa henkilöissä. Päihtymykseen liittyy muita säännöksessä mainittuja käyttäytymismuotoja.

Käyttäytyminen:

Käyttäytyminen, joka velvoittaa estämään sisäänpääsyn, voi ilmentyä esim. suusanallisesti, liikkein tai uhkaavin elein. Muut läsnä olevat pelkäävät henkilöä. Usein tällainen käyttäytyminen on aggressiivista.

Varustautuminen:

Henkilö voi esimerkiksi olla varustautunut sellaisin välinein, joiden hallussapito sinänsä ei ole rangaistavaa, mutta joita hän saattaa käyttää väkivallan välineenä, kuten suurikokoiset taskulamput, tilaisuuden luonteeseen sopimattomat ja kuulumattomat varusteet (esim. niittivyöt) jne. Tällaisia esineitä hallussapitävän henkilön pääsyn estämisen yhteydessä on käytettävä kokonaisharkintaa sekä suhteutettava toimenpide tilaisuuden luonteeseen.

Jos kaikki edellä mainitut järjestystä ja turvallisuutta uhkaavat edellytykset täyttyvät yhtä aikaa (päihtymys, käytös, varustautuminen), yksittäisen seikan vaikuttavuuden ei tarvitse olla merkittävä. Henkilöä voidaan tällöin pitää uhkana järjestykselle ja turvallisuudelle kyseisten seikkojen yhteisvaikutuksen perusteella.

Ikä:

Järjestyksenvalvojan on estettävä henkilön pääsy toimialueelleen, jos alueelle pyrkivä ei ole täyttänyt järjestäjän tai viranomaisen sinne pääsemisen edellytykseksi asettamaa vähimmäisikää.

5.2.2 Pääsyn estäminen – harkinnanvarainen oikeus

Järjestyksenvalvojalla on lisäksi oikeus estää pääsy toimialueelleen henkilöltä:

1) jonka aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta;

2) joka ei täytä ehtoja, jotka tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija on asettanut sinne pääsemiselle, ottaen kuitenkin huomioon, mitä rikoslaisissa (39/1889) säädetään syrjinnästä; tai

3) jonka on syytä epäillä pitävän hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussapito siellä on lain taikka tilaisuuden järjestäjän tai poliisin asettamien ehtojen mukaan kielletty. (JVL 6 § 2 mom.)

Säännöksessä on säädetty järjestyksenvalvojan harkinnanvaraiset toimialueelle pääsyn estämisen perusteet. Niin sanottua ”porttikieltoa” ei Suomen lainsäädännön mukaan voi antaa. Perusteet pääsyn estämiselle on harkittava tapauskohtaisesti.

Aiempi käytös:

Henkilön käyttäytymisen ei edellytetä aiheuttavan vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle jo hänen pyrkiessään toimialueelle, vaan toimenpiteen perusteena on henkilön aikaisempaan käyttäytymiseen perustuva syy epäillä henkilöä vaaran aiheuttamisesta käsillä olevassa tilanteessa. Pääsyn estäminen tällä perusteella on ennalta estävä toimenpide, jota ei kuitenkaan saa käyttää perusteettomasti eikä rangaistusluonteisesti.

Pääsyn estäminen henkilön aikaisemman käyttäytymisen perusteella ei ole perusteltua esimerkiksi aikaisemmin päihtyneenä häiriötä aiheuttaneen henkilön pyrkinessä selvin päin sisälle tilaisuuteen, ellei tämän käytökseen liity muitakin pääsyn estämiseen liittyviä tekijöitä.

Asetetut ehdot:

Tilaisuuden järjestäjä tai alueen haltija on saattanut asettaa ehtoja tilaisuuteen pääsemiseksi. Henkilön pääsy voidaan estää kyseisellä perusteella esimerkiksi silloin, jos hän ei suostu maksamaan asetettua sisäänpääsymaksua.

Ravitsemisliikkeen harjoittaja on saattanut asettaa ikärajan asiakkailleen, mikä on harkinnanvarainen sisäänpääsyn edellytys. Jos viranomainen on sen sijaan asettanut ikärajan esimerkiksi ravintolassa esitettävän ohjelman johdosta, ikäraja on ehdoton.

Toimialueelle pyrkiville henkilöille asetettavat ehdot eivät saa olla syrjiviä. Myös yhdenvertaisuuslaissa on olemassa syrjintäkielto, joka vastaa lähes täysin rikoslaissa rangaistavaksi säädettyä syrjintää.

Ei sallittujen esineiden hallussapito:

Henkilön pääsy järjestyksenvalvojan toimialueelle voidaan estää myös silloin, jos on syytä epäillä henkilöllä olevan oikeudettomasti hallussaan kiellettyjä esineitä (esim. teräaseet, lyömäesineet tai muut erikseen kielletyt esineet). Kokoon-tumislaislaissa kielletyiksi esineiksi on säädetty ampuma-aseet, räjähdysaineet, teräaseet tai muut sellaiset esineet tai aineet, joita voidaan *perustellusti epäillä* voitavan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen. Edellä mainittu kielto koskee sekä yleisiä kokouksia että yleisötilaisuuksia ja niiden välitöntä läheisyyttä. Huumausaineen hallussapito on kielletty jo rikoslain perusteella. Alkoholin tuominen tilaisuuteen ei ole sen sijaan lähtökohtaisesti kiellettyä, mutta poliisi tai tilaisuuden järjestäjä voi määräyksellään kieltää alkoholin tuomisen tilaisuuteen. Näin menetellään usein esimerkiksi osallistujamäärältään suurissa yleisötilaisuuksissa.

Esineiden ja aineiden hallussapidon rajoituksista majoitus- ja ravitsemisliikkeissä, leirintäalueilla ja matkustaja-aluksilla säädetään muun muassa järjestyslaissa.

Pääsyn estäminen edellyttää henkilöön kohdistuvaa epäilyä, jonka todennäköisyysasteen ei kuitenkaan tarvitse olla korkea. Epäily voi perustua esimerkiksi ruumiinrakenteesta poikkeaviin vaatetuksen ulkonemiin.

5.2.3 Poistaminen

Järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka:

- 1) päihtyneenä häiritsee siellä järjestystä tai muita henkilöitä;*
- 2) uhkaavasti esiintyen, meluamalla tai väkivaltaisuudella häiritsee järjestystä tai vaarantaa turvallisuutta siellä; tai*
- 3) huomautuksesta huolimatta jättää noudattamatta järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi annetun tarpeellisen käskyn. (JVL 7 § 1 mom.)*

Järjestyksenvalvojalla on tietyissä järjestyksenvalvojista annetussa laissa säädettyissä tilanteissa oikeus poistaa henkilö toimialueeltaan.

Päihtyneenä häiritsee:

Päihtyneen poistaminen edellyttää poistamissäännöksen päihtymyksen lisäksi myös häiriön aiheuttamista järjestykselle tai muille henkilöille. Häiriön asteeseen liittyvä puuttumiskynnys voi sen sijaan vaihdella tilaisuuskohtaisesti. Puuttumiskynnys voi ymmärrettävästi olla erilainen sinfoniakonsertissa kuin jalkapallo-ottelussa.

Päihtyneen osalta on suoritettava tilaisuuden luonteeseen pohjautuva arvio, onko henkilön katsottava jo päihtymyksensä perusteella aiheuttavan säännöksessä tarkoitettua häiriötä. Henkilöä, joka ei pysty tai kykene huolehtimaan itsestään, ei saa jättää ilman asianmukaista valvontaa. Järjestyksenvalvojan on otettava vastuu myös tällaisen henkilön turvallisuudesta saattamalla hänet ensisijaisesti ensiapu- tai lääkintähenkilöstön hoidettavaksi.

Uhkaava tai väkivaltainen käytös:

Myös poistaminen tällä perusteella on suhteutettava tilaisuuden luonteeseen. Meluaminen voi olla hyväksyttävää esimerkiksi jääkiekko-ottelussa, mutta ei sovi rauhalliseen tilaisuuteen. Uhkaava esiintyminen tai väkivaltaisuus voi ilmetä myös eri tavoin. Järjestyksenvalvojan on tehtävä arvio henkilön käyttäytymisestä suhteutettuna tilaisuuden luonteeseen ennen poistamiseen ryhtymistä. Edellytys poistamiselle on käyttäytymisen lisäksi, että henkilö käytöksellään häiritsee järjestystä tai vaarantaa turvallisuutta. Käytännössä esim. jalkapallo-ottelussa kirosanoja kielloista huolimatta huutaneet katsojat voitiin Eduskunnan oikeusasiamiehen tekemän kantelupäätöksen mukaan poistaa, kun lievemmat keinot eivät tehonneet. Poistamisen suorittivat poliisimiehet ja järjestyksenvalvojat.

Käskyn noudattamatta jättäminen:

Poistamisperusteena on tiettyjen edellytysten täytyttävä:

- henkilöä on huomautettu;
- käsky on tarpeellinen järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi;
- edellä mainitut edellytykset täyttyvät, voidaan poistamiseen ryhtyä, mikäli se on tarpeellista ja lievin käytettävissä oleva keino. Poistaminen tällä perusteella voi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos henkilö kielloista huolimatta jatkaa tupakointia toimialueella paikassa, jossa se on kiellettyä.

Henkilön elämäntapoihin perustuvat epäilyt eivät oikeuta henkilöön kohdistuviin toimenpiteisiin, vaan toimenpiteiden tulee perustua aina hänen senhetkiseen konkreettiseen käyttäytymiseensä.

On myös otettava huomioon, että aikaisemmin huonosti käyttäytynyttä henkilöä ei voida poistaa, mikäli hänet on jo päästetty sisälle toimialueelle, ellei henkilö syyllistyy lainkohdassa mainittuihin tekoihin. Henkilön pääsyn estäminen tällä perusteella on mahdollista harkinnanvaraisin perustein. Toimialueelta poistaminen on mahdollista myös yleisestä kokouksesta.

5.2.4 Kiinniotto

Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisin haltuun. Oikeutta henkilön kiinniottamiseen järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole yleisessä kokouksessa. (JVL 7 § 2 mom.)

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos muut lievemmat toimenpiteet eivät ole riittäviä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinniottaminen on siten vasta viimesijainen toimenpide, laissa säädetyn vakavan vaaran torjumiseksi.

Tilapäisellä järjestyksenvalvojalla ei ole järjestyksenvalvojalain mukaista kiinniotto-oikeutta.

Järjestyksenvalvojan itsenäiseen toimivaltaan ei kuitenkaan sisälly oikeutta päättää kiinnioton jälkeisestä henkilön vapauteen kohdistuvista jatkotoimenpiteistä. Järjestyksenvalvojan kiinniotto-oikeuden tarkoituksena on henkilön poistumisen estäminen siihen saakka, kunnes poliisi on saapunut paikalle päättämään menettelystä kiinniotetun suhteen. Järjestyksenvalvojan on siten otettava tällaisissa tapauksissa aina yhteyttä poliisiin.

Järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta henkilön järjestyksenvalvojalain mukaiseen kiinni- eikä säilöönottamiseen yleisessä kokouksessa. Toimivalta kyseisiin toimenpiteisiin on vain poliisilla, joten järjestyksenvalvojan on otettava yhteyttä välittömästi poliisiin järjestyksenvalvojalain mukaisen kiinni- tai säilöönlaittamisen edellytysten täytyttyä yleisissä kokouksissa. Järjestyksenvalvojalla on sen sijaan oikeus käyttää yleisessä kokouksessa pakkokeinolain 1 luvun 1 §:ssä säädettyä niin sanottua jokamiehen kiinniotto-oikeutta.

5.2.5 Säilöissäpito

Jos kiinni otettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille, järjestyksenvalvojalla on poliisin suostumuksella oikeus pitää hänet säilössä enintään neljä tuntia kiinniottamisesta, kuitenkin enintään siihen asti, kun tilaisuus on päättynyt ja yleisö poistunut tai kun kiinniottamisen peruste on muutoin lakannut. (JVL 7 § 3 mom.)

Tämän lain perusteella säilössä pidettävien kohteluun sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 1 luvun 3 ja 4 §:ssä, 2 luvun 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 3 luvun 1 §:ssä, 5 luvun 1 ja 2 §:ssä, 8 luvun 2 §:ssä, 9 luvun 1 §:ssä sekä 12 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään. (JVL 7 § 5 mom.)

Järjestyksenvalvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain sellaiseen järjestyksenvalvojan hallinnoimaan säilytystilaan, jonka kihlakunnan poliisilaitos on ennen tilaisuuden alkamista tarkastanut ja hyväksynyt. Järjestyksenvalvojan tulee laatia jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä allekirjoitettu säilöönottoilmoitus. Järjestyksenvalvojan on toimitettava säilöönottoilmoitus viipymättä tilaisuuden päättymisen jälkeen kihlakunnan poliisilaitokselle. (JVL 7 § 6 mom.)

Kiinni otetun säilöissäpidosta säädetään tarkemmin sisäasiainministeriön asetuksella. (JVL 7 § 7 mom.)

Katso sisäasiainministeriön asetus järjestyksenvalvojan suorittamasta henkilötarkastuksesta ja säilöissäpidosta (304/2007).

Säilöönpanosta päättäminen ja poliisin suostumus

Kiinniotettua ei ole käytännössä aina mahdollista luovuttaa välittömästi (ajallisesti) poliisin haltuun. Mikäli poliisi tapauskohtaisesti siihen suostuu, kiinniotettua voidaan pitää säilössä siihen saakka, kunnes hänet on luovutettu poliisille. Säilöissäpidon *ehdoton* enimmäisaika on neljä tuntia kiinniottamisesta. Järjestyksenvalvojan on säilöissäpidon enimmäisajan puitteissa päästettävä henkilö vapaaksi, jollei poliisi ole noutanut häntä siihen mennessä. Säilöissäpito ei saa kuitenkaan jatkua kauemmin kuin sen peruste on olemassa. Säilöissäpito yleisötilaisuuden toimeenpanopaikalla saa kestää enintään tilaisuuden päättymiseen ja yleisön poistumiseen saakka. Kun peruste säilöissäpitoon on päättynyt tai neljän tunnin maksimialka on kulunut umpeen, ei henkilöä saa enää pitää lukitussa tilassa.

Suostumuksen saamiseksi poliisilta säilöönpanoa varten, on järjestyksenvalvojan välittömästi otettava yhteyttä poliisiin asian ratkaisemiseksi. Poliisi voi antaa suostumuksensa vapaamuotoisesti esimerkiksi puhelimitse. Suostumuksen saamisen jälkeen ennen säilöönottamista tulee terveydenhuollon ammattilaisen tarkastaa, ettei kiinniotetulla ole vammaa tai sairautta, joka voi vaarantaa hänen terveyttään säilytyksen aikana. Terveydenhuollon ammattilaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on rekisteröity terveydenhuollon ammattihenkilörekisteriin. Tällainen henkilö on esimerkiksi sairaanhoitaja tai laillistettu lääkäri.

Säilöönottotilan tarkastaminen

Säilöönottotilan tulee olla ennen tilaisuuden alkamista poliisin tarkastama ja kyseenkäyttötarkoitukseen hyväksymä. Erityisen tärkeää on, että säilöönnotettua valvotaan koko ajan. Jos samaan tilaan on sijoitettuna enemmän kuin yksi säilöissäpidettävä henkilö, on valvonnan oltava ehdottomasti keskeytymätöntä. Eri sukupuolta oleville tulee olla erilliset tilat. Jokaisesta säilöissäpidettävästä henkilöstä laaditaan määrämuotoinen, kirjallinen säilöönottoilmoitus, joka on toimitettava tilaisuuden päättymisen jälkeen poliisille. Edellä mainitut toimenpiteet on tehtävä todisteellisesti siten, että niihin osallistuu vähintään kaksi henkilöä.

Muita huomioitavia asioita

Järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta laittaa henkilöä säilöön pelkästään rikospurusteisesti eikä tilapäisellä järjestyksenvalvojalla ole tätä oikeutta lainkaan.

Säilytystilojen riittävyyden osalta tulee huomioida se, että eri sukupuolta oleville tulee olla erilliset säilöissäpitotilat. Samoin alle 18-vuotiaille tulee vastaavasti olla erilliset säilöissäpitotilat. Alle 18-vuotiaiden osalta säilöönotto tulee kuitenkin olla poikkeus ja lähtökohtaisesti alle 18-vuotiaat säilöönnotettavat tulee luovuttaa poliisille.

5.2.6 Kiinniotto matkustaja-aluksella

Tämän lain nojalla aluksella kiinni otettu saadaan kuitenkin aluksen päällikön määräyksestä pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan, jolle kiinniottamisen peruste ole sitä ennen lakannut. (JVL 7 § 4 mom.)

Kiinniotetun säilöissäpidosta aluksella päättää aluksen päällikkö, jolle järjestyksenvalvojan on ilmoitettava välittömästi kiinniotetun säilöönottotarpeesta.

Aluksella tapahtuneelle kiinniotetun säilöissäpidolle ei ole säädetty edellä mainittua neljän tunnin ehdotonta enimmäisaikarajaa. Säilöissäpito aluksella saa jatkua niin kauan kuin kiinniottamisen peruste on olemassa. Säilöissäpidon on kuitenkin päättyvä viimeistään aluksen saavuttua seuraavaan matkareitillään olevaan satamaan tai kiinniottamisen perusteen päättyttyä jo tätä aikaisemmin.

Poliisin suostumuksella ei ole käytännön merkitystä tapauksissa, joissa henkilö kiinniottamisen perusteen lakattua päästetään vapaaksi aluksen ollessa vielä matkalla. Vapauttamisen ohella säilöissä ollut henkilö voidaan aluksen saapuessa satamaan myös luovuttaa poliisille. Poliisi ratkaisee tällöin, ottaako se kiinniotetun haltuunsa vai päästääkö tämän vapaaksi.

5.2.7 Järjestyslain mukaisen järjestyksenvalvojan toimivaltuudet

Järjestyksenvalvontatehtäviä suorittavan järjestyksenvalvojan toimivaltuudet määräytyvät järjestyksenvalvojista annetun lain nojalla. Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole järjestyksenvalvojista annetun lain 6 §:ssä, 7 §:n 1 momentin 3 kohdassa, 7 §:n 3 ja 4 momentissa eikä 8 §:ssä tarkoitettuja toimivaltuuksia. Järjestyksenvalvojalla on järjestyksenvalvojista annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua kiinniotto-oikeutta käyttäessään oikeus tarkastaa kiinni otettu ja hänen hallussaan olevat tavarat sen varmistamiseksi, ettei kiinni otetulla ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla hän voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut vaaralliset esineet tai aineet. Pois otetut esineet ja aineet on luovutettava viipymättä poliisille. (JärjL 23 § 2 mom.)

Järjestyslain perusteella asetetun järjestyksenvalvojan toimivaltuudet poikkeavat tavanomaisen järjestyksenvalvojalain toimivaltuuksista. Järjestyslain mukaisen järjestyksenvalvojan toimivaltuuksista ja tehtävistä säädetään järjestyksenvalvojista annetun lain ohella myös järjestyslaissa. Tällaisen järjestyksenvalvojan toimivaltuuksia on rajoitettu muiden järjestyksenvalvontatehtävien suorittamiseen verrattuna monilta osin.

Pääsyn estäminen - EI

Järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla ei ole järjestyksenvalvojista annetun lain 6 §:ään sisältyvää oikeutta estää henkilön pääsyä toimialueelleen. Mahdollisen häiriön tai vaaran aiheuttajan saapuessa toimialueelle, järjestyksenvalvojan on tarkkailtava tämän käyttäytymistä ja tarvittaessa puututtava tämän käyttäytymiseen.

Toimialueelle saapuvan tarkastaminen - EI

Järjestyslain perusteella asetetulla järjestyksenvalvojalla ei myöskään ole järjestyksenvalvojista annetun lain 8 §:n 1 momenttiin sisältyvää oikeutta tarkastaa toimialueelle saapuvaa henkilöä ja tämän tavaroita.

Kiinniotetun tarkastaminen - KYLLÄ

Järjestyslain perusteella asetetun järjestyksenvalvojan kiinniotetun tarkastusoikeus on sen sijaan sama kuin muilla järjestyksenvalvojilla.

Toimialueelta poistaminen - EI / KYLLÄ

Järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla ei myöskään ole oikeutta poistaa toimialueeltaan henkilöä, joka ei huomautuksesta huolimatta noudata järjestyksen ja turvallisuuden voimassa pitämiseksi annettua tarpeellista käskyä. Tämän-

kaltaisten velvoittavien käskyjen antamisen on katsottu kuuluvan järjestyslaissa tarkoitettujen paikkojen osalle poliisin toimialaan. Järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla on sen sijaan poistamisoikeus muissa järjestyksenvalvoijista annetussa laissa säädetyissä tapauksissa (7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdat).

Säilöissäpito - Ei

Myös poliisin suostumuksella tapahtuvan kiinniotetun säilöissäpitoon liittyvä toimivaltaisuus on rajattu pois järjestyksenlain mukaisilta järjestyksenvalvojilta.

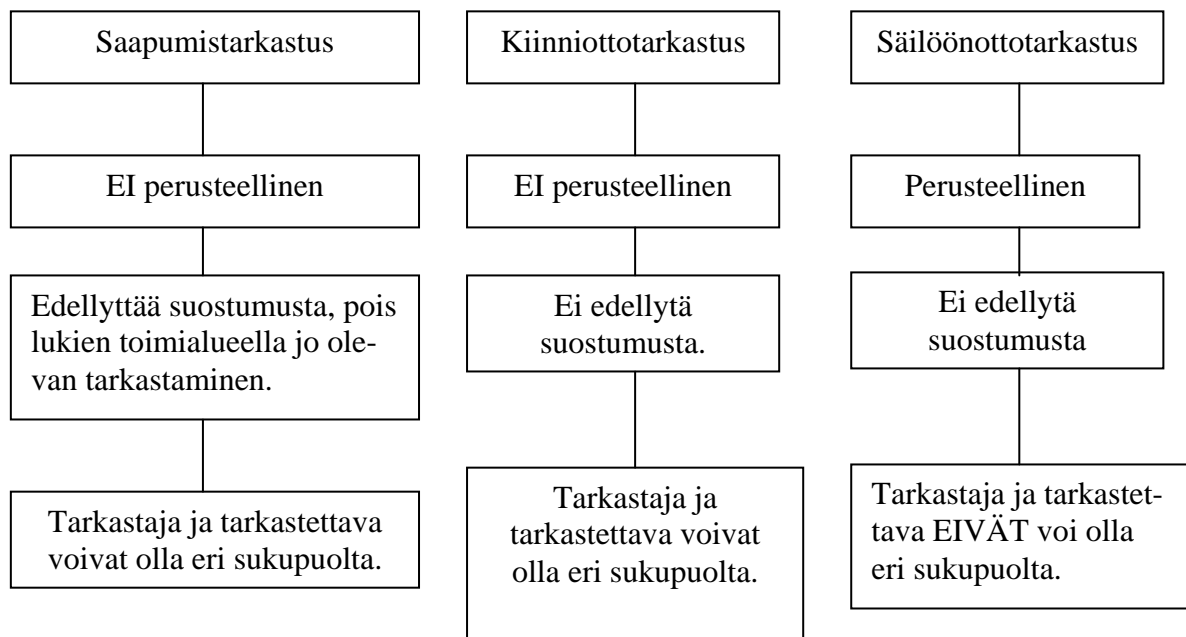
Voimankäyttövälineitä koskevat erityismääräykset

Järjestyslain perusteella asetetun järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineiden kantamisedellytysten osalta noudatetaan yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain vartijaa koskevia vastaavia säädöksiä.

5.3 HENKILÖN JA TAVAROIDEN TARKASTUS

Eri tarkastusmuodot

Järjestyksenvalvoja voi joutua tarkastamaan henkilön ja/tai tämän tavarat eri tilanteissa. Tarkastamisen suorittamisessa on otettava huomioon eri lähtökohdat sen mukaan, onko tarkastus perusteellinen vai ei. Tämä vaikuttaa siihen, onko tarkastajan oltava samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Sisäasiainministeriön asetuksessa järjestyksenvalvojan suorittamasta henkilöntarkastuksesta ja säilöissäpidosta on sen 1 § 2 momentissa säädetty, että *tarkastuksen suorittavan järjestyksenvalvojan tulee olla samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa, jos tarkastuksen kohteena olevalta joudutaan tarkastuksen suorittamiseksi riisumaan muuta vaateusta kuin päällysvaatteita. Tarkastus on tällöin suoritettava erillisessä tilassa tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta olevan todistajan läsnä ollessa.* Näin ollen tarkastusmuodot voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan:

5.3.1 Saapumistarkastus - Kielletyt esineet ja aineet

Järjestyksenvalvojalla on oikeus metallinilmaisinta tai muuta sellaista teknistä laitetta käyttäen tarkastaa toimialueelleen pyrkivä tai siellä oleva henkilö sen varmistamiseksi, ettei hänellä ole yllään tai mukanaan sellaisia esineitä tai aineita, joilla voitaisiin aiheuttaa vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle taikka joiden hallussapito toimialueella on kielletty lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan. Tilaisuuden järjestäjän tai poliisin kokoontumislain 23 §:n 4 momentin mukaan antaman määräyksen nojalla tai jos muusta syystä on perusteltua aihetta epäillä, että henkilöllä on hallussaan tällaisia esineitä tai aineita, saadaan henkilö ja hänen mukanaan olevat tavarat tarkastaa myös muulla sopivalla tavalla. (JVL 8 § 1 mom.)

Tarkastamisoikeus *henkilöt*:

- toimialueelle pyrkivä tai siellä jo oleva *henkilö*
- metallinilmaisinta tai muuta teknistä laitetta käyttäen

Tarkastamisoikeus: *esineet*

- tekninen laite, esim. röntgen-laite
- pyydetään avaamaan kantamus - suostumus

→ kieltäytyminen tarkastuksesta → pääsyn estäminen

Tarkastaminen muulla sopivalla tavalla

- oltava perusteltu syy, tai
- oltava etukäteen määrätty tehtäväksi kokoontumislain 23 §:n 4 momentin perusteella

→ esim. käsin tunnustelemalla

→ esim. pyydetään avaamaan kantamus tarkastamista varten

Alueella jo oleva henkilö voidaan tarvittaessa tarkastaa edellä mainittujen perusteiden täytyttyä jopa voimakeinoin, koska tarkastus ei edellytä kohdehenkilön suostumusta. Henkilön käytös on näissä tilanteissa yleensä niin häiritsevää, että kiinniottokin tulee usein kysymykseen.

Kokoontumislain säännös turvatarkastuksen toteuttamisesta

Kokoontumislain 23 §:n 4 momentin perusteella tilaisuuden järjestäjä tai poliisi voi tilaisuuden luonteen niin vaatiessa asettaa pääsyn ehdoksi myös sen, että henkilö suostuu itsensä ja mukana olevien tavaroidensa tarkastukseen. Tarkastuksella pyritään varmistamaan se, ettei henkilöllä ole mukanaan esineitä tai aineita, joiden tuominen tilaisuuteen on kielletty. Irtaimia esineitä voivat olla muun muassa laukut, kassit ja reput.

Tarkastukseen suostuminen on aina vapaaehtoista, vaikka se saattaakin tietyssä tilanteessa muodostaa esteen tilaisuuteen pääsemiselle. Tilaisuuteen pyrkivää ei voi pakottaa suostumaan tarkastukseen edes silloin, jos tilaisuuden järjestäjä tai poliisi on asettanut tarkastukseen suostumisen tilaisuuteen pääsyn ehdoksi. Henkilö voi joko tyytyä siihen, ettei häntä päästetä tilaisuuteen tai osoittaa vapaaehtoisesti, ettei kiellettyjä esineitä ja aineita ole. Tällöin pääsyn estämiseen ei ole perustetta.

On huomattava, että tämän säännöksen mukainen määräys voidaan antaa ainoastaan yleiseen kokoukseen ja yleisötilaisuuteen, ei majoitus- tai ravitsemisliikkeen, leirintäalueelle eikä matkustaja-alukseen. Kyseinen tarkastus voidaan tehdä myös muulla sopivalla tavalla, esimerkiksi vaatteiden päältä tunnustelemalla.

Käytännön toteuttamisesta

Tarkastuksen sujuvuuden vuoksi yleisötilaisuuden järjestäjän on hyvä myös huolehtia, että tarkastukselle on tarkoituksenmukainen paikka ja että tarkastuksen suorittamiseen on varattu riittävä määrä järjestyksenvalvoja.

Käytännössä suurin osa yleisötilaisuudessa tai yleisessä kokouksessa kielletyistä aineista ja esineistä luovutetaan tilaisuuden järjestäjän henkilökunnalle vapaaehtoisesti säilöttäväksi ennen tarkastusta tai hävitetään laittamalla aine tai esine roskakoriin. Järjestäjän on huolehdittava tarkastuksen yhteydessä mahdollisesti säilytykseen otetuista tavaroista.

Saapumistarkastus tehdään yleisötilaisuuden järjestäjän tarkastusta varten vaaralla alueilla, ”porteilla”, yleisötilaisuuden järjestämisalueelle pyrkiville henkilöille. Luonteeltaan tarkastus on niin sanottua läpivirtaustarkastusta, jossa suurelkin joukolla jonottavia ihmisiä tehdään tarkastus sen estämiseksi, että henkilö toisi yleisötilaisuusalueelle edellä mainittuja kiellettyjä esineitä tai aineita. Tarkastuksessa ei selvitetä tilaisuuteen pyrkivien henkilöllisyyttä.

Käytännössä tarkastus tehdään massatarkastuksina sisääntulopisteessä, johon on etukäteen varattu riittävästi järjestyksenvalvoja, sekä miehiä että naisia tarkastuksen nopeaan ja asialliseen hoitamiseen. Tarkastuksessa on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilön asialliseen kohteluun. Tarkastuksen tavoitteena on kiellettyjen aineiden ja esineiden poisotto, eikä kokonaisvaltainen taskujen ja laukkujen tyhjentäminen.

5.3.2 Kiinniottotarkastus - Kiinniotetun tarkastus

Järjestyksenvalvojalla on 7 §:n 2 momentissa tarkoitetun kiinnioton yhteydessä oikeus tarkastaa kiinni otettu sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, joilla tämä voi vaarantaa säilöissäpidon taikka aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. (JVL 8 § 2 mom.)

Kiinniottotarkastus on kiinnioton yhteydessä vaarallisten esineiden ja aineiden löytämiseksi henkilölle ja hänen tavaroilleen suoritettava toimenpide. Tarkastuksen tarkoituksena on parantaa järjestyksenvalvojen työturvallisuutta, varmistua kiinniotetun pysymisestä järjestyksenvalvojan hallinnassa sekä estää kiinniotettua aiheuttamasta vaaraa itselleen tai muille.

Kiinniottotilanteessa suoritettu tarkastus ei luonnollisesti voi olla kovin perusteellinen kaikissa tilanteissa. Tarkastuksen tavoitteena onkin tällöin lähinnä varmistua, että kiinniotto ja kuljetus voidaan suorittaa turvallisesti.

Kiinniottotarkastus voidaan suorittaa vaatteiden päältä tunnustelemalla ja ottamalla löydetyt vaaralliset aineet ja esineet pois myös vaatteiden ja ihon väliseltä alueelta. Tärkeimpinä tarkastettavina alueina ovat taskut, hihat sekä vyötärön ja nilkkojen alueet.

Tarkastuksen yhteydessä pois otetuista esineistä ja aineista on kirjattava vähintään, keneltä ja mistä esine tai aine on otettu haltuun, haltuunoton ajankohta, esiin tai aineen laatu, määrä sekä haltuun ottaja.

Pois otettavan aineen tai esineen löytyessä on tarkastus silti suoritettava loppuun saakka niin kutsutun +1 –säännön mukaisesti eli löydettyessä esine suoritetaan tarkastus huolellisesti loppuun asti mahdollisten lisälöytöjen varalta.

Kiinniottotarkastuksen suoritustapa voi vaihdella tarkastettavan asennon, suori-
tussympäristön ja tarkastettavan käytöksen mukaisesti.

Tarkastuksen tarkempi käytännön suorittaminen tulee esittää koulutettaville koulut-
tajan mallisuorituksen avulla. Tarkastuksen suorittamista tulee harjoitella myös
käytännössä sujuvan ja oikein suoritettujen tarkastusten varmistamiseksi. Tarkas-
tuksessa pitää aina huomioida työturvallinen toimintatapa (taskuissa olevat piikit
ym.) ja varautuminen voimankäyttöön, mikäli henkilö alkaa vastustaa tarkastusta.
Kiinniottotarkastuksen yhteydessä voimankäyttöä on henkilön pitäminen paikoil-
laan, jos tämä yrittää estää tarkastuksen suorittamista.

5.3.3 Säilöönottotarkastus

Jos kiinniotettu henkilö on tarkoitus ottaa säilöön, säilöönottotarkastuksen on täl-
löin oltava perusteellisempi. Järjestyksenvälvojan toiminnan asiallisuutta koskeva
vaatimus edellyttää, että tällaisen perusteellisen tarkastuksen suorittava järjestyk-
senvälvoja on samaa sukupuolta tarkastettavan kanssa. Tarkastus on tällöin teh-
tävä erillisessä tilassa ja tarkastettavan kanssa samaa sukupuolta olevan todista-
jan läsnä ollessa. Terveystieteiden alan ammattilaisen on tarkastettava kiinniotetun
terveydentila ennen säilöönottoa.

Säilöönottoilmoituksen liitteeksi tulee säilöönnotetulta haltuun otetusta omaisuudes-
ta laatia luettelo. Säilöönnotetun ja järjestyksenvälvojan on allekirjoitettava omai-
suusluettelo. Jos säilöönnotettu ei allekirjoita omaisuusluettelo, kahden järjestyk-
senvälvojan on todettava allekirjoituksin luettelo oikeaksi. Omaisuusluetteloon on
tarkasti kirjattava omaisuuden laatu ja määrä. Haltuun annettusta omaisuudesta
tulee tehdä merkintä omaisuusluetteloon. Omaisuudesta saadaan merkitä myös
 muita tietoja. Säilöönnotetulle on hänen pyynnöstään annettava kopio omaisuus-
luettelosta.

Säilöönnotetun vapauduttua säilytystilasta, häneltä haltuun otettu omaisuus on luo-
vutettava hänelle takaisin, jollei omaisuuden luovuttamiselle ole laissa säädettyä
estettä. Säilöönnotetun tulee allekirjoittaa omaisuusluettelo saatuaan omaisuuden
haltuunsa. Jollei säilöönnotettu allekirjoita omaisuusluettelo, kahden järjestyksen-
välvojan on todettava luovutettu omaisuus laadultaan ja määrältään oikeaksi alle-
kirjoituksin.

5.3.4 Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisotto-oikeus

*Järjestyksenvälvojalta on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut 1 ja 2 momen-
tissa tarkoitetut esineet ja aineet. Järjestyksenvälvojalta on myös oikeus ottaa pois
hänen toimialueellaan olevalta henkilöltä tarkastuksessa tai muuten löydetty esine
tai aine, jota voidaan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemi-
seen tai sellaisella rikoksella uhkaamiseen taikka jonka tuominen alueelle on muu-
ten lain tai sen nojalla annetun määräyksen mukaan kielletty. (JVL 8 § 3 mom.)*

Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa pois tarkastuksessa tavatut edellä mainitut esineet ja aineet. Kiellettyjen esineiden ja aineiden poisottamisessa on otettava huomioon sekä laissa säädetyt että tilaisuuden järjestäjän tai poliisin kokoontumislain 23 §:n perusteella antamat kiellot. Viimeksi mainittu kiello on voitu antaa esimerkiksi alkoholin tuomisesta tilaisuuteen.

Muuten löydetty esine tai aine

Toimialueella olevalla henkilöllä nähdään olevan hallussaan esimerkiksi puukko, jonka hän kätkee vaatteisiin tai vaatteissa on havaittavissa selvä merkki kätketystä esineestä Järjestyksenvalvoja voi ottaa kielletyn esineen tai aineen pois, jos hän on varma tällaisen esineen tai aineen oikeudettomasta hallussapidosta.

5.3.5 Menettely poisotettujen esineiden ja aineiden suhteen

Pois otetut esineet ja aineet on viipymättä luovutettava poliisille taikka, jollei siihen ole lain mukaan estettä, palautettava omistajalleen tai haltijalleen hänen poistuessaan paikalta. (JVL 8 § 4 mom.)

Poisotetut esineet ja aineet on palautettava niiden omistajalle tai haltijalle hänen poistuessa paikalta, jollei siihen ole lain mukaan estettä. Säännös kieltää siten esimerkiksi ampuma-aseen, räjähdysaineen, teräaseen taikka muun sellaisen esineen tai aineen palauttamisen, jota on perusteltua aiheuttaa epäillä voitavan käyttää henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tekemiseen. Järjestyslain 9 ja 10 § sisältävät säännökset vaarallisista esineistä ja toisen vahingoittamiseen soveltuvista esineistä ja aineista sekä näiden hallussapidosta muun muassa yleisellä paikalla. Poisotettujen esineiden ja aineiden säilyttämistä varten tulee olla asianmukaiset säilytystilat.

Tarkastuksen yhteydessä pois otetut esineet ja aineet on säilytettävä lukitussa tai jatkuvasti valvotussa tilassa. Säilytettävistä esineistä ja aineista on pidettävä hyvää huolta. Tarkastuksen yhteydessä haltuunotetut esineet ja aineet on luovutettava tilaisuuden päätyttyä tai henkilön poistuttua tapahtumapaikalta takaisin henkilölle, jolta ne on otettu pois. Esineet ja aineet, joita ei voida luovuttaa takaisin, on toimitettava tilaisuuden tapahtumapaikan poliisille viipymättä. Haltuunotettuja esineitä ja aineita palautettaessa on kirjattava vähintään kenelle esineet tai aineet on luovutettu, luovutettujen esineiden tai aineiden laatu ja määrä, luovutusajankohta sekä tiedot luovuttajasta.

Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole kiinniottotarkastusta tehtäessäkään toimivaltaa selvittää kohdehenkilön henkilöllisyyttä, eikä todeta sitä henkilöltä pois otettavista esineistä. Esineiden mahdollisimman tarkkaa kirjaamista koskevan edellytyksen vuoksi esimerkiksi ajokortista tai henkilöllisyystodistuksista saadaan kirjata yksilöivä tieto siitä, kenen ajokortista tai henkilöllisyystodistuksesta on kysymys. Menettelyllä halutaan turvata esineiden ja aineiden oikeudenomistajia.

Milloin järjestyksenvalvoja on ottanut pois laillisesti valmistetut tai maahantuodut alkoholijuomat niiden hallussapitoon ikänsä puolesta oikeutetulta, on kyseiset alkoholijuomat palautettava henkilölle tämän poistuessa toimialueelta. Erityisesti on huomioitava, että väkevän alkoholijuoman hallussapidon ikäraja on 20 vuotta. Joissakin tilaisuuksissa jo pelkkä alkoholijuoman hallussapitäminen voi muodostaa

esteen tilaisuuteen sisälle pääsemiseksi. Ratkaisun asiassa tekee järjestyksenvalvoja tapauskohtaisesti.

Henkilö voi vapaaehtoisesti luopua hallussaan olevasta omaisuudesta ennen tarkastusta tai tarkastuksen yhteydessä.

5.4 VOIMAKEINOJEN KÄYTTÄMINEN

5.4.1 Voimakeinojen käyttötarkoitus

Järjestyksenvalvojalla on tehtävänsä suorittaessaan oikeus henkilön pääsyn estämiseksi, paikalta poistamiseksi, kiinniottamisen toimittamiseksi, kiinni otetun tarkastamiseksi tai pakenemisen estämiseksi, esineen tai aineen poisottamiseksi taikka esteen poistamiseksi käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina. (JVL 9 § 1 mom.)

Voimakeinojen käyttäminen järjestyksenvalvontatehtävässä ei ole milloinkaan itsetarkoitus, vaan voimankäytön tarkoituksena tulee olla varsinaisen tehtävän suorittamisen turvaaminen. Voimakeinojen käyttäminen ei siten ole mahdollista, jos tehtävää ei voida niitäkään käyttämällä toteuttaa. Lisäksi edellytetään aina, että voimakeinojen käyttäminen on puolustettavaa. Voimakeinojen käyttöä koskeva toimivaltuussäännös ei ole itsenäinen toimivaltuus, vaan se liittyy aina suoritettavan tehtävän hoitamiseen. Varsinainen toimivaltuus tulee siis jostakin muusta säännöksestä ja voimakeinojen käyttäminen on varsinaisen tehtävän suorittamiseksi välttämätön lisä.

Voimankäyttöä harkittaessa tulee ottaa erityisesti huomioon järjestyksenvalvojalain 3 §:n säännös, jonka mukaan järjestyksenvalvojan tulee ”ensisijaisesti neuvoin, kehotuksin ja käskyin” pitää yllä järjestystä ja turvallisuutta toimialueellaan. Jos esimerkiksi voimankäytön ennustettavissa olevat seuraukset aiheuttaisivat suuria kustannuksia, vahinkoa tai terveyden vaaraa kuin toimenpiteellä on tarkoitus estää, voimakeinojen käytöstä on luovuttava. Voimakeinojen käytöstä saattaa olla tarkoituksenmukaista luopua myös muissa vastaavissa tapauksissa. Tällainen syy voi olla esimerkiksi rikkomuksen vähäisyys. Toisaalta tilanne saattaa olla niin kiireellinen ja vaarallinen, että voimakeinoin on turvauduttava joissakin tilanteissa lähes välittömästi. Käynnissä oleva pahoinpitely vaatii nopeasti ja hetkellisesti voimakeinojen käyttöä tilanteen rauhoittamiseksi; pahoinpitelijät erotetaan toisistaan ja pidetään erillään toisistaan.

Järjestyksenvalvojan voimankäytösäännöksen määritelmä voimakeinojen käyttämisen mahdollistavista tilanteista on tyhjentävä. Säännös siis määrittää sen normaaleja kansalaisoikeuksia pitemmälle menevän voimankäyttöoikeuden, joka järjestyksenvalvojalla on nimenomaan tehtävää suorittaessaan.

Esteen poistamisella tarkoitetaan voimankäytösäännöksessä muun muassa poistumistien tukkivan ajoneuvon poistamista onnettomuustilanteessa. Säännös mahdollistaa myös järjestyksenvalvojan tehtävän suorittamista estävän henkilön poistamisen. Poistamisen yhteydessä voimankäyttöä on esimerkiksi henkilön käteen kiinnitarttuminen ja taluttaminen ulos kuljetusotteessa.

Voimakeinojen käyttämisessä on kysymys usein tilanteesta, jossa järjestyksenvalvoja on tehtävässään sekä oikeutettu että velvollinen puuttumaan jonkun oikeuksiin. Järjestyksenvalvojalla onkin oltava aina lakiin perustuva toimivalta voimakeinojen käyttämiseen. Voimakeinoksi, joskin lieväksi, katsotaan esimerkiksi järjestyksenvalvojan aktiivinen tekeminen estämällä fyysisesti henkilön sisäänpääsy asettumalla oviaukkoon.

Voimakeinojen käyttämisen tulee olla tarpeellista tehtävän suorittamiseksi. Jos tavoitteeseen päästään muita lievempiä keinoja käyttäen, on turvaututtava niihin, vaikka ajallisesti ne vaativat pitemmän ajan. Jos taas näyttää siltä, että tavoitteeseen ei päästä voimakeinoja käyttämälläkään, on niistä luovuttava. Voimakeinoja on käytettävä oikea-aikaisesti; ei ennenaikaisesti, liian myöhään eikä silloin, kun vastarinta on jo päättynyt. Voimakeinojen käyttäminen ei siten ole enää mahdollista esimerkiksi tilanteessa, jossa kiinniotto on jo suoritettu ja kiinni otettu on rauhallisena järjestyksenvalvojan hallinnassa. Voimakeinojen käyttämisestä voidaan tarpeen mukaan varoittaa henkilöä.

Voimakeinojen käyttöön ryhdyttäessä on niiden käyttämisen edellytysten oltava olemassa tai välittömästi uhkaamassa. Kiinniottotarkastuksen yhteydessä voimankäyttöä on esimerkiksi henkilön pitäminen paikoillaan, jos hän yrittää estää tarkastamisen. Voimakeinot voivat kohdistua niin henkilöön kuin omaisuuteenkin.

5.4.2 Voimakeinojen puolustettavuus

Voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. (JVL 9 § 2 mom.)

Järjestyksenvalvojalain voimankäytösäännös sisältää edellä mainitun tarpeellisuusvaatimuksen lisäksi erillisen kohdan, jolla pyritään määrittelemään voimankäytön puolustettavuutta. Laissa on kuitenkin mahdotonta määritellä yksityiskohtaisesti, minkälaisia voimakeinoja voidaan pitää puolustettavina erilaisissa tilanteissa, koska tapaukset ovat niin yksilöllisiä. Siksi voimankäytön puolustettavuus on aina harkittava tilannekohtaisen kokonaisarvion perusteella.

Kokonaisarvostelussa huomioon otettavina seikkoina säädöksessä mainitaan erityisesti tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja käytettävissä olevat voimavarat. Kyseiset seikat voivat vaikuttaa kokonaisarvostelussa hyvin eri suuntiin riippuen muista huomioon otettavista asioista. Esimerkiksi voimavarojen vähyys saattaa joissakin vaarallisissa ja nopeissa tilanteissa olla seikka, joka oikeuttaa ankarampien voimakeinojen käyttöön. Voimavarat saattavat vastaavasti olla joissakin tapauksissa täysin riittämättömät. Voimakeinojen käyttämisestä tuleekin tällöin luopua kokonaan. Vastarinnan vaarallisuus harkinnassa on otettava huomioon henkilön ikä (lapsi/vanhus), henkilön fyysinen koko ja henkilön varustautuneisuus (puukko, pesäpallomaila ym.).

Voimakeinojen käytön yhteydessä on huomioitava sivullisten oikeudet ja turvallisuus. Voimakeinojen käytön pitää olla suoritustavoiltaan varmaa, ennustettavaa ja yleisesti hyväksyttyä.

5.4.3 Voimankäyttövälineet ja niiden kantaminen sekä voimankäyttötavat

Järjestyksenvalvojan sallitut voimankäyttövälineet ovat ampuma-aselain (1/1998) 11 §:ssä tarkoitettu kaasusumutin sekä käsiraudat, muoviset siteet ja enintään 70 senttimetriä pitkä patukka.

Järjestyksenvalvoja ei saa kantaa järjestyksenvalvontatehtävässä voimankäyttövälinettä tarpeettomasti. Kaasusumutinta saa kantaa ainoastaan järjestyksenvalvoja, joka on suorittanut yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 29 §:n 2 momentissa tarkoitettua vartioimistehtävissä tapahtuvan kaasusumuttimen kantamisen mahdollistavan koulutuksen. Tämä lain 2 a §:n 2 momentin perusteella järjestyksenvalvojaksi hyväksyty ei saa kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä.

Järjestyksenvalvojan on kannettava voimankäyttövälineitä asunsa alla siten, että ne eivät ole muiden havaittavissa. Jos voimankäyttövälineiden kantaminen asun alla ei ole mahdollista, niitä saadaan kantaa vyöhön kiinnitettävissä umpikotelossa. Patukkaa saa kantaa siltä osin näkyvissä kuin sen kantaminen asun alla tai umpikotelossa ei sen koon vuoksi ole mahdollista. (JVL 10 §)

Järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineitä voi pitää hallussaan ja käyttää järjestyksenvalvontatehtävässä sisäasianministeriön määrittämän järjestyksenvalvojan koulutuksen hyväksytysti suorittanut järjestyksenvalvoja. Yksittäiseen tilaisuuteen poliisin hyväksymispäätöksellä määrättyllä järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä.

Järjestyksenvalvojan voimankäyttövälineitä ovat:

- ampuma-aselain mukainen kaasusumutin,
- käsiraudat,
- muoviset siteet; sekä
- enintään 70 cm pitkä patukka. Patukan tulee olla rakenteeltaan kiinteä, kokoon painumaton ja valmistettu muusta aineesta kuin metallista. Hyväksytyjä patukoita olisivat näin ollen kumista, muovista tai puusta valmistetut siteet patukat.

Järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä tarpeettomasti. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että järjestyksenvalvojan tulee pystyä esittämään aina peruste voimankäyttövälineen mahdolliselle kantamiselle. Peruste voi liittyä esimerkiksi järjestyksenvalvojan omaan turvallisuuteen tai toimintalueen luonteeseen, mutta perusteen on oltava objektiivisesti tarkastellen kestävä. Voimankäyttövälineitä tulee kantaa huomaamattomasti ja ne tulee sijoittaa pääsääntöisesti asun alle. Asun päällä vyössä kannettaessa voimankäyttövälineiden tulee olla umpikotelossa, patukkaa lukuun ottamatta.

Kaasusumuttimen kantaminen järjestyksenvalvontatehtävissä edellyttää peruskoulutuksen lisäksi vartijan erityisen voimankäytön yleisen osan ja kaasusumutinkoulutuksen erityisen osan suorittamista. Koulutuksen suorittamisen lisäksi kaasusumutinta tehtävissään kantavan järjestyksenvalvojan tulee täyttää ampuma-aselakiin perustuva kaasusumuttimen hallussapitoedellytys (henkilökohtainen tai yhteisölle myönnetty kaasusumutinlupa). Lisäksi järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla täytyy olla myös vartioimisliikkeen vastaavan hoitajan suostumus sumuttimen kantamiseen.

Järjestyslain mukaisella järjestyksenvalvojalla voi olla mukana tehtävissään (järjestyslaissa säädetyt paikat tai kulkuneuvot) voimankäyttövälineenä myös teleskooppipatukka, jonka kantaminen edellyttää lisäksi asianmukaista koulutusta.

Voimakeinoja käytävällä järjestyksenvalvojalla tulee olla vaadittavan harkintakyvyn lisäksi myös riittävät koulutukselliset, fyysiset ja taidolliset edellytykset voimakeinojen käyttämiseen.

Voimakeinoina voidaan käyttää sekä ruumiinvoimia että voimankäyttövälineitä. Järjestyksenvalvojan pitää osata käyttää voimakeinoja suoritusvarmasti, käytetyillä voimakeinoilla pitää olla ennustettava, tavoiteltu lopputulos ja voimakeinojen pitää olla yleisesti hyväksyttäviä kuljetus- ja hallintaotteita. Voimakeinoja käyttäessä esimerkiksi iskut ja potkut sukuelimiin sekä kuristukset ym. ovat kiellettyjä.

5.4.4 Koiran mukana pitäminen

Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen luvalla järjestyksenvalvoja saa pitää järjestyksenvalvontatehtävissä mukanaan yhtä koiraa:

- 1) joka on hyväksytysti suorittanut sisäasiainministeriön vahvistamat vaatimukset täyttävän tottelevaisuustarkastuksen;*
- 2) jonka ohjaajana hän on toiminut tottelevaisuustarkastuksessa;*
- 3) joka on vähintään kaksi mutta enintään kymmenen vuotta vanha;*
- 4) joka on rekisteröity ja tunnistusmerkitty siten, että se on luotettavasti yksilöitävissä;*
- 5) joka on hänen hallittavissaan; sekä*
- 6) joka ei ole ominaisuuksiltaan osoittautunut sopimattomaksi järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettäväksi.*

Järjestyksenvalvoja saa pitää 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttävää koiraa mukanaan järjestyksenvalvontatehtävissä kaksi vuotta momentin 1 kohdassa tarkoitetusta hyväksymisestä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu lupa voidaan myöntää, jos tilaisuuden laajuus, laatu tai järjestämipaikka järjestyksenpitoon liittyvästä perustellusta syystä edellyttää koiran mukana pitämistä. Tilaisuudessa koiralla on oltava kuonokoppa, joka voidaan poliisin määräyksestä poistaa, jos henkilöiden käyttäytymisen tai muun siihen verrattavan syyn perusteella voidaan päätellä tilaisuuteen osallistuvien turvallisuuden olevan uhattuna. (JVL 11 §)

Järjestyksenvalvojista annettu laki sisältää erityissäännöksen koiran mukana pitämisestä tietyissä järjestyksenvalvontatehtävissä. Koiran mukana pitäminen järjestyksenvalvontatehtävissä edellyttää aina tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisin lupaa.

Koiralla on oltava järjestyksenvalvontatehtävissä aina kuonokoppa, joka voidaan poistaa vain poliisin määräyksestä. Järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävä koira ja sen ohjaajana toimivan järjestyksenvalvojan on lisäksi suoritettava hyväksyttävästi Poliisiammattikorkeakoulun järjestämä koiran tottelevaisuustarkastus. Lainsäädäntö sisältää myös muun muassa koiran ikään, sen hallittavuuteen ja ominaisuuksiin liittyviä lisäedellytyksiä. (Ks. myös tarvittaessa tarkemmin sisäasiainministeriön asetus vartioimis- ja järjestyksenvalvontatehtävissä mukana pidettävästä koirasta 782/2002).

5.4.5 Voimakeinot poliisimiestä avustettaessa

Järjestyksenvalvojan avustaessa poliisia on lisäksi voimassa, mitä poliisilain (493/1995) 27 §:ssä säädetään poliisimiestä tilapäisesti avustavan henkilön oikeudesta voimakeinojen käyttöön. (JVL 9 § 3 mom.)

Sillä, joka poliisimiehen pyynnöstä tai tämän suostumuksella tilapäisesti avustaa poliisimiestä tilanteessa, jossa on välttämätöntä turvautua sivullisen voimakeinoapuun erittäin tärkeän ja kiireellisen poliisin virkatehtävän suorittamisessa, on oikeus poliisimiehen ohjauksessa sellaisten välttämättömien voimakeinojen käyttömiseen, joihin poliisimies toimivaltansa nojalla hänet valtuuttaa. (PoL 27 § 3 mom.)

Järjestyksenvalvojan avustaessa poliisia järjestyksenvalvojan toimivaltuudet voivat laajentua poliisin antamien ohjeiden perusteella järjestyksenvalvojan oman tehtävän suorittamiseen liittyvistä valtuuksista. Poliisi voi esimerkiksi antaa yleisötilaisuudessa järjestyksenvalvojalle käskyjä, jotka sisältävät laajemmat oikeudet voimakeinojen käyttämiseen kuin järjestyksenvalvojalla muutoin olisi. Tällaisten voimakeinojen käyttäminen tapahtuu aina poliisimiehen valvonnassa ja ohjauksessa. Tarkemmin poliisimiehen voimakeinojen käyttämisestä on säännelty sisäasiainministeriön asetuksessa poliisin voimakeinojen käyttämisestä. Poliisimiehen avustaminen ei kuitenkaan tee järjestyksenvalvojasta virkamiestä.

5.4.6 Voimakeinojen käyttäminen ja voimankäyttöön oikeuttavat tilanteet

Oikeudesta käyttää voimakeinoja virkatehtävän hoitamiseksi tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi sekä oikeudesta avustaa järjestystä ylläpitämään asetettuja henkilöitä säädetään erikseen lailla. (RL 4 luku 6 § 1 mom.)

Rikoslaki sisältää yleissäännöksen, jonka mukaan oikeudesta käyttää voimakeinoja virkatehtävän hoitamiseksi tai muun siihen rinnastettavan syyn vuoksi tulee säätää lailla erikseen. Kyseinen vaatimus koskee myös oikeutta avustaa järjestystä ylläpitämään asetettuja henkilöitä. Tällä halutaan korostaa sitä, että voimankäyttöoikeus edellyttää aina erillistä laissa olevaa valtuutusta.

Voimankäyttöoikeutta ei voida perustaa asetuksen tasoisiin säännöksiin ilman selvää laista ilmenevää valtuutusta. Tämän johdosta järjestyksenvalvojen oikeudesta voimakeinojen käyttämisen säädetään järjestyksenvalvoista annetun lain 9 §:ssä.

Varsinaisten virkatehtävien suorittamisen lisäksi voimankäyttöoikeus voi olla olemassa vain poikkeustapauksissa. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi järjestyksenvalvojat (JVL 9 §), ilma-alusten ja laivojen kapteenit, vartijat sekä jokamiehen kiinniotto-oikeutta käyttävät tavalliset kansalaiset. Edellä mainitussa laissa säädetään näiden tilanteiden varalta, että oikeus voimakeinojen käyttöön voidaan antaa myös virkatehtäviin rinnastettavan syyn nojalla. Tyypillinen virkatehtävään rinnastettava tehtävä on järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja turvaaminen tietyllä alueella. Kyseinen tehtävä kuuluu luonteensa puolesta valtiolle, mutta sen hoitaminen on tietyissä tilanteissa annettu myös muiden kuin viranomaisien huolehdittavaksi. Voimakeinojen käyttöoikeus edellyttää tällöinkin aina laissa säädettyä toimivaltuutta.

Viranomaista tai vastaavaa avustavan sivullisen oikeus voimakeinojen käyttöön edellyttää aina laissa olevaa erityissäännöstä. Viranomaisten tai vastaavan avus-

taminen edellyttää avustettavan pyyntöä tai suostumusta. Oma-aloitteisesti tapahtuvaa voimankäyttötilanteeseen avustamaan menemistä ei ole syytä tehdä. Sivullisella on viranomaisen tai vastaavan avustamiseen liittyvä oikeus voimankäyttöön seuraavien lakien mukaisesti: poliisilaki, laki rajavartiolaitoksesta, tullilaki, laki rangaistusten täytäntöönpanosta, ilmailulaki, laki järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä ja merimieslaki.

Sivullisen oikeudesta voimakeinojen käyttöön järjestyksenvalvojaa avustaessa ei ole laissa erityissäännöistä.

5.4.7 Sallittujen voimakeinojen rajat

Voimakeinoja käytettäessä saa turvautua vain sellaisiin tehtävän suorittamiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin, joita on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutenkin. (RL 4 luku 6 § 2 mom.)

Virkatehtävän hoitamiseksi tai siihen rinnastettavan syyn vuoksi saadaan käyttää vain laissa säädettyjä rajoja täyttäviä voimakeinoja. Säännöksessä säädetään sallittujen voimakeinojen rajoista.

Tarpeellisuus

Toimenpiteiden tulee olla tarpeellisia laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että voimakeinojen käyttäminen ei saa olla ensisijainen toimenpide, mikäli tehtävä voidaan muullakin tavoin, esim. puhuttamalla, suorittaa. Keinojen tarpeellisuus arvioidaan kulloinkin suoritettavana olevan tehtävän kannalta erikseen. Tarpeellisuusvaatimus viittaa ensinnäkin keinojen voimakkuuteen. On käytettävä lievintä tarkoitukseen johtavaa keinoa. Jos samaan tulokseen olisi päädytty käytettyä lievemmällä keinolla, tilanteessa on turvauduttu tarpeettoman ankaraan voimakeinoon. Tarpeellisuusvaatimus sisältää myös ajallisen rajauksen. Ennakollinen voimakeinojen käyttö on lainkohdassa tarkoitettussa mielessä tarpeetonta. Tarpeettomia ovat myös liian pitkään jatkuneet voimakeinot. Keinojen käytöstä on siis luovuttava, kun tarvetta ei enää ole. Tarpeellisuusvaatimukseen voidaan liittää myös keinojen tehokkuutta koskeva ulottuvuus. Tosin tätäkin seikkaa voisi tarkastella myös puolustettavuusarvioinnin kannalta. Jos voimakeinot eivät missään oloissa olisi voineet johtaa tavoiteltuun tulokseen, niitä ei myöskään voida pitää tehtävän suorittamiseksi tarpeellisina. Voimakeinoista on siis luovuttava, jos ne eivät todennäköisesti tuota tulosta.

Se, että voimakeinot ovat tarpeellisia, ei vielä oikeuta niiden käyttämiseen. Niiden on myös oltava tehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus sekä tilanne muutoinkin huomioon ottaen kokonaisuutena arvioiden puolustettavia.

Puolustettavuus

Tällä tarkoitetaan toimenpiteiden suhteellisuutta: on punnittava vastakkain suoritettavan tehtävän tärkeys ja kyseistä tehtävää suoritettaessa tarvittavien voimakeinojen sisältämän pakon tuoma intressiloukkaus.

Puolustettavuusvaatimus samastuu säännöksessä suhteellisuuden vaatimukseen ja sen edellyttämään intressivertailuun; voimakeinon ankaruuden ja sen käyttämisestä aiheutuvien haittojen on oltava järkevässä ja kohtuullisessa suhteessa tavoit-

teltaviin päämääriin. Tässä arvioinnissa vaikuttavia yksittäisiä kriteereitä ovat tehtävän tärkeys, tehtävän kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus ja muut tilanteeseen liittyvät kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Voimakeinojen suhteellisuutta on usein kuvattu esimerkillä ”omenavarasta ei saa ampua”. Tällä tarkoitetaan sitä, että vaikka toimenpiteiden suorittamiselle onkin peruste (näpistys), ei äärimmäisten voimakeinojen käyttäminen voi tulla kyseeseen. Toimenpiteen suorittaminen (kiinniotto ampumalla) ei ole suhteessa tehtyyn rikokseen.

Tärkeys, kiireellisyys ja vastarinnan vaarallisuus

Ennen voimakeinojen käyttöön ryhtymistä tulee myös harkita tehtävän tärkeys, kiireellisyys ja vastarinnan vaarallisuus. Jos henkilöllä havaitaan esim. kielletty alkoholivalmiste vaatteiden alla hallussaan, on toimenpiteisiin ryhtymisessä otettava huomioon myös se, kuinka paljon haittaa valmisteesta tilaisuudelle on. Järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa ko. valmiste pois, mutta ennen tähän ryhtymistä on myös suhteutettava käytettävät keinot tavoiteltavaan lopputulokseen. Jos henkilö on esim. keskellä väkijoukkoa, saattaa tilanne riistäytyä käsistä, mikäli toimenpiteisiin ryhdytään ko. tilanteessa. Voi olla järkevää odottaa, että henkilö siirtyy toiseen paikkaan ennen kuin häntä lähestytään. On ts. kysyttävä itseltään, kuinka tärkeätä ja kiireellistä on ryhtyä heti toimenpiteisiin valmisteiden poisottamiseksi. Lisäksi on pohdittava sitä, mitkä valmiudet toimenpiteen suorittamiseksi ovat. Jos henkilö on isokokoinen ja tiedetään esim. kamppailulajien harrastajaksi, voi olla järkevää pyytää apuvoimia paikalle, jotta tilanne ei eskaloituisi pahaksi.

5.4.8 Voimakeinojen käyttämisen liioittelu

Jos voimakeinojen käytössä on ylitetty 2 momentissa säädettyt rajat, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos on erittäin painavia perusteita katsoa, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hänen asemansa ja koulutuksensa sekä tehtävän tärkeys ja tilanteen yllätyksellisyys. (RL 4 luku 6 § 3 mom.)

Jos voimakeinojen käytössä on ylitetty rikoslain 4 luvun 6 § 2 momentissa säädettyt rajat (käsitelty edellisessä kohdassa), tekijä voi olla kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa. Tämä on mahdollista silloin, jos on erittäin painavia perusteita katsoa, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hänen asemansa ja koulutuksensa sekä tehtävän tärkeys ja tilanteen yllätyksellisyys.

Voimakeinojen käytön liioittelu on anteeksiantoperuste. Ratkaisevaa on, voidaan-ko voimakeinojen ylittämistä pitää tilanteessa ymmärrettävänä ja anteeksiannettavana. Arvioinnissa noudatettavat perusteet muistuttavat läheisesti seikkoja, joiden nojalla ratkaistaan myös kysymys hätävarjelun liioittelusta. Voimakeinojen käytösäännöksen ja yleisen hätävarjelusäännöksen soveltamisalat limittyvät eritoten tilanteissa, joissa on ylitetty lain sallimien voimakeinojen rajat. Oikeuskäytännössä joudutaan vaikeisiin rajanveto-ongelmiin pohdittaessa, kumman säännöksen kannalta tilanteita tulisi arvostella.

Hätävarjelussa on kysymys ennen kaikkea hyökkäyksen vaarallisuuteen ja yllätyksellisyyteen liittyvistä seikoista, joiden nojalla virhearvioinnit ovat ymmärrettäviä tekijän pelon, hätäännyksen ja kauhun vuoksi. Tilanne on siis edennyt jo varsin kriittiseksi ja voimakeinoja käytettäisiin tässä tilanteessa pikemmin oman tai toisen

hengen pelastamiseksi kuin minkään määrätyn virkatehtävän suorittamiseksi. Jos tilanne on liukunut yleisen hätävarjelun piiriin, tapausta arvioidaan yleisen hätävarjelun liioitteluna käyttäen siinä vaikuttavia kriteereitä. Järjestyksenvalvojalle voidaan perustellusti asettaa korkeammat vaatimukset kuin tavallisille kansalaisille. Se, että järjestyksenvalvojan koulutusta vailla oleva tavallinen kansalainen saattaisi tietyssä tilanteessa hyvinkin syyllistyä ymmärrettäviin ylilyönteihin, ei välttämättä tee vastaavassa tilanteessa toimivan järjestyksenvalvojan toimintaa anteeksianttavaksi.

Voimakeinojen käytön liioittelusta taas olisi kysymys silloin, kun tilannetta voidaan vielä tarkastella tehtävän suorittamisena ilman, että kyse olisi oman tai toisen hengen tai terveyden välittömästä suojelemisesta. Liiallisiin voimakeinoin ei näissä tilanteissa olisi siis johtanut niinkään järjestyksenvalvojan hätäantymisen ja pelko omasta turvallisuudesta, vaan liiallinen virkainto ja tehtävän ylikorostus. Tällaisen virhearvioinnin ymmärrettävyyteen vaikuttavia seikkoja olisivat muun muassa tilanteen yllätyksellisyys, koulutus ja henkilökohtaiset edellytykset, käytettävissä oleva harkinta-aika sekä vastarinnan määrä. Toisaalta koulutuksen tehtävänä on juuri karsia tämänkaltaiset virhearvioinnit.

Edellä mainittu rangaistusvastuun poistava rikoslain säännös tulisi sovellettavaksi esimerkiksi järjestyksenvalvojista annetun lain 9 §:n perusteella tapahtuneessa voimankäyttötilanteessa. Säännös voisi tulla sovellettavaksi myös voimakeinojen käyttämisen ylittämistilanteessa, jossa henkilö on avustanut poliisimiestä voimankäyttötilanteessa poliisilain 27 §:n perusteella.

Jotta rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentin säädös voimakeinojen käyttämisen liittyvästä anteeksiantoperusteesta tulisi ylipäättänsä sovellettavaksi voimakeinojen ylittämistilanteessa, tulee erityislaissa olla aina toimivaltuussäännös, jonka perusteella henkilö on käyttänyt voimakeinoja.

5.5 HÄTÄVARJELU

Aloitettun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko on hätävarjeluna sallittu, jollei teko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet. (RL 4 luku 4 § 1 mom.)

Rikoslain 4 luvun 4 §:n 1 momentissa säädetään oikeudesta käyttää hätävarjelua aloitetun tai välittömästi uhkaavan oikeudettoman hyökkäyksen torjumiseksi.

5.5.1 Ajallinen ulottuvuus - aloitettu tai välittömästi uhkaava

Hätävarjelun käytön alkupistettä kuvataan säädöstekstissä käytetyllä ilmauksella "aloitettu tai välittömästi uhkaava". Hyökkäys on aloitettu tai välittömästi uhkaava, jos käsillä on välitön vaara suojattaville oikeudellisille etuuksille. Pelkkä uhkaus ei vielä riitä, ellei olosuhteiden perusteella ole pääteltävissä, että uhkausta ollaan tuota pikaa panemassa toimeen. Oikeus hätävarjeluun kestää niin kauan kuin hyökkäys jatkuu tai hyökkääjän käyttäytymisestä voi päätellä, että uusi oikeudenloukkaus uhkaa. Erityisesti välittömästi uhkaavan hyökkäyksen tunnistaminen ja perustelevminen myöhemmin voi olla vaikeata. Kyse on kuitenkin subjektiivisesta

tunteesta ”välittömästi uhkaavaa” hyökkäystä arvioitaessa. Parhaiten sitä voidaan kuvata käyttäen apuna sanatonta viestintää. Henkilö, joka on uhannut ”vetää turpaan” vaikenee, hartialinja kiristyy, kädet puristuvat nyrkkiin ja henkilö ottaa askeleen kohti järjestyksenalvojaa. Tällöin järjestyksenalvojjalla on perusteltu syy tuntea, että välittömästi uhkaava hyökkäys on tulossa käyttäessään sumutinta hyökkääjää vastaan. Tärkeätä on siis heti tapahtuman jälkeen kuvata tilanne viranomaisille sellaisena kuin se koettiin.

Hätävarjelun rajat voidaan ylittää myös aloittamalla hätävarjelu liian aikaisin tai jatkamalla puolustusta tarpeettoman kauan. Puolustus, joka aloitetaan liian aikaisin tai jota jatketaan yli sen, mitä hyökkäyksen laatuun ja voimakkuuteen, puolustautujan ja hyökkääjän henkilöön sekä muihin olosuhteisiin nähden kokonaisuutena arvioiden on pidettävä puolustettavana, voi tulla arvioiduksi hätävarjelun liioitteluna.

Hätävarjelu ei ole sallittu, jos esimerkiksi anastettu omaisuus on rikoksenteijällä häiritsemättömästi hallinnassa. Tässäkin tilanteessa voi olla perusteltua antaa omistajalle mahdollisuus suojata oikeuksiaan jälkikäteen. Tuo oikeus annetaan pakkokeinolain 2 a §:n itseapua koskevan vastuuvapausperusteen muodossa. Hätävarjelu-oikeus rajautuu taas omaisuuteen kohdistuvien loukkausten osalta varsinaiseen tekotilanteeseen. Raja hätävarjelun ja laillisen itseavun välillä jää omaisuuden kohdistuvissa rikoksissa luonnollisesti liukuvaksi. Menettelyn oikeutus arvioidaan molemmissa tapauksissa kuitenkin suureksi osaksi samoin perustein.

5.5.2 Oikeudeton hyökkäys

Oikeudettomuudella viitataan siihen, että toimenpide, jota vastaan hätävarjelua toteutetaan, on vailla laillista oikeuttamisperustetta. Esim. poliisimiehen suorittamaan kiinniottoa vastaan ei voida puolustautua hätävarjeluun vedoten silloin, kun poliisimiehellä on lakiin perustuva oikeus suorittaa kiinniotto. Jos taas poliisimiehen suorittama kiinniotto on laitton, tällöin hätävarjelu-oikeus on normaalisti voimassa.

Hyökkäys mielletään yleensä fyysiseksi toimenpiteeksi, kuten lyönti, potku tms. Se ei kuitenkaan välttämättä ole aina kuvatonlainen teko, vaan voi ilmetä esim. vapaudenriistämisenä. Esim. puistonpenkillä istuvaa henkilöä kielletään nousemasta penkiltä ja tätä tehostetaan laittamalla käsi hänen olkapäälleen. Tällöin puututaan liikkumisvapauteen ja kyseessä on hyökkäys, joskin lievä sellainen. Tämä puolestaan automaattisesti vaikuttaa siihen, että mitä toimenpiteitä voidaan hätävarjeluna toteuttaa kuvatonlaista hyökkäystä vastaan. Lievin keino tällaisessa tapauksessa lienee käden huitaiseminen pois olkapäältä ja paikalta poistuminen.

5.5.3 Torjumiseksi tarpeellinen puolustusteko

Torjumisella tarkoitetaan puolustautumista, ei hyökkäyksen aloittamista itse. Siksi vain puolustusteko on sallittu. Tähän viittaa myös termi hätävarjelu. Torjumisella on suora yhteys ajalliseen ulottuvuuteen, koska vain aloitettua tai välittömästi uhkaavaa oikeudetonta hyökkäystä voidaan torjua. Jo päättyneen teon kostaminen on rangaistavaa, koska se ei ole välttämätöntä hyökkäyksen torjumiseksi. Hätävarjelu-oikeus päättyy esimerkiksi pahoinpitelytilanteissa, kun hyökkääjä luopuu hyökkäyksestä, tai hyökkäys torjutaan saamalla hyökkääjä torjujan hallintaan.

5.5.4 Puolustettavuus - kokonaisuus

Puolustettavuus arvioidaan kokonaisuutena tapauskohtaisesti. Se, mikä on jossakin tilanteessa puolustettavaa, ei ole välttämättä toisessa tilanteessa sallittua. Yleisesti ottaen: hätävarjelu on sallittua, jollei puolustusteko ilmeisesti ylitä sitä, mitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden puolustettavana, kun otetaan huomioon hyökkäyksen laatu ja voimakkuus, puolustautujan ja hyökkääjän henkilö sekä muut olosuhteet.

- Voimakeinojen käytön puolustettavuus

Voimankäytön puolustettavuutta arvioidessa on otettava huomioon, paitsi suojeltavan edun merkitys ja hyökkäyksen vaarallisuus, myös puolustuksessa käytetyn väkivallan ja sen aiheuttamien vahinkojen suuruus. Vähäarvoisen omaisuusedun pelastamiseksi ei ole lupa aiheuttaa esimerkiksi vakavia henkeen tai terveyteen kohdistuvia vammoja.

- Hätävarjelun puolustettavuus

Hätävarjelutilanteessa puolustautujalla on kuitenkin edelleen oikeus puolellaan, joten siinä ei ole kysymys pakkotilaan rinnastettavasta vertailutilanteesta. Ruumiilliseen koskemattomuuteen kohdistuvan hyökkäyksen torjumiseksi on siten lupa käyttää voimakkaampia voimakeinoja kuin mitä hyökkääjä käyttää. Vastaavasti omaisuuteen kohdistuvien oikeudettomien hyökkäysten torjumiseksi on lupa aiheuttaa hyökkääjälle omaisuusvahinkoja, jotka ehkä selvästikin ylittävät määrältään puolustuksella pelastetun edun arvon. Pelkkien omaisuusetujen puolustaminen on hätävarjeluoikeuden perusteella sallittu, vaikka tämä edellyttäisikin puuttumista hyökkääjän ruumiilliseen koskemattomuuteen tai hänen terveytensä vahingoittamista. Sen sijaan hengen uhraamista pelkkien omaisuusetujen pelastamiseksi voi tuskin missään oloissa katsoa oikeudenmukaiseksi hätävarjeluteoksi. Hätävarjelun liioittelua koskevan säännöksen soveltuminen tällaiseen tilanteeseen on kuitenkin ratkaistava aina erikseen.

Myös puolustautujan ja hyökkääjän henkilöllä ja niillä olosuhteilla, joissa hyökkäys tapahtuu, on merkitystä puolustettavuuden arvioinnissa. Arvioinnissa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi puolustautujan ikä, sukupuoli ja fyysisten ominaisuuksien ero hyökkääjään verrattuna. Jos hyökkääjä puolestaan on esimerkiksi lapsi tai ymmärrystä vailla oleva, omista oikeuksista tiukasti kiinni pitäminen hyökkäystä torjuttaessa ei ole kaikissa tilanteissa välttämättä perusteltua. Tällaista hyökkäystä torjuvalta voikin yleensä vaatia suurempaa pidättyvyyttä verrattuna tilanteeseen, jossa loukkaus uhkaa oman toimintansa ja tilanteen täysin oikein ymmärtävän aikuisen taholta. Joustavuutta voi edellyttää erityisesti tilanteissa, joissa hyökkäys itsessään voisi jäädä subjektiivisista syistä rankaisemattomaksi, esimerkiksi kun hyökkäykseen syllistyy lapsi, mielisairas, muuten syyntakeeton tai erehdyksen vallassa toimiva. Lisäksi on aina otettava huomioon olosuhteisiin liittyvä henkilön mahdollinen aseistus. Mikäli hätävarjeluun ryhtyvä järjestyksenvalvoja on fyysisiltä ominaisuuksiltaan ja taidoiltaan hyökkääjää selvästi suurempi, mutta hyökkääjällä on kädessään esim. veitsi, jolla hän uhkaa, on esim. sumuttimen käyttö hätävarjeluvälineenä todennäköisesti sallittua. Jos taas sama hyökkääjä uhkaa järjestyksenvalvojaa ilman teräasetta, ei sumuttimen käyttö ole välttämättä perusteltua, vaan on käytettävä muuta lievintä tehokasta keinoa, esim. hallintaotetta.

5.5.5 Puolustettavat oikeudelliset suojatut etuudet

Hätävarjeluoikeudella suojattavia oikeudellisia etuuksia ei säädetä laissa erikseen. Tämä ei kuitenkaan merkitse yleisen rikosten estämisoikeuden antamista kansalaisille. Hätävarjelu on edelleen keino ennen kaikkea yksilön perusoikeuksien, lähinnä fyysisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin suojaamiseksi oikeudettomia hyökkäyksiä vastaan. Tarpeelliset rajoitukset hätävarjeluoikeuden käytölle saadaan säännökseen sisältyvistä muista edellytyksistä, ennen kaikkea arvioitaessa hätävarjeluteon puolustettavuutta. Myös se, että hätävarjelu edellyttää puolustautumista hyökkäystä vastaan, sulkee jo kielellisesti hätävarjelun piiristä osan kaikkein lievimpiä ja kohteeltaan epämääräisiä loukkauksia. Se sulkee pois myös hätävarjelun perustuvan oikeuden suojautua fyysisesti esim. kunnianloukkausta vastaan. Kunniaa ei voida suojata hätävarjelun vedoten.

5.5.6 Hätävarjelun liioittelu

Jos puolustuksessa on ylitetty hätävarjelun rajat (hätävarjelun liioittelu), tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos olosuhteet olivat sellaiset, ettei tekijältä kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon hyökkäyksen vaarallisuus ja yllätyksellisyys sekä tilanne muutenkin. (RL 4 luku 4 § 2 mom.)

Mitä yllätyksellisempi tilanne on ja mitä lyhyempi harkinta-aika, sitä ymmärrettävämmiksi käyvät mahdolliset virhearvioinnit. Arvioitaessa tilannetta kokonaisuudessaan voidaan ottaa huomioon myös tekijän omiin lähtökohtiin pohjautuvat tuntemukset. Eräissä ulkomaisissa rikoslaeissa käytetyt ilmaukset "pelko, kauhu ja hämmennys" kuvaavat hyvin niiden tuntemusten laatua, joiden voimasta tekijän kyky arvioida tilanne oikein ja säädellä käyttäytymistään on sillä tavoin alentunut, että hänen käyttäytymisensä tulee ymmärrettäväksi ja anteeksiannettavaksi, joskaan ei oikeutetuksi.

Kysymys ei toisaalta ole yksinomaan henkilön omiin lähtökohtiin pohjautuvasta arvioinnista. Kaikilta vaaditaan määrättyä kykyä itsehillintään. Pelkästään se, että tekijän on vaikea hillitä itseään ja tekemisiään, ei yksin vapauta vastuusta.

Liioiteltu voimankäyttö, jonka taustalla ovat valloilleen päässeet aggressiiviset tuntemukset, kuten viha, kostonhalu tai raivo, ei tee tekoa anteeksiannettavaksi.

Jos oman näkemyksensä perusteella hätävarjeluoikeuden käyttäneen menettelyä on pidettävä puolueettomasti tarkasteltuna moitittavana (hänen olisi tullut kyetä hillitsemään itsensä ja arvioimaan tilanne tarkemmin), tällöin tilanne saattaa kuitenkin lieventää vastuuta. Näissä tapauksissa hätävarjelun liioittelua lähellä ollut tilanne voidaan ottaa huomioon rangaistuksen lievennysperusteena

5.6 PAKKOTILA

Muun kuin edellä 4 §:ssä tarkoitetun, oikeudellisesti suojattua etua uhkaavan välittömän ja pakottavan vaaran torjumiseksi tarpeellinen teko on pakkotilatekona sallittu, jos teko on kokonaisuutena arvioiden puolustettava, kun otetaan huomioon pelastettavan edun ja teolla aiheutetun vahingon ja haitan laatu ja suuruus, vaaran alkuperä sekä muut olosuhteet.

Jos oikeudellisesti suojatun edun pelastamiseksi tehtyä tekoa ei ole 1 momentin perusteella pidettävä sallittuna, tekijä on kuitenkin rangaistusvastuusta vapaa, jos tekijältä ei kohtuudella olisi voinut vaatia muunlaista suhtautumista, kun otetaan huomioon pelastettavan edun tärkeys, tilanteen yllätyksellisyys ja pakottavuus sekä muut seikat. (RL 4 luku 5 §)

Rikoslain pakkotilasäännöksen 1 momentti koskee pakkotilaa oikeuttamisperusteena ja 2 momentti anteeksiantoperusteena.

Pakkotilateolla on lupa suojata kaikkia oikeudellisesti suojattuja etuuksia. Pakkotilateko voi tulla kyseeseen tilanteissa, joissa ei ole kyse hätävarjelusta.

Välitön ja pakottava vaara

Samoin kuin hätävarjelu myös pakkotila on viimeisempiä keinoja. Vaaditaan siis, ettei tilanteesta ollut muuta ulospääsyä. Tämä edellyttää, että käsillä on välitön ja pakottava vaara. Välittömyys viittaa siihen, että vaara on käsillä. Välittömyyteen sisältyy siis myös ajallista ulottuvuutta koskeva ehto. Pakottavuus viittaa siihen, ettei tilanteesta voi pelastautua muulla tavalla. Ehdoton vaatimus siitä, ettei käsillä ollut mitään muuta pelastuskeinoa saattaa johtaa kohtuuttomuuksiin, jos voidaan esimerkiksi osoittaa, että tilanteesta olisi voinut selvittää turvautumalla johonkin hyvin vaivalloiseen keinoon. Jos käsillä oli toinen, ehkä vaikeastikin käyttöön otettava pelastusmahdollisuus, ei tekoa voi pitää 1 momentin nojalla oikeutettuna pakkotilatekona. Oikeudenmukaisen pakkotilan ehtoihin kuuluu, ettei vaara muulla tavalla ollut torjuttavissa. Jos tällainen keino olisi ollut käsillä, mutta sen käyttöä ei olisi voinut kohtuudella vaatia, siirtyy tapaus arvosteltavaksi pakkotilasäännöksen 2 momenttiin sisältyvän anteeksiantoperusteen nojalla.

Pakottavuus sisältää myös vaaran tuntuvuutta koskevan ehdon. Pakkotilasta ei ole aihetta puhua aivan pienissä vaaroissa, vaan vaaditaan, että tilanteen dramaattisuus ylittää määrätyn kynnyksen. Esim., jos henkilö syrjäseutualueella auton rikouduttua kovalla pakkasella murtautuu mökkiin pysyäkseen lämpimänä, voi kyse olla pakkotilassa tehdystä teosta. Tällöin henkilöä ei rangaista vahingonteosta tms., mutta vahingonkorvausvastuu aiheutetuista vahingoista säilyy kuitenkin. Edellytyksenä on vielä, että muuta vaihtoehtoa ei ollut. Jos henkilö voisi ko. tilanteessa esim. hälyttää matkapuhelimella apua ja avun saaminen paikalle ei kestäisi kovin kauan, ei tässä tilanteessa murtautuminen mökkiin olisi perusteltua. Säädöksen mukaisesti kyse on kokonaisharkinnasta; oliko välitön ja pakottava vaara käsillä ja suoritettu teko välttämätön pakkotilassa.

Pakkotilateko voidaan toteuttaa myös laiminlyönnillä. Aivan samoin kuin hätävarjeluissa vastuuvapaus edellyttää myös pakkotilan osalta tekijän tietoisuutta tai ymmärrettävää luuloa siitä, että hän on pakkotilanteessa.

Anteeksiantoperusteena

Mikäli tekoa ei ole tehty pakkotilassa, mutta kohtuudella ei voida edellyttää henkilöltä muuta toimintatapaa, voidaan tehty teko jättää rankaisematta säännöksen 2. momentin perusteella. Tällöin kyse voi olla esim. siitä, että henkilön kyky toimia tilanteessa oikealla tavalla ei ole riittävä. Henkilö ei esim. nuoruuden tai vanhuuden vuoksi kykene arvioimaan tilannetta oikein.

5.7 JOKAMIEHEN KIINNIOTTO-OIKEUS

Jokainen saa ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavatun rikoksenteelijän, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos.

Jokainen saa ottaa kiinni myös sen, joka viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan on pidätettävä tai vangittava.

Kiinni otettu on viipymättä luovutettava poliisimiehelle. (PKL 1 luku 1 §)

Jokamiehen kiinniotto-oikeus koskee pääsääntöisesti vain rikoksia, joista saattaa seurata vankeutta. Lainkohta sisältää kuitenkin tiettyjä, vain sakolla rangaistavaksi säädettyjä rikoksia, joiden yhteydessä voidaan myös käyttää jokamiehen kiinniotto-oikeutta. Lähtökohtana voidaan pitää sitä, että jos kyseessä on kansantajuisesti ajateltuna selvä rikos, todennäköisesti siitä voi seurata vankeutta tai se on listaan kuuluva lievempi rikos, jonka yhteydessä jokamiehen kiinniotto-oikeus on voimassa. Jokamiehen kiinniotto-oikeuden käyttämisen edellytyksenä on edellä mainittujen rikostyyppien lisäksi myös se, että kiinniotto kohdistuu verekseltä tai pakenemasta tavattuun rikoksenteelijään.

Verekseltään tarkoitetaan tilannetta, jossa rikos on juuri havaittu tapahtuneeksi. Pakenemasta tavatulla rikoksenteelijällä tarkoitetaan vastaavasti sitä, että juuri kyseinen pakenija on rikoksenteelijä, eikä erehtymisen vaaraa ole. Takaa-ajo on alkanut tällöin rikoksen tapahduttua ja jatkuu kohdistuen varmuudella oikeaan rikoksenteelijäksi epäiltyyn.

Jokamiehen kiinniotto-oikeus mahdollistaa myös viranomaisen pidätettäväksi tai vangittavaksi etsintäkuulutettaman henkilön kiinniottamisen. Usein tällainen henkilö voi olla vaarallinen ja aseistautunut, joten mihinkään yltiöpäisiin kiinniottoihin ei kannata ryhtyä, vaan ilmoittaa henkilöstä poliisille.

Jos kiinniotettava tekee vastarintaa tai pakenee, kiinniottaja saa käyttää sellaisia kiinniottamisen toimittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää kokonaisuutena arvioiden puolustettavina, kun otetaan huomioon rikoksen laatu, kiinniotettavan käyttäytyminen ja tilanne muutenkin.

Voimakeinojen käytön lioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä. (PKL 1 luku 1 §)

Pakkokeinolain 1 luvun 1 §:ssä säädetään myös oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen, jos kiinniotettu tekee vastarintaa, taikka pakenee.

5.8 JÄRJESTYKSENVALVOJAN ERITYISET VELVOLLISUUDET JA RIKOSOIKEUDELLINEN SUOJA

5.8.1 Järjestyksenvalvojaa ja järjestyksenvalvojaksi asettajaa koskevat erityiset velvollisuudet ja niiden tehosteeksi säädetyt rangaistussäännökset

Järjestyksenvalvoja, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

1) laiminlyö 2 §:n 2 momentissa, 4 tai 5 §:ssä taikka 6 §:n 1 momentissa säädetyn järjestyksenvalvojan toimintavelvollisuuden taikka jättää noudattamatta 7 §:n 6 momentissa säädetyn velvollisuutensa,

- 2) rikkoo 10 §:n säännöksiä voimankäyttövälineiden kantamisesta tai kantamista-
vasta taikka 11 §:n säännöksiä koiran mukana pitämisestä,
3) laiminlyö 15 §:ssä säädetyn järjestyksenvalvojakortin tai todistuksen mukana pi-
tämistä, esittämistä tai poliisille luovuttamista koskevan velvollisuuden taikka
4) ei käytä järjestyksenvalvontatehtävissä 16 §:ssä tarkoitettua järjestyksenvalvo-
jan tunnusta tai käyttää järjestyksenvalvojan tunnusta mainitun pykälän vastaisesti,
on tuomittava järjestyksenvalvontarikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa
säädetä ankarampaa rangaistusta. (JVL 26 §)

Järjestyksenvalvojistakaan annettussa laissa järjestyksenvalvojille asetetaan lukuisia velvollisuuksia. Kyseiset velvollisuudet liittyvät muun muassa järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen sekä rikosten ja onnettomuuksien estämiseen toimialueella.

Tiettyjä järjestyksenvalvojalle asetettuja velvollisuuksia on pidetty niin tärkeinä, että niiden tahallinen tai huolimattomuuteen perustuva noudattamatta jättäminen on säädetty rangaistavaksi järjestyksenvalvontarikkomuksena. Velvollisuuksien laiminlyönti tai virheellinen menettely voi tämän lisäksi muodostaa perusteen järjestyksenvalvojaksi hyväksymisen peruuttamiselle. Seuraavassa on käsitelty lyhyesti kutakin tällaista järjestyksenvalvojan velvollisuutta. Kyseiset velvollisuudet on käsitelty asiallisesti laajemmin koulutusaineiston muissa kohdissa.

Voimankäyttövälineiden virheellinen kantaminen

Järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä tarpeettomasti. Yksittäiseen tilaisuuteen tai tilaisuussarjaan hyväksytyt järjestyksenvalvoja ei saa kantaa tehtävissään voimankäyttövälineitä ollenkaan. Voimankäyttövälineiden kantamisen tulee tapahtua pääsääntöisesti asun alla tai umpikotelossa. Tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitoksen luvalla järjestyksenvalvoja saa pitää tehtävässä yhtä tottelevaisuustarkastuksen suorittanutta koiraa. Järjestyksenvalvojistakaan annetun lain 11 §:ssä on säädetty myös muita koiran mukana pitämisen edellytyksiä.

Järjestyksenvalvojan tunnuksen käytön laiminlyönti tai virheellinen käyttö

Järjestyksenvalvojan tulee käyttää järjestyksenvalvojan asemaa osoittavaa selkeää tunnusta (JVL 16 §), jotta myös ulkopuoliset voivat havaita henkilön toimivan järjestyksenvalvojana. Tunnusta saa käyttää vain järjestyksenvalvoja järjestyksenvalvontatehtävissä. Järjestyksenvalvojaksi hyväksytyt henkilöt voi syyllistyä edellä mainittuun rangaistavaksi säädettyyn menettelyyn, jos hän käyttää järjestyksenvalvojan tunnusta olematta asianmukaisesti asetettu tai oikeutettu toimimaan järjestyksenvalvojana juuri kyseisellä toimialueella. Myös järjestyksenvalvojan tunnusta erehdyttävästi muistuttavan tunnuksen tai merkin käyttäminen on säädetty rangaistavaksi.

Järjestyksenvalvojakortin esittämisvelvollisuus

Järjestyksenvalvojan on työtehtävissään pidettävä mukanaan järjestyksenvalvojakortti tai yksittäiseen tilaisuuteen poliisin tekemän hyväksymispäätöksen jäljennös. Järjestyksenvalvojakortti tai jäljennös hyväksymispäätöksestä on esitettävä pyydettyäessä niin viranomaiselle kuin myös toimenpiteen kohteeksi joutuneelle henkilöllekin.

Jos järjestyksenvalvojaksi hyväksyminen peruutetaan, järjestyksenvalvojan on heti luovuttava järjestyksenvalvojakortti poliisille.

5.8.2 Säännösten ja viranomaisten antamien käskyjen noudattaminen

Järjestyksenvalvojan on toimittava laissa ja asetuksessa annettujen säännösten mukaisesti ja noudatettava poliisin sekä pelastus- ja muiden viranomaisten etukäteen tai tilaisuuden aikana antamia käskyjä ja määräyksiä. (JVL 2 § 2 mom.)

Poliisin, pelastus- tai muun viranomaisen tilaisuutta varten antaman käskyn tai määräyksen noudattamatta jättäminen on säädetty rangaistavaksi. Lisäksi rangaistavaa on laissa tai asetuksessa annettujen säännösten vastainen toiminta.

5.8.3 Velvollisuuksien täyttäminen

Järjestyksenvalvojan on erityisesti valvottava, ettei hänen toimialueellaan vaaranneta kenenkään turvallisuutta. Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista turvallisuutta ilmeisesti vaarantavista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle ja ryhdyttävä heti turvallisuuden säilyttämiseksi tarvittaviin kiireellisiin toimenpiteisiin kuten yleisön varoittaminen ja ohjaaminen pois vaara-alueelta sekä vaaran aiheuttajan poistaminen. (JVL 4 §)

Järjestyksenvalvojan toimialueellaan olevien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseen liittyvän toiminta- ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen on myös säädetty rangaistavaksi. Tällaista on esimerkiksi järjestyksenvalvojan esiintyminen päihytyneenä, jolloin järjestyksenvalvoja voi syyllistyä järjestyksenvalvontarikkomukseen.

Järjestyksenvalvojan on valvottava, ettei tilaisuudesta aiheudu vaaraa eikä kohtuutonta häiriötä sivullisille, liikenteelle taikka kotirauhalle.

Järjestyksenvalvojan tulee toimialueellaan myös valvoa, ettei toisten omaisuutta vahingoiteta eikä aiheuteta ympäristölle muuta vahinkoa kuin mitä voidaan pitää hyväksyttävänä tilaisuuden tarkoitus ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Järjestyksenvalvojan on viipymättä ilmoitettava tietoonsa tulleista 1 ja 2 momentissa tarkoitetuista seikoista tilaisuuden järjestäjälle tai alueen haltijalle sekä ryhdyttävä heti toimenpiteisiin vaaran, vahingon tai häiriön estämiseksi.

Jos tilaisuuden järjestäjän tai alueen haltijan ja järjestyksenvalvojan toimenpiteet 1 ja 2 momentissa tarkoitettun vaaran, häiriön tai vahingon estämiseksi eivät ole olleet riittäviä, järjestyksenvalvojan on ilmoitettava vaarasta, häiriöstä tai vahingosta poliisille ja tarpeen vaatiessa pelastusviranomaiselle. (JVL 5 §)

Tilaisuudesta aiheutuvan vaaran ja kohtuuttoman häiriön valvontaan liittyvän toimintavaltuuden laiminlyönti on rangaistavaa. Järjestyksenvalvojalla on myös korostettu velvollisuus ilmoittaa toimivaltaisille viranomaisille, mikäli tilaisuuden järjestäjä tai vastaava ei ryhdy toimenpiteisiin vaaran tms. estämiseksi huolimatta järjestyksenvalvojan ilmoituksesta. Järjestyksenvalvoja ei siis välttä vastuuta sillä, että hän ilmoittaa asiasta järjestäjälle tai alueen haltijalle.

Järjestyksenvalvojan on estettävä pääsy toimialueelleen henkilöltä, jonka päihitymyksensä, käyttäytymisensä tai varustautumisensa vuoksi on perusteltua syytä epäillä vaarantavan siellä järjestystä tai turvallisuutta taikka joka ei ole täyttänyt sinne pääsyn edellytykseksi asetettua ikää. (JVL 6 §)

Myös järjestystä ja turvallisuutta vaarantavan henkilön toimialueelle pääsyn estämisen liittyvän velvollisuuden laiminlyönti on säädetty rangaistavaksi.

Järjestyksenvalvontarikkomuksesta tuomitaan myös:

- 1) se, joka asettaa 2 a §:n 1 momentin vastaisesti järjestyksenvalvojaksi henkilön, jolla ei ole voimassa olevaa hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi;*
 - 2) poliisimies, rajavartiomies taikka tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittava tullimies, joka toimii järjestyksenvalvojana 2 a §:n 4 momentin vastaisesti;*
 - 3) se, joka käyttää 16 §:ssä tarkoitettua järjestyksenvalvojan tunnusta tai sitä erehdyttävästi muistuttavaa tunnusta tai merkkiä, vaikka hänellä ei ole voimassa olevaa hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi;*
 - 4) se, joka järjestää 17 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua järjestyksenvalvojakoulutusta tai toimii kouluttajana tällaisessa koulutuksessa ilman, että kouluttajana toimivalla on voimassa olevaa hyväksymistä järjestyksenvalvojakouluttajaksi.*
- Rangaistus tässä laissa tarkoitetun järjestyksenvalvojan vastustamisesta säädetään rikoslain 17 luvun 6 §:ssä. (JVL 26 §)*

Järjestyksenvalvojan asettamiseen liittyvät virheelliset toimet

Yleisen kokouksen tai yleisötilaisuuden järjestäjä, majoitus tai ravitsemisliiketoiminnan harjoittaja sekä muut järjestyksenvalvojan asettamisesta vastaavat tahot voivat syyllistyä järjestyksenvalvontarikkomukseen asettaessaan järjestyksenvalvojaksi henkilön, jolla ei ole voimassaolevaa hyväksymistä järjestyksenvalvojaksi (JVL 2 a 1 §).

Kielto toimia järjestyksenvalvojana

Poliisimiehelle, rajavartiomiehelle ja tullivalvontaa tai tullirikostorjuntaa suorittavalle tullimiehelle on säädetty ehdoton kielto toimia järjestyksenvalvojana (JVL 2 a 2 §:n 4 mom.)

Hyväksytyt kouluttajat

Järjestyksenvalvojan perus- ja kertauskoulutuksen kouluttajalla tulee olla poliisilaitosten ja tiettyjen oppilaitosten järjestämiä koulutuksia lukuun ottamatta sisäasiainministeriön myöntämä hyväksyminen järjestyksenvalvojakouluttajaksi (JVL 17 § 1 momentin 4 kohta). Koulutuksen järjestäjältä ei enää edellytetä erillistä järjestämis lupaa, mutta järjestäjä vastaa siitä, että sen lukuun kouluttajina toimivilla on voimassa oleva hyväksyminen kouluttajana toimimiselle. Näin ollen vastuu kouluttajan tehtävään hyväksymisen voimassaolosta ulottuu myös koulutuksen järjestäjälle.

5.9 JÄRJESTYKSENVALVOJAN RIKOSOIKEUDELLINEN ASEMA

Järjestyksenvalvojalla on oikeus käyttää tarvittaessa laajoja yksilön vapauten ja itsemääräämisoikeuteen puuttuvia toimivaltuuksia. Tällaisia toimivaltuuksia ovat muun muassa henkilön tarkastus, paikalta poistaminen sekä kiinniotto ja säilöissäpito. Järjestyksenvalvojalla on tehtävässään lisäksi tarpeellisten ja puolusteltavien voimankeinojen käyttöoikeus. Koska järjestyksenvalvojalle on annettu tällaisia yleensä vain virkamiehille kuuluvia poikkeuksellisia toimivaltuuksia, heidän on katsottu olevan teoistaan laajemmassa vastuussa kuin tavallisten kansalaisten. Rikosoikeudellinen vastuu kohdistuu järjestyksenvalvojiin vain heidän suorittaessaan järjestyksenvalvojatehtäviä.

Rikosoikeudellisen vastuun vastapainona järjestyksenvalvoja nauttii tehtävässään erityistä rikosoikeudellista suojaa. Järjestyksenvalvoja suojaa rikoslain säännös, jonka mukaan järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen on säädetty rangaistavaksi. Kyseiseen rikokseen syyllistyneelle voidaan tuomita rangaistukseksi sak-

koa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Järjestyksenvalvojan tulee huomata, että edellä mainittu rikos voi täytyä jo pelkästään uhkaamalla järjestyksenvalvojaa voimankäytöllä eikä siis vaadi aktiivista voimankäyttöä. Säännöksen soveltamisen edellytyksenä on se, että henkilö väkivaltaa käyttämällä tai sen käyttämisellä uhkaamalla estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta tehtäväänsä tai muuten vaikeuttaa tehtävän suorittamista.

Joka käyttämällä tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa estää tai yrittää estää järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta hänelle lain tai asetuksen nojalla kuuluvaa tehtävää tai muuten vaikeuttaa sanotun tehtävän suorittamista, on tuomittava, jollei laissa muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, järjestystä ylläpitävän henkilön vastustamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Järjestystä ylläpitävällä henkilöllä tarkoitetaan tässä pykälässä

- 1) järjestyksen pitämisestä joukkoliikenteessä annetussa laissa tarkoitettua kuljettajaa, häneen rinnastettavaa henkilöä taikka heitä kuljettajan tai häneen rinnastettavan henkilön pyynnöstä avustavaa matkustajaa,*
- 2) joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa tarkoitettua matkalippujen tarkastajaa,*
- 3) yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettua vartijaa sekä*
- 4) järjestyksenvalvojista annetussa laissa tarkoitettua järjestyksenvalvojaa.*

(RL 17 luku 6 §)

6 JÄRJESTYKSENVALVONTAAN LIITTYVIÄ RIKOKSIA

Seuraavassa esitetään tässä koulutusaineistossa ja aikaisemmin käsiteltyjen rangaistussäännösten lisäksi muutamien rikoslaissa rangaistavaksi säädettyjen tekojen kuvauksia.

Järjestyksenvalvojan tulee kutsua poliisi paikalle, jos asianomistaja sitä pyytää ja muutoinkin tarvittaessa. Kynnys poliisiin paikalle kutsumisessa ei saa olla korkealla. Ajatus siitä, että poliisin paikalle kutsumisesta saattaa olla esimerkiksi ravintolalle haittaa, ei saa vaikuttaa järjestyksenvalvojan päätöksentekoon.

6.1 HEITTEILLEPANO

Joka saattaa toisen avuttomaan tilaan tai jättää sellaiseen tilaan henkilön, josta hän on velvollinen huolehtimaan, ja siten aiheuttaa vaaran tämän hengelle tai terveydelle, on tuomittava heitteillepanosta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 21 luku 14 §)

Järjestyksenvalvojan on huomioitava huolehtimisvelvollisuutensa esimerkiksi päihytyneen henkilön poistamisessa järjestyksenvalvojan toimialueelta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi talvella sitä, että järjestyksenvalvojan on toimittava erittäin huolellisesti poistamistilanteessa. Jos on ilmeistä, että poistettavan henki tai terveys voi vaarantua esimerkiksi kylmän sään vuoksi, on järjestyksenvalvojan kutsuttava paikalle poliisi.

6.2 PAHOINPITELY JA LIEVÄ PAHOINPITELY

Joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa taikka tällaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan, on tuomittava pahoinpitelystä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (RL 21 luku 5 §)

Jos pahoinpitely, huomioon ottaen väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen vähäisyys taikka muut rikokset liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievistä pahoinpitelystä sakkoon. (RL 21 luku 7 §)

Lievän pahoinpitelyn eroista pahoinpitelyyn selkein on vähäisyys. Tukistaminen, läpsäyttäminen ja nipistely aiheuttamatta muuta kuin kipua ovat yleensä lieviä pahoinpitelyitä. Lievä pahoinpitely, joka kohdistuu 15 -vuotta täyttäneeseen henkilöön, on asianomistajarikos, joka edellyttää henkilön rangaistusvaatimusta poliisin suorittaman esitutkinnan aloittamiseksi.

6.3 VAHINGONTEKO JA LIEVÄ VAHINGONTEKO

Joka oikeudettomasti hävittää tai vahingoittaa toisen omaisuutta, on tuomittava vahingonteosta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Vahingonteosta tuomitaan myös se, joka toista vahingoittaakseen oikeudettomasti hävittää, turmelee, kätkee tai salaa tietovälille tallennetun tiedon tai muun tallennuksen. (RL 35 luku 1 §)

Jos vahingonteko, huomioon ottaen vahingon vähäisyys tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksenteijä on tuomittava lievistä vahingonteosta sakkoon. (RL 35 luku 3 §)

Vahingonteko täyttyy esimerkiksi silloin kun järjestyksenvalvoja estää henkilön pääsyn toimialueelle ja tästä suuttuneena asiakas potkaisee toimialueelle johtavan oven lasin rikki.

6.4 PETOS JA LIEVÄ PETOS

Joka, hankkiakseen itselleen tai toiselle oikeudetonta taloudellista hyötyä taikka toista vahingoittaakseen, erehdyttämällä tai erehdystä hyväksi käyttämällä saa toisen tekemään tai jättämään tekemättä jotakin ja siten aiheuttaa taloudellista vahinkoa erehtyneelle tai sille, jonka eduista tällä on ollut mahdollisuus määrätä, on tuomittava petoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Petoksesta tuomitaan myös se, joka 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa tietojenkäsittelylaitteeseen vääriä tietoja syöttämällä tai koneelliseen tietojenkäsittelyyn muuten puuttumalla vääristää tietojenkäsittelyn lopputuloksen ja siten aiheuttaa toiselle taloudellista vahinkoa.

Yritys on rangaistava. (RL 36 luku 1 §)

Jos petos, huomioon ottaen tavoitellun hyödyn tai aiheutetun vahingon määrä taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä petoksesta sakkoon.

(RL 36 luku 3 §)

Petosrikos saattaa täytyä esimerkiksi ruokailun yhteydessä ravintolassa. Jos asiakas jo tilauksen tehdessään toimii vilpillisesti ja salaa rahattomuutensa, on pääsääntöisesti kysymys lievästä petoksesta. Vilpittömässä mielessä tehty tilaus ei täytä rikosta vaikka maksun hetkellä ei varoja siihen olisikaan.

6.5 VÄÄRENNYS JA LIEVÄ VÄÄRENNYS

Joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena, on tuomittava väärennyksestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistavaa. (RL 33 luku 1 §)

Jos väärennys, huomioon ottaen todistuskappaleen laatu tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava lievästä väärennyksestä sakkoon. (RL 33 luku 3 §)

Selvästi väärän tai väärennetyn asiakirjan esittäminen järjestyksenvalvojalle antaa aiheen kutsua paikalle poliisin. Oikean asiakirjan, esimerkiksi veljen tai sisaren ajokortin esittäminen järjestyksenvalvojalle ei ole rikos eikä anna järjestyksenvalvojalle oikeutusta ottaa asiakirjaa haltuunsa.

6.6 TUNTEMATTOMAKSI NAAMIOITUMISESTA

Yleisellä paikalla järjestettävässä yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa taikka muussa yleisön kokoontumisessa esiintyminen tunnistamattomaksi naamioituneena on säädetty tiettyjen lisäedellytysten täytyessä rangaistavaksi rikoslain 17 luvun 13 a §:ssä. Tunnistamattomaksi naamioitumisen lisäksi edellytetään ilmeistä tarkoitusta ryhtyä käyttämään henkilöön kohdistuvaa väkivaltaa tai vahingoittamaan omaisuutta. Naamioitumiseen mahdollisesti käytettävien esineiden hal-

lussapito ei ole kiellettyä, joten järjestyksenvalvojalla ei ole oikeutta puuttua tällaisten esineiden hallussapitoon, poisottamiseen tai tarkastamiseen.

6.7 JÄRJESTYSLAIN RIKKOMUKSIA

6.7.1 Yleisen järjestyksen häiritseminen ja turvallisuuden vaarantaminen

Yleisen järjestyksen häiritseminen tai turvallisuuden vaarantaminen yleisellä paikalla on kielletty:

- 1) metelöimällä ja muulla vastaavalla tavalla;
- 2) toistuvilla uhkaavilla eleillä, hyökkäävillä liikkeillä, suullisesti esitetyillä uhkailuilla ja muulla vastaavalla, pelkoa herättävällä uhkaavalla käyttäytymisellä;
- 3) ampumalla, heittämällä esineitä tai muulla vastaavalla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu toiminta on kielletty myös muualla kuin yleisellä paikalla, jos toiminnan vaikutus ulottuu yleiselle paikalle. (JärjL 3 §)

6.7.2 Päihdyttävien aineiden nauttiminen

Päihdyttävän eineen nauttiminen on kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa, rajavartiolaissa (578/2005) tarkoitetulla rajanylityspaikalla ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei koske erityisen luvan tai ilmoituksen mukaista anniskelualuetta taikka yksityisessä käytössä olevan kulkuneuvon sisätilaa. Se ei liioin koske alkoholijuoman nauttimista puistossa tai muualla siihen verrattavalla yleisellä paikalla siten, että nauttiminen sekä siihen liittyvä oleskelu ja käyttäytyminen ei estä tai kohtuuttomasti vaikeuta muiden oikeutta käyttää paikkaa varsinaiseen tarkoitukseensa. (JärjL 4§)

6.7.3 Kielletyt esineet ja aineet

Vaaralliset esineet

Nyrkkirautojen, stiletien ja heittotähtien sekä muuksi esineeksi naamioitujen teräaseiden samoin kuin sähkölamauttimien ja -patukoiden, jousipatukoiden sekä tarkkuussinkojen ja -linkojen valmistus, maahantuonti, kauppa sekä hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa on kielletty, jollei 2 tai 3 momentissa taikka 12 §:ssä muuta säädetä.

Teleskooppipatukan kauppa on kielletty, jollei luovutuksen saajana ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (282/2002) tarkoitettu vartioimisliike tai vartijan erityisen voimankäyttökoulutuksen järjestäjä. Teleskooppipatukan hallussapito yleisellä paikalla ja yleisellä paikalla olevassa kulkuneuvossa on kielletty, jollei hallussapitäjänä ole yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa tarkoitettu vartija tai tämän lain 22 §:ssä tarkoitettu järjestyksenvalvoja työtehtävässään taikka jollei hallussapitoon ole teleskooppipatukan luovuttamiseen liittyvää hyväksyttävää syytä tai jollei 12 §:ssä muuta säädetä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske valtiota eikä valtion omistamien esineiden hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevan henkilön tehtävien hoitaminen. (JärL 9§)

6.7.4 Toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapito

Seuraavien toisen vakavaan vahingoittamiseen tarkoitettujen tai siihen soveltuvien esineiden tai aineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty:

- 1) teräaseet, rikutut lasiesineet ja muut näihin rinnastettavat viiltämiseen tai pistämiseen soveltuvat esineet;
- 2) patukat, ketjut, jouset, vajjerit, kaapelit, pesäpallomailat ja muut näihin rinnastettavat lyömiseen soveltuvat esineet;
- 3) tikat, kuulat ja muut näihin rinnastettavat heittämiseen soveltuvat esineet;

4) syövyttävät sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen taikka lamauttamiseen soveltuvat aineet;

5) ilma-aseet, jousitoimiset aseet, harppuunat, ritsat, puhallusputket ja muut näihin rinnastettavat ampumiseen soveltuvat esineet;

6) terveydelle vaaralliset laserosoitimet.

Ampuma-asetta tai räjähtävää esinettä erehdyttävästi muistuttavien esineiden hallussapito yleisellä paikalla on kielletty.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske esineitä tai aineita, joiden hallussapito on työtehtävän tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi tarpeen.

Ampuma-aseiden ja räjähteiden hallussapidosta säädetään ampuma-aselaissa (1/1998), räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa (263/1953) ja räjähdeasetuksessa (473/1993).

L räjähdysvaarallisista aineista 263/1953 on kumottu L:lla vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta 390/2005. (JärL 10§)

6.7.5 Töhrimiseen soveltuvien aineiden hallussapito

Spraymaalien ja muiden toisen omaisuuden töhrimiseen hyvin soveltuvien maalien tai muiden aineiden hallussapito yleisellä paikalla ilman hyväksyttävää syytä on kielletty. (JärL 13 §)

7 AGGRESSIIVINEN HENKILÖ JA PÄIhteET

7.1 AGGRESSIIVINEN HENKILÖ

Väkivaltaisen tai uhkaavasti käyttäytyvän henkilön kohtaaminen on nykyisin yhä useamman ammattiryhmän ongelma. Käytännössä voimme kohdata missä tahansa ja milloin tahansa henkilöitä, jotka eri syistä käyttäytyvät tai uhkaavat käyttäytyä ympäristöön nähden väkivaltaisesti. Edellä esitetyn perusteella on käytännössä hyvin todennäköistä, että järjestyksenvalvojana toimiva kohtaa tehtävässään tällaisia henkilöitä.

Yhteiskunnallinen syrjäytyneisyys ja puutteet oman elämän hallinnassa sekä erilaiset päihdyttävät tai huumaavat aineet voivat myös saada henkilön tekemään tekoja, joiden syitä tai tarkoituksia on erittäin vaikea ymmärtää. Myös sosiaali- ja mielenterveyshäiriöiden resurssien väheneminen on omalta osaltaan lisännyt yhteiskunnassa ilmenevää poikkeavaa ja väkivaltaista käyttäytymistä.

7.1.1 Aggressiivisen henkilön tunnistaminen

Suoranaisen väkivaltaisen käyttäytymisen tai väkivallalla uhkailun lisäksi ihmisestä on nähtävissä ”viestejä”, jotka kertovat oikein tulkittuina hänen aikomuksistaan, tunteistaan ja asenteistaan. Tätä viestintää kutsutaan non-verbaaliseksi eli sanattomaksi viestinnäksi, elekieleksi. Siitä on pääteltävissä usein ihmisen aiomukset, tunnetila ja asennoituminen kyseiseen tilanteeseen. Karkeasti 1/3 ihmisen viestinnästä on sanallista viestintää ja loput 2/3 on sanattonta viestintää.

Sanattoman viestinnän esimerkkejä ovat mm. katseen kohdistuminen johonkin tiettyyn asiaan. Henkilö voi kohdistaa katseensa pidemmäksi aikaa tai jatkuvasti vilkuilla esimerkiksi järjestyksenvalvojan näkyvillä olevaan patukkaa aikomuksenaan vaikka tarttua siihen tilaisuuden tullen. Asennon muuttaminen suorasta seisomisasennosta hieman kyyryyn ja samanaikainen vartalon jännittäminen saattavat kieliä henkilön mahdollisesta tulevasta aggressiivisesta käyttäytymisestä järjestyksenvalvojaa kohtaan. Kyseiset esimerkit ovat vain suuntaa antavia ja vain pieni osa sanattoman viestinnän eri muodoista. Sanattomasta viestinnästä ja sen merkityksestä on paljon erilaista kirjallisuutta, joista järjestyksenvalvojan kannattaa opiskella asiaa enemmän.

7.1.2 Aggressiivisen henkilön kohtaamiseen liittyviä asioita

Väkivallalla uhkaavan henkilön käsittelyä vaikeuttaa se, että varsin usein tällainen henkilö on aggressiotunteiden lisäksi erilaisten päihteiden vaikutuksen alainen ja hänellä voi olla myös mielenterveysongelmia. Hänen kanssaan tapahtuva kommunikointi voi olla erittäin vaikeaa ja hänen kivunsietokynnyksensä voi olla hyvin korkea. Tällaista henkilöä kohdatessa ei voida tietää, mitkä kaikki erilaiset tekijät vaikuttavat hänen käyttäytymiseensä. Tämän johdosta on varauduttava hyvinkin erilaisiin toimintavaihtoehtoihin. Liian yksinkertaista ja ehdotonta toimintamallia tulee aina välttää.

Asiaa voidaan kuvata yksinkertaisesti jatkumona, jossa tilanne alkaa järjestyksenvalvojan tekemällä havainnolla toiminnan kohteena olevasta henkilöstä. Tämän jälkeen järjestyksenvalvoja tekee tilannearvion ja päättää siitä mitä aikoo tehdä. Järjestyksenvalvojan toimenpiteiden jälkeen kohdehenkilö reagoi siihen omalla tavallaan ja tästä reagoinnista järjestyksenvalvoja tekee taas uuden tilannearvion ja uuden toimintapäätöksen. Tämä toimintamalli jatkuu siihen asti kunnes tilanne on ratkennut.

Käytännössä järjestyksenvalvoja voi vaikuttaa omalla käyttäytymisellään erittäin paljon siihen, miten tilanne ratkeaa yksittäistapauksessa. Toimintatapojen ääri- vaihtoehtoina ovat; harkittu, rauhallinen sekä tilanteen rauhoittava toiminta tai provosoiva, harkitsematon sekä väkivaltaiseen käyttäytymiseen johtava toiminta.

Henkilön kohtaamistilanteen etenemiseen vaikuttavat hyvin vahvasti molempien osapuolien sanallinen ja sanaton viestintä. Kaikessa toiminnassa tulee pyrkiä tilanteiden rauhoittamiseen ja välttää itse sitä, että omalla toiminnalla provosoi kohdehenkilön vastarintaan.

Joskus tilanne ajautuu voimankäyttötilanteeksi ja silloin on tärkeää toimia määrätietoisesti ja jämäkästi. Tilanteen ratkettua on muistettava myös ns. jälkihoito, jossa kohdehenkilölle kerrotaan miksi näin kävi ja mitä nyt seuraa. Mikäli joku vammautuu tilanteessa, niin hänelle täytyy järjestää asiaankuuluvaa hoitoa.

ALKOHOLI, HUUMAUSAINHEET JA TUPAKKA

Päihdyttävillä aineilla tarkoitetaan alkoholijuomia ja muita päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita. Kokoontumislaki ei kiellä päihdyttävien aineiden hallussapitoa yleisissä kokouksissa eikä yleisötilaisuuksissa. Tilaisuuden järjestäjä tai poliisi voi kuitenkin kokoontumislain mukaan kieltää päihdyttävien aineiden hallussapidon tilaisuuskohtaisesti. Huumausaineiden hallussapito on aina kiellettyä sekä rikos- että huumausainelain perusteella (HuumausaineL 3 § ja RL 50 luku 1 §).

7.2 ALKOHOLI

7.2.1 Alkoholijuoman hallussapito

Alkoholijuoman hallussapidosta säädetään alkoholilain 34 §:ssä. Sen mukaan:

- ainoastaan laillisesti valmistettua ja maahan tuotua alkoholijuomaa saa pitää hallussa;
- vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa pitää hallussaan tai kuljettaa henkilö, joka ei ole täyttänyt kahdeksaatoista (18) vuotta (ns. limuviina)
- kahdeksantoistavuotias (18) saa pitää hallussaan mietoja (enintään 22 %) alkoholijuomia;
- kaksikymmentävuotias (20) saa pitää hallussaan väkeviä alkoholijuomia.

Edellä mainitusta seuraa luonnollisesti myös se, ettei myöskään kiellettyjen alkoholijuomien nauttiminen ole sallittua.

Laillisten alkoholijuomien hallussapito ei ole lähtökohtaisesti kiellettyä esimerkiksi yleisötilaisuudessa. On otettava huomioon se, että lasinen alkoholipullo voi useassa tapauksessa olla järjestyksenvälvoijistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu esine, jolla voidaan vaarantaa tilaisuuden järjestystä ja turvallisuutta.

7.2.2 Alkoholijuoman nauttiminen

Alkoholilain 58 §:n mukaan alkoholin nauttiminen on kiellettyä:

- alkoholijuomien vähittäismyyntipaikassa sekä muussa avoimessa kauppa-
liikkeessä;
- ravitsemisliikkeessä ja muussa paikassa, missä yleisölle pidetään maksusta
saatavana ruokaa tai virvokkeita;
- huoneistossa tai muussa paikassa, jossa on järjestetty julkinen tilaisuus.

Kyseisillä paikoilla paikan omistaja tai henkilökuntaan kuuluva taikka tilaisuuden toimeenpanija tai järjestyksenvälvoja ei saa sallia omien alkoholijuoman nauttimista. Kielto koskee siis henkilön mukanaan tuomia omia juomia, ei sen sijaan tilaisuudessa tarjottavia tai myytäviä alkoholijuomia. Henkilöllä voi siis olla hallussaan omia alkoholijuomia esimerkiksi ravitsemisliikkeessä, mutta niiden nauttiminen on sen sijaan kielletty.

Päihdyttävän aineen nauttiminen on lähtökohtaisesti kiellettyä yleisellä paikalla taajamassa ja julkisessa liikenteessä olevassa kulkuneuvossa järjestykselain 4 §:n perusteella. Lisäksi alkoholin nauttimista sääntelevä alkoholilain 58 § mahdollistaa myös sen, että poliisi voi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden niin vaatiessa kieltää alkoholijuomien nauttimisen julkisella paikalla.

Omien alkoholijuoman nauttiminen on sen sijaan sallittua muussa yleisessä huoneistossa kuin ravitsemusliikkeessä järjestettävässä suljetussa tilaisuudessa (yksityistilaisuus). Tällöin edellytetään, että tilaisuuden järjestäjä on tehnyt asiasta ilmoituksen poliisille.

7.2.3 Alkoholijuoman poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Milloin vastoin 58 §:n 1 momentissa mainittua kieltoa on nautittu alkoholijuomaa, on pykälässä tarkoitetun huoneiston, liikkeen tai muun paikan omistajalla tai henkilökuntaan kuuluvalla, tilaisuuden toimeenpanijalla ja järjestyksenvälvoijalla sekä yleisön käytettävänä olevan kulkuneuvon päälliköllä, kuljettajalla ja junassa junailijalla oikeus ottaa kiellon rikkoneelta pois aine astioineen ja hävittää se todisteellisesti. (AlkohL 60 § 2 mom.)

Milloin vastoin 58 §:n 1 momentissa mainittua kieltoa on nautittu alkoholijuomaa, saa järjestyksenvälvoja ottaa alkoholijuoman astioineen pois ja hävittää se todisteellisesti. Säännös tarkoittaa tilannetta, jossa on rikottu nauttimiskieltoa, mutta ei sitä, että henkilö on tuonut säädöksessä mainittuihin paikkoihin alkoholijuomaa. Hävittämisoikeus käsittääkin vain sitä tapahtumaa, jossa nauttimiskieltoa on rikot-

tu. Hävittämisestä on syytä tehdä mahdollista myöhempää todistelua varten kirjallinen todistus, josta käy ilmi aineen määrä ja laatu, hävittämisaika ja -paikka, hävittämistapa ja -peruste sekä hävittämisen suorittaneiden henkilöiden nimet.

Päihdyttävä aine saadaan ottaa pois sen hallussapitäjältä, jos järjestäjä tai poliisi on kieltänyt päihdyttävien aineiden hallussapidon yleisessä kokouksessa tai yleisötilaisuudessa. Tällä tavoin poisotettu päihdyttävä aine on palautettava takaisin omistajalle tilaisuuden päätyttyä tai henkilön poistuttua alueelta, jos aine on laillinen ja henkilö on ollut ikänsä puolesta oikeutettu pitämään sitä hallussaan. Muussa tapauksessa poisotettu päihdyttävä aine on luovutettava poliisille.

7.2.4 Alkoholijuomien anniskelu yleisötilaisuudessa

Yleisötilaisuudessa tapahtuvaan alkoholijuomien anniskeluun tulee saada anniskelulupa (pääsääntöisesti tilapäinen anniskelulupa). Mikäli lupa on jo olemassa, haetaan lupaa anniskelualueen tilapäiseen laajentamiseen. Koko yleisötilaisuuden järjestämisalue ei voi toimia anniskelualueena, vaan anniskelualueeksi on rajattava tietty alue. Anniskelualueiden osalta on muistettava alkoholilain 21 c §:n säännös, jonka mukaan anniskelualueeksi ei saa hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä katsomotilaa. Tilapäisissä anniskelupaikoissa tulee aina suorittaa tehostettua asiakasvalintaa ja -valvontaa. Lisäksi tulee valvoa, ettei anniskeltuja alkoholijuomia päästä viemään pois anniskelualueelta.

Alkoholijuomaa ei saa anniskella:

- 1) kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle;
- 2) häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle; tai
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä.

Vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa ei saa anniskella henkilölle, joka on kahdeksaatoista vuotta nuorempi. (AlkohL 24 §)

Kaikenlaisten alkoholijuominen anniskelu anniskelupaikassa on sallittu kahdeksantoista (18) vuotta täyttäneelle henkilölle.

Anniskeltu alkoholijuoma on nautittava anniskelualueella. Anniskellun tai anniskelua varten ravintolaan toimitetun alkoholijuoman vähittäismyynti tai muu pois kuljettaminen anniskelupaikasta on kielletty. (AlkohL 23 §)

Järjestyksenvalvojan tulee aina muistaa se, että päihtynyttä henkilöä ei saa päästää alkoholilain 23 §:n mukaan sisälle anniskelupaikkaan. Selvästi päihtynyt tai häiritsevästi käyttäytyvä henkilö on poistettava anniskelupaikasta. Anniskeltu alkoholijuoma on nautittava ainoastaan anniskelualueella. Alkoholijuoman vähittäismyynti tai muu pois kuljettaminen anniskelupaikasta on kiellettyä.

Poliisi valvoo yleistä järjestystä ja turvallisuutta alkoholipitoisten aineiden vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa. Muun toimintaan liittyvän viranomaisvalvonnan hoitavat pääasiassa tuotevalvontakeskus ja lääninhallitukset.

7.2.5 Päihtynyt henkilö

Päihtynyt henkilö määritellään sekä alkoholilain 23 §:ssä että järjestyksenvalvojista annetun lain 6 §:ssä. Kummassakin laissa päihtyneellä henkilöllä tarkoitetaan joko alkoholista tai muusta huumaavasta aineesta päihtynyttä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön alaisen sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen laatimassa oppaassa ”Alkoholiasiat ravintolassa”, henkilön päihtymys määritellään seuraavasti.

Päihtymyksen tulee olla selvästi havaittavissa. Tuntomerkkeinä ovat usein erilaiset toiminnalliset häiriöt, kuten:

- horjuminen
- sammaltava tai kovaääninen puhe
- epävarmat ja haparoivat liikkeet
- nuokkuminen
- lasittunut katse

Päihtyneen henkilön arvostelukyky on heikentynyt. Tämän johdosta hän voi olla arvaamaton eikä hänen käytöksensä ole useinkaan ennakoitavissa. Päihtynyt henkilö saa usein helposti aikaan häiriötilanteen. Tällaiset tilanteet voivat aiheutua muun muassa toisen henkilön alkoholijuoma-annoksen ottamisesta tai päihtymyksen johdosta aiheutuneesta horjumisesta tai tönimisestä. Kaikenlaisten haittojen ja häiriöiden välttämiseksi päihtynyt henkilö on poistettava välittömästi, jos hänen päihtymyksensä on selvästi havaittavissa ja tilanteeseen liittyy edellä mainittu riski haitan tai häiriön aiheuttamisesta. Poistaminen tulee suorittaa hienovaraisesti, mutta päättäväisesti. Henkilöä tulee ensisijaisesti kehottaa poistumaan paikalta ja voimakeinoihin tulee turvautua tarvittaessa vasta tämän jälkeen.

Järjestyksenvalvoja on vastuussa vahvasti päihtyneestä henkilöstä, joka on kykenemätön huolehtimaan itsestään. Myös tapahtuman järjestäjällä tai liikkeenharjoittajalla on huolehtimisvelvollisuus tällaisesta henkilöstä. Huolehtimisvelvollisuuden laiminlyöminen saattaa johtaa jopa rikoslaissa säädettyyn rangaistukseen.

Päihtyneen henkilön käsittelyssä on aina varmistettava, ettei kysymyksessä ole päihtymyksen sijasta päihtymistilaa muistuttava sairaus. Tämän varmistamiseksi on erityisesti tarkastettava henkilöllä mahdollisesti olevat sairauksien tunnistamista helpottavat tunnuksat.

Henkilö on toimitettava aina sairaanhoitohenkilöstön tarkastettavaksi, jos on epäiltävissä sairauskohtausta tai lääkeaineen ja alkoholin yhteisvaikutuksesta syntynyttä myrkytystä.

Edellä mainitun tila-arvioinnin tekeminen on erityisen tärkeää, jos toimenpiteen kohteeksi joutunut henkilö on lapsi tai muuten pienikokoinen henkilö. Lapsi saattaa joutua hengenvaaralliseen tilaan muun muassa verensokerin laskettua alkoholin nauttimisen seurauksena.

MUUT PÄIHDYTTÄVÄT AINEET

Teknisiä liuottimia (esimerkiksi bensiiniä, liimaa, lakkoja, puhdistusaineita, tolueneja, tusseja, maaleja, sytytinkaasuja) käytetään päihteinä imppaamalla eli haistelemalla. Kyseiset aineet aiheuttavat alkoholihumalaa muistuttavan tilan, jonka aikana esiintyy myös harhanäkyjä ja aggressiivisuutta (väkivalta ilman syytä ym.). Teknisten liuottimien käyttäjäkunta muodostuu yleensä syrjäytyneistä nuorista, joilla ei ole varaa alkoholiin tai varsinaisiin huumausaineisiin. Aineita on helpompi hankkia, koska ne ovat kaupoista ja huoltoasemilta tavallisesti ostettavia kulutustavaroita. Jo lyhytaikainen teknisten liuottimien säännöllinen käyttäminen imppaamalla saattaa johtaa vakaviin ja pysyviin sekä fyysisiin että psyykkisiin haittoihin. Tavallisten kulutustuotteiden joukossa on runsaasti erilaisia aineita, joiden nautitaan päihdyttämistarkoituksessa, vaikka ne on tarkoitettu aivan muuhun käyttöön. Kyseisissä tuotteissa on useimmiten alkoholia yhtenä ainesosana ja niiden nauttaminen on elimistölle erittäin haitallista. Tyypillisiä alkoholisoituneiden henkilöiden käyttämiä aineita ovat erilaiset pesunesteet, parta- ja hajurvedet.

7.3 HUUMAUSAINHEET

Huumausaineilla tarkoitetaan esimerkiksi hasista, marihuanaa, amfetamiinia tai heroiniä. Suomessa huumausaineina pidetään aineita, jotka on määritelty huumausaineiksi huumausaineita koskevissa säädöksissä. Toisaalta yhteiskunnassa esiintyvän huumeongelman kannalta tarkasteltuna aineiden kemiallinen koostumus ei ole kuitenkaan olennaista, vaan keskeistä on niiden käyttötapa huumaantumistarkoituksessa. Huumausaineiden oikeudeton hallussapito ja käyttäminen on säädetty rikoslaissa rangaistaviksi.

Terveydenhuollossa käytetään kymmeniä huumausaineeksi luokiteltavia lääkevalmisteita. Toisaalta erilaisia lääkeaineita väärinkäytetään hyvin yleisesti huumaantumistarkoituksessa. Lääkärin määräyksellä tietyille henkilölle lääkinnälliseen tarkoitukseen määrätyt lääkkeet ovat kyseisen henkilön hallussa laillisesti. Ellei henkilöllä ole tällaista lääkärin määräystä, huumausaineeksi luokiteltavien lääkevalmisteiden hallussapidossa saattaa olla kysymys vähintään rikoslain 50 luvun 2 a §:ssä kriminalisoidusta huumausaineiden käyttörikoksesta. Tältä osin on kuitenkin muistettava, ettei meille ole säädetty lääkemääräyksen hallussapitopakkoa. Tämän johdosta poliisin tulee tarvittaessa selvittää lääkemääräyksen olemassaolo.

7.3.1 Huumausaineen käyttäjä

Henkilön ulkonäkö ei useinkaan paljasta hänen olevan huumausaineiden käyttäjä. Joskus henkilön ulkonäkö ja käyttäytyminen antavat kuitenkin oikein tarkasteltuina tärkeitä viitteitä henkilöstä. Huumausaineen käyttäjältä voi odottaa täysin arvaamatonta ja äkillisesti muuttuvaa käyttäytymistä (esimerkiksi täysin rauhallisesta ja uneliaasta erittäin aggressiiviseksi). Kaikkein vaarallisin tilanne on silloin, kun huumausaineiden käyttäjän kohtaamiseen ei ole osattu varautua ollenkaan ennakolta.

Huumausaineet jättävät käyttäjänsä joitakin merkkejä, joiden havaitseminen ja tunnistaminen auttavat käyttäjän kanssa tekemisiin joutuvaa pitämään tilanteen hallinnassaan. Aineiden käyttäjäkin voi tällöin tuntea olonsa turvalliseksi, vaikka

hän ei olisikaan halukas yhteistyöhön. Järjestyksenvalvojan on pystyttävä tunnistamaan aine tai esine huumausaineen käyttöön mahdollisesti liittyväksi. Huumausaineen käyttäjä on konkreettisen kiinnijäämisriskin olemassa ollessa usein erittäin epäilevä, jopa vainoharhainen, arvaamaton, epäluotettava sekä uskomattoman nopea ja häikäilemätön.

7.3.2 Järjestyksenvalvontatehtävissä huomioon otettavia seikkoja epäilyssä huumausainerikostapauksessa

Huumausainerikokset tai niihin liittyvät epäilyt tulee ilmoittaa poliisille.

Jos järjestyksenvalvoja havaitsee tehtävässään viitteitä huumausainerikollisuudesta, hänen tulisi tehdä havaintoja seuraavista seikoista:

- mitä on tapahtunut,
- ketkä ovat olleet mukana
- minne mahdollinen huumausaine on laitettu
- onko tilanteessa käytetty rahaa
- varmistaa epäiltyjen tuntomerkit.

Jos järjestyksenvalvoja päättää puuttua tilanteeseen ennen poliisin paikalle tuloa, hänen tulee erityisesti ottaa huomioon tilanteeseen usein liittyvät suuret työturvallisuusriskit. Epäilyllä voi olla hallussaan teräaseita, piikkejä tai muita huumausaineiden käyttöön liittyviä välineitä, joita voidaan käyttää myös hyökkäykseen kiinnijäämisen estämiseksi. Huumausaineiden käyttäjien keskuudessa on levinnyt muun muassa B- ja C-hepatiittia, jotka tarttuvat muun muassa likaisten neulojen välityksellä. Jos järjestyksenvalvoja saa neulanpiston kehoonsa, on hänen otettava välittömästi yhteyttä terveydenhuollon ammattilaiseen. Samoin on meneteltävä jos epäilee henkilön sairastavan vakavaa tartuntatautiä ja on saanut järjestyksenvalvojatehtävässään kyseiseltä henkilöltä sylki- tai veriäriskeitä limakalvoilleen tai rikinäiselle iholleen.

Järjestyksenvalvojan tulee lisäksi ottaa huomioon muun muassa se, että huumausaineiden käyttäjät pyrkivät usein hävittämään kaiken todistusaineiston tapahtumasta, ellei heitä valvota koko ajan tarkasti. Poliisin rikostutinnan turvaamiseksi tekijät on mahdollisuuksien mukaan eristettävä toisistaan myös siten, ettei mahdollisia todisteita voida hävittää.

Järjestyksenvalvojan ei tule koskaan kosketella eikä maistaa tai haistaa epäilemäänsä ainetta tai sen pakkauskääreitä. Järjestyksenvalvojalle riittää, kun hän näkee tai epäilee aineen olevan huumausainetta. Poliisi tutkii myöhemmin tarkemmin aineen laadun. Jos järjestyksenvalvoja joutuu poikkeuksellisesti käsittelemään tehtävässään huumausaineita tai niiden pakkauksia, kyseinen toimenpide tulee suorittaa suojahansikkaat kädessä. Pakkauksia ei saa avata eikä rikkoa.

Järjestyksenvalvojan tulee lisäksi muistaa se, että huumausaineita tai lääkkeitä nauttinut henkilö saattaa tarvita sairaanhoitoa. Kyseinen toimenpide on suoritettava muihin mahdollisiin toimenpiteisiin verrattuna aina ensisijaisesti. Myös henkilöön, jonka epäillään nauttineen tyrmäystippoja, tulee suhtautua vakavasti. Hänen

tilaansa tulee tarkkailla ja hänet on tarvittaessa toimitettava asianmukaiseen hoitoon. Tilanteesta on myös ilmoitettava poliisille.

7.4 TUPAKKA

Järjestyksenvalvojan tehtävänä on valvoa myös tupakointia toimialueellaan ja viimekädessä jopa poistaa toimialueelta henkilö, joka ei kielloista ja kehotuksista huolimatta lopeta säännöksissä kiellettyä tupakointia.

Tupakkatuotteiden hallussapito ei sen sijaan ole kiellettyä alle 18-vuotiailta. Myöskään tupakointi alle 18-vuotiailta henkilöiltä ei ole kielletty, ellei sitä ole kyseisellä alueella erikseen kielletty.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 12 §:n mukaan tupakointi on kielletty:

- 1) päiväkotien lapsille ja oppilaitosten oppilaille tarkoitetuissa sisätiloissa sekä niiden pääasiassa kahdeksaatoista vuotta nuoremmille tarkoitetuilla ulkoalueilla;
- 2) virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatuissa sisätiloissa;
- 3) sisätiloissa järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa, joihin yleisöllä on esteetön pääsy;
- 4) yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa; sekä
- 5) työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa, jollei jäljempänä toisin säädetä.

Jos elinkeinonharjoittaja sallii tupakoinnin ravitsemisliikkeensä ulkona olevassa tarjoilutilassa tai muualla ulkona hallinnassaan olevalla alueella, hänen on huolehdittava, ettei tupakansavu kulkeudu sieltä avoimen ikkunan, oven, muun aukon tai ilmanvaihdon kautta ravitsemisliikkeen sisätiloihin.

Tupakkatuotteiden myyntiä ja käyttöä sekä mainontaa säätelee laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976).

- Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti tai muulla tavalla tapahtuva luovuttaminen elinkeinotoiminnassa on kiellettyä kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle henkilölle.
- Suussa käytettävää nuuskaa tai mälliä ei saa myydä eikä luovuttaa ollenkaan elinkeinotoiminnassa.
- Kieltojen vastainen toiminta on säädetty rangaistavaksi tupakan myyntirikkomuksena, josta voidaan tuomita sakkorangaistus.

Tupakkaan liittyvistä säädöksistä on myös hyvä tietää Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 13a, 13b, 13c, 32 ja 33 §:t

13 a §

Jos joku tupakoi kulkuneuvossa, sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on 12 tai 13 §:n säännösten perusteella kielletty, eikä kehotuksesta huolimatta lopeta tupakointia, saa yleisen kulkuneuvon haltija tai liikennehenkilökuntaan kuuluva, yleisen tilaisuuden järjestäjä taikka asianomaisen sisätilan tai ulkoalueen haltija taikka näiden edustaja poistaa hänet kulkuneuvosta, sisätilasta tai ulkoalueelta, jollei hänen poistamistaan voida pitää kohtuuttomana.

13 b §

Ravintolan tai muun ravitsemisliikkeen sisätiloissa tupakointi voidaan sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Tällöin on kuitenkin huolehdittava siitä, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty. Ruoan ja juoman tarjoilu ja nauttiminen on kielletty tupakointitilassa.

13 c §

Työskentely on kielletty tupakointitilassa lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämätöntä työskentelyä. Tupakointitilan siivous on sallittu vasta sen jälkeen, kun tupakointitila on huolellisesti tuuletettu, ottaen huomioon, mitä työntekijän työturvallisuudesta erikseen säädetään.

32 § (21.7.2006/700)

Joka yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltijan tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjän tai siellä järjestysmiehenä toimivan taikka valvontaviranomaisen huomautuksesta huolimatta jatkaa tupakointia sisätilassa tai ulkoalueella, jossa tupakointi on 12 §:n mukaan kielletty, on tuomittava tupakointirikkomuksesta sakkoon.

33 § (21.7.2006/700)

Yleisen kulkuneuvon, sisätilan tai ulkoalueen haltija tai hänen edustajansa taikka yleisen tilaisuuden järjestäjä, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

1) sallii tupakoinnin 12 §:n vastaisesti sisätilassa tai ulkoalueella, jossa se on kiellettyä,

2) laiminlyö 12 §:n 2 momentin, 13 tai 13 b §:n vastaisesti kunnan 17 §:n mukaisesti yksittäisessä tapauksessa antaman kiellon tai määräyksen edellyttämät toimenpiteet tupakansavun kulkeutumisen estämiseksi sisätiloihin, joissa tupakointi on kielletty, taikka

3) sallii tupakointitilan käyttämisen muuhun kuin 13 b §:ssä mainittuun tarkoitukseen,

on, jollei laiminlyöntiä voida pitää vähäisenä ja jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, tuomittava tupakkalain suojaamistoimenpiteiden rikkomisesta sakkoon.

8 SUUNNITELMAT JA TOIMINTAOHJEET

8.1 SUUNNITELMAT JA MUUT VASTAAVAT HUOMIOON OTETTAVAT SEIKAT

8.1.1 Pelastussuunnitelma

Alueen tai tietyn paikan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyy myös velvollisuus erilaisten lainsäädännössä edellytettyjen suunnitelmien laatimiseksi. Keskeinen tällainen suunnitelma on pelastuslaissa säädetty pelastussuunnitelma. Pelastussuunnitelma on laadittava muun muassa yli 10 majoituspaikan hotelleihin ja leirintäalueille, kokoontumis- ja liiketiloihin sekä urheilu- ja näyttelyhalleihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita. Pelastussuunnitelma on myös aina laadittava yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin.

Jos samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain nojalla laatia pelastus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia. Tällöin pelastussuunnitelmassa selvitettäviä tietoja vastaavat tiedot voidaan koota muun lain nojalla laadittavaan suunnitelmaan.

Pelastussuunnitelmassa on selvitettävä muun muassa ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden vaikutukset, toimenpiteet vaaratilanteiden estämiseksi, poistumis- ja suojautumismahdollisuudet sekä sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt. Suunnitelmasta on käytävä ilmi myös turvallisuushenkilöstö sekä sen varaaminen ja kouluttaminen tehtäviin sekä muun henkilöstön tai asukkaiden perehdyttäminen tehtäviinsä. Pelastussuunnitelmassa on otettava tarpeen mukaan huomioon kohteen tavanomaisesta poikkeava käyttö.

Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla, ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon. Pelastussuunnitelma tai sen yhteenveto on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle tämän antamien ohjeiden mukaisesti.

Tarkemmat säännökset pelastussuunnitelman laatimisvelvollisuudesta sekä suunnitelman sisällöstä löytyvät pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 9 ja 10 §:stä.

Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (787/2003) 9 § velvoittaa, että pelastussuunnitelma on laadittuna seuraavissa tilanteissa:

Pelastuslain 9 §:n 3 momentissa tarkoitettu pelastussuunnitelma on laadittava:

- 1) asuinrakennuksiin tai muihin rakennusryhmiin, jotka ovat samalla tontilla tai rakennuspaikalla ja joissa on yhteensä vähintään viisi asuinhuoneistoa;*
- 2) sairaaloihin, vanhainkoteihin, hoitolaitoksiin, liikuntarajoitteisten ja muiden erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksiin sekä rangaistuslaitoksiin ja muihin näitä vastaaviin tiloihin, joissa olevien ihmisten kyky havaita vaaratilanne tai mahdollisuudet toimia vaaratilanteen edellyttämällä tavalla ovat heikentyneet;*
- 3) hotelleihin, asuntoloihin, lomakyltiin, leirintäalueille ja muihin vastaaviin majoitus-tiloihin, joissa on yli 10 majoituspaikkaa;*

4) kokoontumis- ja liiketiloihin, joissa on runsaasti yleisöä tai asiakkaita, kuten yli 50 asiakaspaikan ravintoloihin, yli 25 hoitopaikan päiväkotihuoneistoihin ja yli 500 neliömetrin kokoisiin myymälöihin, kouluihin, urheilu- ja näyttelyhalleihin, teattereihin, kirkkoihin, kirjastoihin ja liikenneasemille;

5) suurehkoihin tuotanto-, varasto- ja maataloustuotantotiloihin;

6) kohteisiin, joissa palo- ja räjähdysvaarallisten kemikaalien käsittely tai varastointi voi aiheuttaa vaaraa ihmisten terveydelle, omaisuudelle tai ympäristölle;

7) tiloihin, jotka on varustettu säädöksessä tai viranomaisen päätöksessä vaaditulla automaattisella sammutuslaitteistolla tai paloilmoittimella;

8) yrityksiin, laitoksiin ja vastaaviin kohteisiin, joissa työntekijöiden ja samanaikaisesti paikalla olevien muiden ihmisten määrä on yleensä vähintään 30;

9) liiketoiminnan harjoittajan tai muun yhteisön järjestämään tapahtumaan, jossa henkilö- ja paloturvallisuudelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran taikka mahdollisen onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen voidaan arvioida olevan vakavat tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuren määrän tai muun erityisen syyn vuoksi.

Jos samaa kohdetta varten tulee muun lain kuin pelastuslain nojalla laatia pelastus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, 1 momentissa tarkoitettua pelastussuunnitelmaa ei tarvitse laatia, vaan pelastussuunnitelmassa selvitettäviä tietoja vastaavat tiedot voidaan koota muun lain nojalla laadittavaan suunnitelmaan.

Pelastussuunnitelma on pidettävä ajan tasalla, ja siitä on tiedotettava tarvittavalla tavalla asianomaisen rakennuksen tai muun kohteen asukkaille ja työntekijöille sekä muille, joiden on osallistuttava pelastussuunnitelman toimeenpanoon. Pelastussuunnitelma tai sen yhteenvedo on toimitettava alueen pelastusviranomaiselle tämän antamien ohjeiden mukaisesti.

8.1.2 Kulutuspalvelujen tarjoajan vastuu

Tilaisuuksien ja muiden vastaavien tapahtumien järjestäjien on otettava toiminnassaan huomioon myös muun muassa kulutustavaroista ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain (75/2004) säännökset. Kyseisen lain mukaan elinkeinonharjoittajan ja muun palvelun tarjoajan on ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, että kuluttajapalveluksessa ei aiheudu vaaraa kuluttajan tai kuluttajaan rinnastettavaan henkilön taikka palveluksen vaikutuspiirin kuuluvan muun henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Elinkeinonharjoittajalla ja muulla palvelun tarjoajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kuluttajapalveluksesta sekä niihin liittyvistä riskeistä.

Elinkeinonharjoittajan ja muun palvelun tarjoajan on annettava markkinoinnissaan kuluttajille ja kuluttajiin rinnastettaville henkilöille tarvittavat tiedot, jotta he pystyvät arvioimaan kuluttajapalveluksiin liittyvät vaarat. Heidän on myös varmistauduttava siitä, että tiedot annetaan kuluttajille ja kuluttajiin rinnastettaville henkilöille ymmärrettävässä muodossa. Valvontaviranomainen voi vaatia, että elinkeinonharjoittaja tai muu palvelun tarjoaja antaa kuluttajille sopivalla tavalla palvelukseen liittyvän vaaran torjumisen tai ehkäisemisen kannalta tarpeellisia käyttö- tai toimintaohjeita, varoituksia tai muuta tietoa.

Poliisilla on oikeus pyytää yleisötilaisuuden järjestäjän, tilaisuuden laajuus ja luonne huomioiden, laatimaan järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi sekä häiriöttömän onnistumisen edellytykseksi tilaisuuden turvallisuussuunnitelman. Turvallisuussuunnitelmassa tulee huomioida muun muassa mahdolliset reittien miehittämiset järjestyksenvalvojilla, tarvittavien järjestyksenvalvojien määrästä, tapahtuma-alueelle sijoittelusta ja liikenteenohjaukseen ja pysäköintiin liittyviä toimenpiteitä. Mahdollisia turva- ym. aitarakenteita ja niiden sijoittelua, joiden osalta ei ole

muiden viranomaisten antamia määräyksiä, voidaan suunnitelmassa esittää hyväksyttäväksi.

8.2 HÄTÄTILANTEET

Seuraavassa esitetään toimintaohjeita, joilla pyritään varmistumaan siitä, että hätäilmoituksen tekijä toimii oikein ja ilmoittaa kaiken tapahtumaan oleellisesti liittyvän ilmoituksen vastaanottajalle. Tilanne voi liittyä esimerkiksi epäiltyyn rikokseen, sairaskohtaukseen, tulipaloon, tapaturmaan, onnettomuuteen tai muuhun vastaavan tilanteeseen tai tapahtumaan.

8.2.1 Hätäilmoitus

Soita hätänumeroon 112 äläkä katkaise puhelua ennen kuin sinulle vastataan

Ilmoittajan tiedot

- nimi ja tavoitettavuustiedot (sano puhelinnumero sekä se, mistä sinut saadaan uudelleen tavoitettua)

Tapahtumatiedot

- tapahtumapaikkatiedot, kunta, osoite ja sijainti mahdollisimman tarkkaan
- mitä on tapahtunut; yleisluontoinen selostus tapahtumasta
- mikä on tämänhetkinen tilanne tapahtumapaikalla
- onko tilanne akuutti; avun kiireellisyys

Tekijän tiedot

- tekijöiden/uhrien tavoitettavuuteen liittyvät tiedot (onko paikalla/poistunut tms.)
- tekijän/tekijöiden viimeinen havaintopaikka sekä poistumissuunta ja -tapa
- tekijän/tekijöiden tuntomerkit; ikä, sukupuoli, pituus, vaatetus, hiukset, vartalo mahdolliset erityistuntomerkit
- ajoneuvon tuntomerkit; rekisterinumero, merkki, malli, väri, erityistuntomerkit
- tekijän/tekijöiden vaarallisuus; aseistautuminen, mielentila, uhkaukset, päihtymystila

Sovi poliisin ja pelastusviranomaisen sekä järjestyksenvalvojan tapaamispaikka

- Tapaamispaikan on oltava mahdollisimman yksiselitteinen ja ulkopuolisenkin helposti ymmärrettävissä. Tämä on tärkeää muun muassa siitä syystä, että paikka voi olla viranomaiselle täysin tuntematon. Ole itse paikalla tai sovi, että joku on viranomaisia vastassa.

Muista

Pyri soittamaan aina kiinteästä puhelinliittymästä, sillä matkapuhelinjärjestelmä ei välttämättä toimi, jos paikalla on paljon yleisöä. Älä katkaise puhelua, ennen kuin olet saanut puhelun vastaanottajalta siihen luvan.

Kuuntele tarkkaan annetut ohjeet.

Ole rauhallinen, sillä apua on usein jo tulossa puhelun aikana.

Järjestyksenvalvojan toimenpiteet

Viranomaisia on oltava aina vastassa henkilö, joka tietää tapahtumasta ja osaa antaa heti tarkat alustavat tiedot tapahtumasta.

Järjestä ja varmista viranomaisille esteetön kulkureitti tapahtumapaikalle.

Suorita mahdollisuuksien mukaan tekijän tai tekijöiden kiinniotto tai seuraa heitä.

Muista yleisön turvallisuus sekä myös oma työturvallisuutesi.

Varmista asianosaisten ja mahdollisten todistajien pysyminen tapahtumapaikalla viranomaisten paikalle saapumiseen saakka. Jos se ei ole mahdollista, kirjaa heidän henkilö- ja yhteystietonsa muistiin.

Varmista tapahtumapaikan koskemattomuus, jos sillä on merkitystä itse tapahtuman selvittämisessä.

Muista, että järjestyksenvalvojan velvollisuuksiin kuuluu toimiminen tarvittaessa tapahtuman kulkuun liittyvänä todistajana. Tämän johdosta kirjaa tapahtuman ydinkohdat muistiin ja kertaa mielessäsi, mitä todella tapahtui sekä mitä näit ja kuulit.

Muista, että välttämättömät ensiapu- ja hoitotoimenpiteet ohittavat aina poliisin tukinnalliset tarpeet.

Sovi jo ennakolta, keitä voidaan käyttää asiantuntijoina mahdollisessa hätätilanteessa.

Tiedustele, onko tapahtumapaikalla hoitoalan ammattilaista esim. lääkäriä tai sairaanhoitajaa.

8.2.2 Tulipalo

Suurin osa tulipaloista on sammutettavissa, jos ne havaitaan jo alkuvaiheessa ja niiden torjuntaan on käytettävissä sopivia alkusammutusvälineitä. Alkusammutustaitoihin tulee saada peruskoulutus ja niitä tulee sen jälkeen harjoitella säännöllisesti. Paikallinen pelastusviranomaisen järjestänee pyydettyä koulutusta ja neuvontaa.

Alkusammutusvälineitä ovat muun muassa: vesiletku tai sankoruisku, käsisammutin, sammutuspeite tai tavallinen viltti taikka matto, hiekka, lumi sekä ämpäri.

8.2.3 Toimintaohjeet tulipalon sattuessa

- Pelasta ja varoita muita ihmisiä
 - säilytä maltti ja toimi rauhallisesti
 - pelasta välittömästi vaarassa olevat
- Sammuta
 - yritä sammuttaa palo alkusammutusvälineillä, kun palo on vielä hallittavissa
 - älä koskaan sammuta vedellä sähkölaitteen paloa tai rasvapaloa
- Hälytä
 - tee hätäilmoitus numeroon 112
 - muista, että savu tainnuttaa nopeasti, joten pyri pois savusta
- Rajoita
 - estä tulen leviäminen sulkemalla ikkunoita ja ovia
- Opasta
 - opasta pelastushenkilöstö paikalle

Harjoittele alkusammutusvälineiden käyttämistä ja tutustu jo ennakolta niiden käyttöohjeisiin. Varmista aina alkusammutusvälineiden sijaintipaikka. Sammuta aina palopesäkettä, älä liekkejä tai savua.

8.3 TOIMINTAOHJEET YLEISÖTILAISUUDESSA

8.3.1 Ennen tilaisuutta

Tilaisuuden ympäristön asukkaille tulee tiedottaa tilaisuuden järjestämisestä pääsääntöisesti jo etukäteen. Tämä on osa ammattimaista ja asianmukaista toimintaa.

Laajempien tilaisuuksien järjestämisen yhteydessä järjestyksenvalvojan tulee aina tutustua jo ennakolta tapahtumapaikkaan ja omaan toimialueeseensa siellä. Tässä yhteydessä tulee sopia muun muassa käytettävistä toimintalinjoista ja –periaatteista sekä tehdä ennakkosuunnitelmat mahdollisten yllättävien tilanteiden varalta. Samalla jokaiselle järjestyksenvalvojalle tulee selvittää käytettävät pelastusväylät, pelastushenkilöstö ja –välineistö sekä ensiapupisteet. Samassa yhteydessä tulee myös luoda lainsäädäntöön perustuvat yhteneväiset toimintalinjat käytännön toiminnalle. Tämä voi esimerkiksi liittyä siihen, miten toimitaan yhtenäisesti niiden henkilöiden suhteen, joilta estetään pääsy toimialueelle taikka, jotka poistetaan sieltä tai otetaan kiinni.

Tilaisuuteen voidaan määritellä johtokeskus, joka voi tilaisuudesta riippuen toimia myös kiinniotettujen henkilöiden toimittamispaikkana. Laajemmissa tilaisuuksissa kyseisten tilojen tulee olla erillään. Molempien tilojen on oltava aina helposti löydettävissä ja niiden on sijaittava käytettävän kulkuväylän läheisyydessä. Samalla tulee selvittää tilaisuuteen saapuvien henkilöiden säilytykseen jättämien tai heiltä pois otettujen kiellettyjen esineiden tai päihdyttävien aineiden säilytyspaikka. Säilytyspaikan tulee olla lukittu tai huolellisesti vartioitu.

Järjestyksenvalvojan tulee myös tutustua kiinniotettujen henkilöiden tilapäiseen säilöäpitoonpaikkaan, jos sellainen on katsottu tarpeelliseksi perustaa tilaisuutta varten. Samassa yhteydessä tulee kerrata kyseiseen paikkaan ja sen käyttämiseen liittyvät menettelymääräykset. Viimeksi mainittuun liittyen tulee aina muistaa, että säilytyspaikan perustamiselle tulee aina olla poliisin nimenomainen hyväksyntä.

Myös poliisin tilaisuuden järjestämisen johdosta mahdollisesti antamiin päätöksiin ja määräyksiin tulee tutustua siten, että niiden keskeinen sisältö on järjestyksenvalvojen tiedossa. Kyseisellä toimenpiteellä on keskeinen vaikutus myös järjestyksenvalvojan omalle oikeusturvalla.

Hyvänä käytäntönä voidaan pitää myös kirjallista ja tilaisuuskohtaisen turvallisuusohjeen jakamista tilaisuuden turvallisuushenkilöstölle. Tämä kuuluu tilaisuuden järjestäjän huolehtimiin asioihin.

Järjestyksenvalvojan sijoittuminen toimialueelle tulee myös määritellä jo etukäteen. Kyseinen toimenpide on tosin voitu toteuttaa jo aikaisemmin, jolloin se ei ole uudelleen välttämätöntä. Samalla tulee esitellä järjestyksenvalvojen esimies (turvallisuusvastaava) ja mahdolliset lohkojen, toimialueiden tai vastaavien päälliköt.

Jos tilaisuuteen tulee osallistumaan sen pääohjelmaa tukevia tai täydentäviä toimijoita (mm. ravitsemisliike tai tilapäistä alkoholiuomien anniskelutoimintaa, muuta myyntitoimintaa taikka viihdepeli- tai laitetoimintaa) järjestäjän ja järjestyksenvalvo-

jan tulee selvittää niistä mahdollisesti aiheutuvat järjestys- ja turvallisuusuhkat. Usein näiden oheistoimintojen järjestäjällä on mukanaan myös omia turvallisuustehtävissä toimivia henkilöitä. Heidän kanssaan tulee luoda yhteneväiset toimintamallit sekä selkeät vastuurajat.

Ennen tilaisuutta tulee myös tutustua tilaisuuden järjestämisen johdosta toteutettuihin liikennejärjestelyihin. Tarvittaessa tulee asettaa liikennejärjestelyihin liittyviä opasteita ja liikennemerkkejä paikoilleen poliisin ja tienpitäjän määräysten mukaisesti.

Samoin tulee huolehtia siitä, että järjestyksenvalvojilla on käytössään sekä määrällisesti että laadullisesti riittävä viestintäkalusto. Vain harvoissa tapauksissa matkapuhelimet korvaavat riittävästi radiopuhelimien edut ja turvallisuusnäkökohdat.

Kiinniotettujen henkilöiden säilytystilassa sekä järjestyksenvalvojen hallussa tulee olla riittävästi kertakäyttöhansikkaita.

Järjestyksenvalvojille tulee suunnitella ja toteuttaa riittävä ateriahuolto. Pitempikes-
toisissa tilaisuuksissa tulee varata mahdollisuus myös lämpimään ateriaan. Järjes-
tyksenvalvojen omaisuudelle, vaihtovaatteille ym. tavaroille tulee varata lukollinen
tai vartioitu tila.

8.3.2 Tapahtumapäivänä

Ilmoittaudu sovittuna tai määrättyinä aikana tilaisuuden järjestäjälle tai järjestyksenvalvojen esimiehelle hyväkuntoisena, sopivaan työasuun pukeutuneena ja sovituin välinein varustautuneena (esim. käsivalaisin, puhelin tms.). Et saa olla päihdyttävien aineiden alaisena, krapulassa tai kohtuuttoman väsynyt. Työasusi tulee olla sellainen, että voit työskennellä täysitehoisesti myös epämuukavissa sääolosuhteissa. Vältä pukeutumasta joukkueurheiluun liittyvissä tapahtumissa kummankaan joukkueen faniasuun tai sitä läheisesti muistuttavaan asuun. Muista myös ottaa mukaasi järjestyksenvalvojan tunnus (laatta tai liivi) sekä järjestyksenvalvojakortti tai poliisin antaman hyväksymispäätöksen jäljennös ja henkilöllisyystodistus.

- Varusta itsesi asianmukaisilla tunnuksilla ja työvälineillä heti toimialueellesi saavuttuasi.
- Tarkista vielä:
 - poliisin antamaan päätökseen sisältyvien määräysten sisältö ja niiden vaikutus tehtäviisi;
 - että mahdolliset liikennemerkkit ja opasteet ovat paikoillaan;
 - toimintalohkosi välineistö, yleisötilat, poistumis- ja kulkuväylät, alkusammutusvälineistö sekä niiden että hätäteiden merkinnät;
 - että tilapäisrakenteet, kaapeloinnit tms. on tehty ja suojattu siten, ettei kukaan voi vahingoittaa itseään niistä;
 - tilaisuuden wc-tilojen toimivuus.
- Muista, että myös liukkauden torjunnan alkutoimet (hiekoittaminen, alueen eristäminen) saattavat kuulua sinulle.
- Varmista käytössäsi mahdollisesti olevan viestintälaitteiston toimivuus. Huolehdi myös muun muassa akkujen lataamisesta ja tarvittaessa niiden vaihtamisesta.
- Jos olet tilaisuuteen sisään tulevien henkilöiden valvontatehtävissä, tutustu tuloväylään jo hyvissä ajoin. Tarpeen vaatiessa huolehdi, että sisään tulon valvonta alkaa riittävän kaukaa, jotta tilaisuuden järjestystä ja turvallisuutta vaarantavat henkilöt voidaan karsia pois jo hyvissä ajoin.
- Sovi toisten järjestyksenvalvojen kanssa turvallisuuteen liittyvistä seikoista, muun muassa avunannosta ja avunsaannista.
- Sovi yhteydenpidosta johtokeskuksen ja lohkopäällikön kanssa.
- Selvitä taukojesi ajankohdat sekä sijaisesi.
- Ole huolellinen ja tarkka sekä noudata sovittuja aikoja.

8.3.3 Tilaisuuden aikana

- Ole esimerkkinä hyvästä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Noudata sääntöjä!
- Ole ulospäin suuntautunut, luottamusta herättävä yleisöpalvelija.
- Älä provosoi, vaan rauhoita.
- Säilytä malttisi, mutta ole kuitenkin tiukan joustava.
- Liikenteenohjaajana toimiessasi ole liikkeissäsi rauhallinen ja selkeä, jotta antamasi merkit ymmärretään oikein.
- Tarkkaile yleisöä ja ympäristöä (eikä niinkään ohjelmaa) mahdollisten häiriöiden ja vaaratilanteiden ennalta havaitsemiseksi sekä mahdollisten tekijöiden kiinni saamiseksi.
- Estä mahdollisten järjestyshäiriöiden laajeneminen ripeällä ja riittävän aikaisin aloitetulla toiminnalla.
- Älä katso rikoksia ja rikkeitä ”läpi sormien”, vaan puutu tilanteen niin vaatiessa vähäisempiinkin rikkeisiin.
- Ilmoita järjestäjälle heti havaitsemistasi turvallisuutta vaarantavista seikoista. Jos ne ovat vakavia, ryhdy samanaikaisesti turvaamistoimiin, kuten pelastusviranomaisen ja poliisin hälyttämiseen ja yleisön opastamiseen pois alueelta.
- Ole valmis aloittamaan tilaisuuden keskeyttämistoimet, jos lievemmistä keinoista ei ole ollut apua.
- Toimita löytötavara erikseen sovittuun paikkaan ja kirjaa muistiin löytäjän yhteystiedot.
- Tupakoi vain tauoilla ja tupakointiin varatuilla alueilla, jos tupakointi on ylipääntänsä sallittua tilaisuudessa. Järjestyksenvalvojan ei tule nauttia päihteitä työvuronsa aikana. Edes oluen juomista ruokailun yhteydessä ei ole pidettävä sallittuna.

8.3.4 Tilaisuuden jälkeen

- Vapauta vielä mahdollisesti säilöön otettuina olevat henkilöt tai luovuta heidät poliisille.
- Toimita poliisille säilöissä pidetyistä henkilöistä laaditut säilöönottoilmoitukset.
- Ohjaa lohkosi yleisö pois tilaisuuden tapahtuma-alueelta tai toimialueeltasi. Älä jätä heitä oleilemaan asiattomasti toimialueen välittömään läheisyyteen.
- Tarkista, ettei toimialueellesi ole jäänyt ketään. Tarkista myös wc-tilat.
- Kerää löytötavarat ja toimita ne sovittuun paikkaan poliisille tai löytötavaratoimistoon edelleen toimittamista varten.
- Huomaa, että kyseessä on laitoslöytö, johon ei sovelleta löytötavaran vähimmäisarvoa (20 euroa). Tämän johdosta kaikenlainen omaisuus on pääsääntöisesti toimitettava poliisille tai löytötavaratoimistoon. Löytäjälle ei laitoslöytöjen osalta synny oikeutta omaisuuteen tai löytöpalkkioon.
- Luovuta säilytykseen jätetyt lailliset, mutta tilaisuudessa kielletyt aineet ja esineet asiainomaisille.
- Toimita luvattomasti hallussa olleet aineet ja esineet haltijatietoineen poliisille.
- Sulje tarvittaessa kulkuväylien portit ja ovet.
- Poista opasteet ja liikenteenohjauksessa käytetyt liikennemerkkit.
- Kirjaa havaintosi mahdollisesti rikkoutuneesta omaisuudesta ja ilmoita siitä järjestäjälle.
- Säilytä jonkin aikaa muistiin merkitsemiäsi tietoja.
- Älä poistu toimialueeltasi ennen kuin saat siihen luvan. Järjestyksenvälvojat poistuvat paikalta vasta sitten, kun viimeinenkin yleisöön kuuluva on poistunut ja tilaisuuden päättymisen jälkeen tehtäväksi edellytetyt toimenpiteet on suoritettu.